

Kansalaisaktiivisuutta, osallistamista vai harrastustoimintaa?

Vertaileva tapaustutkimus kaupunkiviljelystä

Johanna Koskinen

Pro gradu- tutkielma

Turun yliopisto

Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos

Kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen koulutusohjelma

Maisemantutkimus

Toukokuu 2017

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck-järjestelmällä.

TURUN YLIOPISTO

Historian, kulttuurin ja taiteidentutkimuksen laitos/ Humanistinen tiedekunta

KOSKINEN, JOHANNA: Kansalaisaktiivisuutta, osallistamista vai harrastustoimintaa? Vertaileva tapaustutkimus kaupunkiviljelystä.

Pro gradu- tutkielma 72 s., 5 liitesivua.

Maisemantutkimus

Toukokuu 2017

Kiinnostus kaupunkiviljelyyn on lisääntynyt viimeisten vuosien aikana huimasti. 2000-luvun kaupunkiviljely kiinnittyy käynnissä olevaan keskusteluun ilmastonmuutoksessa, ruokateollisuuden skandaaleista sekä ekologisempiin kaupunkeihin. Keskustelua värittää myös kansalaisaktiivisuus, joka tarkoittaa ihmisten aktiivisuutta toimia heille tärkeissä asioissa. Kaupunkiviljely kietoutuukin uudenlaiseen tapaan katsoa ja kokea kaupunki, asukaslähtöiseen asuinalueiden kehittämiseen sekä toisaalta pragmaattiseen hyötykasviviljelyyn.

Tutkielmassani tarkastelen kahta erilaisista lähtökohdista alkunsa saanutta viljelytapausta. Tutkimuskohteeni ovat Porin Sampolassa Kaikkien Pori-hankkeen yhteydessä perustettu säkkiviljely, sekä Tampereella Koskentien asukkaiden perustama laariviljely. Siinä missä Sampolan tapaus voidaan nähdä ylhäältäpäin annettuna, virkamiesvetoisena projektina, Koskentien tapaus edustaa itseorganisoitua, aktiivisten kansalaisten omaehtoista viljelytapausta. Tutkielmani tarkoitus on tarkastella viljelijöiden motiiveja osallistua viljelyprojekteihin sekä sitä, mitä viljelijät viljelytoiminnasta saavat. Lisäksi tarkastelen viljelystä osallistumisen ja aktiivisen kansalaisen näkökulmista.

Tutkimusaineistoni koostuu kuudesta tutkimushaastattelusta. Koskentiellä haastattelin kolmea viljelijää ja Sampolassa kahta, lisäksi kävin kolmannen viljelijän kanssa sähköpostikeskustelua aiheesta. Lisäksi käytän tutkimusaineistona Kaikkien Pori –hankkeen työntekijän haastattelua. Tutkielmani edustaa melko tyypillistä kvalitatiivista tutkimusta, tutkimusmetodini on vertaileva tapaustutkimus ja aineiston analyysiä olen lähestynyt hermeneuttisesta näkökulmasta, käyttäen analyysiin sisällönanalyysia, teemoittelua ja vertailua.

Tapauksista löytyi niin eroja kuin yhtäläisyyksiä. Siinä missä Koskentiellä viljelyyn osallistuneilla oli kaupunkiviljelyyn liittyviä ideologioita ajatuksia, Sampolassa viljelyn motiivina oli perinteisempi tarvelähtöinen viljely. Koskentiellä asukkaat osallistuivat viljelyyn kolmesta syystä, joita olivat 1) tulokset, 2) suhteet ja 3) vaikuttaminen, kun taas Sampolassa osallistumisen syyt olivat 1) tulokset ja 2) suhteet. Koskentiellä viljelyn takaa löytyi aktiivisia kansalaisia, kun taas Sampolassa hankkeen taustalla oli kaupunkisuunnittelullinen ajatus sekä asukkaiden osallistaminen ja aktivointi. Koskentien viljelyn voidaan nähdä edustavan uudenlaista kaupunkiaktivismia, koska viljelytoiminta on asukkaiden itseorganisoimaa omaehtoista yhteistoimintaa. Koskentien tapauksen viljelyryhmässä toiminen vaati niin sanottuja työelämävalmiuksia. Työelämästä tutut toimintatavat, kuten tiimityötaidot, organisoitukyky, viestintätaidot, vastuunotto ja -jako korostuivat Koskentien tapauksessa. Sampolan tapauksessa edellä mainitut työelämävalmiudet jäivät vähäisemmiksi tai niitä ei ollut. Yhteistä molemmille viljelytapauksille oli viljelytoiminnasta saatava iloa ja yhteisöllisyyden lisääntyminen. Molemmat viljelyprojektit voidaan katsoa onnistuneiksi, niin viljelijöiden kuin hankkeen näkökulmasta.

Avainsanat: Kaupunkiviljely, tapaustutkimus, osallisuus, kansalaisaktiivisuus,

SISÄLLYSLUETTELO

1. Johdanto	1
1.1. Tutkimusaiheen valinta ja tutkimuskysymykset	4
1.2. Tutkimuksen lähtökohdat	5
1.3. Aiempi tutkimus	8
2. Ajatuksia kaupunkiviljelystä ja kaupunkisuunnittelusta	11
2.1. Kaupunkiviljely ennen ja nyt	11
2.2. Luonto kaupungissa – puutarhakaupungeista viherkattoihin	17
3. Osallistamisesta osallisuuteen	20
3.1. Osallistumisen mittaaminen	22
3.2. Kansalaiset kaupunkien kehittäjinä	25
4. Tutkimusstrategiana vertaileva tapaustutkimus	29
4.1. Tutkimusaineisto ja menetelmälliset valinnat	31
4.1.1. Sampolan säkkiviljely	34
4.1.2. Koskentien laatikkoviljely	35
4.2. Tutkimusprosessin kriittinen arvioiti	36
5. Aineiston analyysi	38
5.1. Koskentien laatikkoviljelmä	38
5.1.1. Aktiivisia kansalaisia	38
5.1.2. Toimintaa ohjaavat intressit	42
5.1.3. Uusi yhteisöllisyys ja viljelyn muita hyötyjä	43
5.2. Sampolan säkkiviljely	46
5.2.1. Aktivoituja asukkaita?	46
5.2.2. Toimintaa ohjaavat intressit	49
5.2.3. Pragmaattinen yhteisöllisyys	51
5.3. Tapausten vertailu	53
5.3.1. Kaupunkiviljely – ideologista toimintaa ja perinteistä puutarhanhoitoa	55
5.3.2. Syyt ja seuraukset	56

5.3.3. Aktiivisia kansalaisia	57
5.3.4 Osallisuuden arviointi	60
6. Pohdinta	62
Lähteet.....	65
Liitteet	73

1. Johdanto

Kaupungistuminen on ollut voimakasta aina 1800-luvulta saakka, eikä vauhti näytä hiljentyvän. Kaupungistuminen on maailmanlaajuinen ilmiö, joka muuttaa ympäristöämme. Kiiski Kataja kirjoittaa Sitran raportissa (2016), että kaksi vuotta sitten maailman väestö tuotti 40 miljardia tonnia hiilidioksidipäästöjä ilmakehään. Tutkimusten mukaan kasvihuonekaasujen määrä saattaa tuplaantua seuraavan 50 vuoden aikana, jos jatkamme samalla linjalla kuin tähän asti. Vesi, viljelykelpoinen maa, puhdas ilma sekä muut luonnonvarat ovat vaarassa loppua niiden kestävästä käytöstä johtuen. Sitran raportista käy ilmi, että ”ilmastonmuutoksella ja luonnonvarojen ehtymisellä on moninaisia, pitkällä aikavälillä dramaattisia ja kompleksisia vaikutuksia luonnonympäristöön, ihmisten elinoloihin, talouteen ja yhteiskuntaan. Tästä johtuen yksi aikamme suurimmista haasteista on talouskasvun irtikytkentä luonnonvarojen ylikäytöstä ja päästöistä.”¹ Katja Lindroos taas kirjoittaa, että julkisessa kaupungistumiskeskustelussa ei ole kiinnitetty tarpeeksi huomiota siihen, miten väestö itse asiassa kaupungistuu. Lindroos huomauttaa, että etenkin kehitysmaissa kaupunkien kasvu tarkoittaa pitkälti slummiutumista, kun taas esimerkiksi Pohjoismaissa elämä keskittyy usein lähiöihin. Kaupungistumisen kielteisiä seurauksia ovat esimerkiksi segregatio, luottamuksen vähentyminen, joka on näkynyt esimerkiksi mellakoina ja tyytymättömyyden lisääntymisenä suurissa kaupungeissa. Suomessa lähes kaikki suuret kunnat ja kaupungit ovat laatineet omat osallistamisohjelmansa. Lisäksi monet kuntien hankkeista keskittyvät erityisesti lähiöihin ja eriytymisuhan alla oleviin alueisiin (esimerkiksi Kaikkien Pori-hanke, jonka tarkoitus oli parantaa asuinalueiden elinvoimaa ja ehkäistä segregatiota sekä Suomen Settlementiliiton Uusi paikallisuus-hanke).²

Väliaikaisuus ja tilapäisyys ovat olleet kaupunkisuunnittelun trendejä viime vuosina. Kaupunkiviljelyn väliaikaisuus ja helppous ovat osaltaan olleet vaikuttamassa kaupunkiviljelyn suosioon. Kaupunkiviljely on joustavaa hukkatilojen käyttöä, joka voi aina tarvittaessa väistää, jos alueelle keksitään muuta käyttöä. Ympäristöjärjestö Dodon toiminnassa aktiivisesti mukana oleva Pinja Sipari näkee asiassa kehitettävää. Hänen mukaansa ihmisten ja erityisesti kaupungin edustajien on välillä vaikeaa ymmärtää, että ekologinen ja järkevä kaupunkiviljely ei ole vain pop-up -ilmiö, vaan viljelmät täytyisi

¹ Kiiski Kataja, 2016, 7

² Lindroos, Eriössä vai keskiössä? ; Rahikka-Räsänen & Ryyänen 2014 ; Kaikkien Pori-hanke

saada mahdollisimman kestäviksi ja jatkuviksi maksimaalisen hyödyn saamiseksi.³ Väliaikaisuuteen ja kaupunkien kehittämiseen liittyy myös placemaking. Arkkitehti Inari Virkkalan mukaan placemakingilla voidaan lisätä alueen viihtyvyyttä. Tässä on onnistuttu esimerkiksi Helsingin Kalasatamassa, jossa erilaiset väliaikaiset toiminnot (Ihanakonttikahvila, Dodon kaupunkiviljely sekä Sompassauna) loivat alueelle positiivisen mielikuvan jo ennen kuin asuntoja oli edes rakennettu alueelle.⁴ Parhaimmassa tapauksessa kaupunkiviljelyyn voidaan nähdä tuottavan hyvää henkeä ja lisäarvoa yhdessä muiden toimintojen kanssa.

Ajatuksemme demokratiasta on muuttunut viime vuosien aikana ja monelle ei enää riitä pelkkä äänestämisen kuntavaaleissa, vaan kaupunkilaiset haluavat toimia itse oman asuinalueensa kehittämiseksi. Anna Idström kirjoittaa *Katsaus demokratiaan ja osallisuutta käsittelevän keskustelun nykytilaan* tutkimuskatsauksessa, että kuntalaisten eniten käyttämiä osallistumistapoja ovat asiakas- tai käyttäjäkyselyyn vastaaminen sekä yhdistystoimintaan osallistuminen. Lisäksi noin joka kolmas kuntalainen on osallistunut talokootyöhön lähiympäristön hyväksi.⁵ Viime vuosina ihmiset ovat alkaneet ottaa isompaa roolia oman asuinalueensa viihtyvyyden lisäämisessä ja kaupunkikulttuurin luomisessa. Kaupunkitilaa ei enää nähdä vain paikkana, jota ainoastaan julkinen sektori tai yritykset voivat hyödyntää, vaan tilana, joka on kaikkien kaupunkilaisten käytössä.⁶ Tapahtumia eivät luo ainoastaan yritykset tai suuret järjestöt, vaan yhä useammin aktiiviset kansalaiset. Kaupunkiviljely voidaan näin nähdä osana uudenlaista kaupunkikulttuuria, johon kuuluu omaehtoinen asuinalueen kehittäminen ja viihtyvyyden lisääminen.

Kaupunkiviljely on saanut paljon näkyvyyttä viime vuosina, ja esimerkiksi vuonna 2011 Ympäristöjärjestö Dodo sai Helsingin ympäristöpalkinnon tunnustuksena kaupunkiviljelyn edistämisestä. Voittajan valitsi rakennus- ja ympäristötoimen apulaiskaupunginjohtaja Pekka Sauri. Sauri perusteli valintaansa muun muassa sillä, että Dodo ry on ollut Suomessa uranuurtaja kaupunkiviljelyn edistämisessä ja herättänyt keskustelua kaupunkitilan paremmasta hyödyntämisestä.⁷ Erilaisia kaupunkiviljelykasvimaita on noussut viime vuosina ympäri Suomea. Esimerkiksi Kotkaan perustettiin viime vuonna kaupungin ja viljelijöiden yhteistyössä kaupunkikasvima. Kotka tarjoaa viljelyä varten lava-

³ Sipari, 2015, haastattelu

⁴ Virkkala, 2014

⁵ Idström, 2016, 44

⁶ Blomberg, 2014, 1

⁷ Yle uutiset, Kaupunkiviljely toi ympäristöpalkinnon

kaulukset tai istutussäkkejä sekä mullan. Kaupunki pyrkii luomaan edellytyksiä monenlaiseen viljelyyn kaupungeissa, mutta toiminta perustuu kuitenkin pitkälti siihen, että ihmiset ovat itse aktiivisia.⁸ Varpu Tavi kirjoittaa teoksessaan *Villiinny kaupunkiviljelijäksi: Lähiruokaa tosi läheltä* (2013) että yksi merkittävimmistä syistä siihen, että kaupunkiviljelystä on tullut viime vuosina suuri trendi, on ruoantuotannon liika teollistuminen. Ruoantuotanto on siirtynyt yhä kauemmas ihmisistä ja ihmisten suhde ruokaan on muuttunut. Teollinen ruoanvalmistus tapahtuu tehtaissa kaukana kaupungeista, minkä jälkeen ruoka kulkee pitkän matkan tehtaista kauppojen hyllylle. Ihmiset haluavat yhä useammin tietää mistä heidän ruokansa on peräisin ja miten se on valmistettu.⁹ Luonnonvarakeskuksen tutkija Antti Hannukkala kertoi Yle uutisille (2016), että palstat ja kaupunkiviljely ovat nykyään nuorten aikuisten pitkälle viety harrastus. Hannukkalan mukaan palstoilta löytyy kaksi sukupolvea: eläkeläiset ja nuoret aikuiset. Ihmiset ovat yhä tietoisempia ravinnosta ja sen tuotannosta, ja Hannukkalan mukaan ihmiset haluavatkin palata lähemmäs ruoan alkujuuria. Lähiruuan suosio kertoo Hannukkalan mukaan siitä, että maaseutu ja ruuan tuottaminen ovat jälleen nousemassa merkitseviksi asioiksi.¹⁰ Kasvipohjaisten tuotteiden kysynnän hurja kasvu sekä uudet ruokainnovaatiot kuten Härkis ja Nyhtökaura ovat vain muutamia esimerkkejä ruokateollisuuden muutoksista.¹¹

Pidemmän aikaa pinnalla on ollut myös itsestä huolehtiminen ja terveelliset elämäntavat. Tähän kuuluvat puhdas ja terveellinen ruoka ja kokonaisvaltainen hyvinvoinnin tavoittelu. Useat kaupunkilaiset kasvattavat parvekkeillaan tai ikkunalaudoillaan yrttejä tai kirsikkatomaatteja, ajattelematta sen enempää harrastavansa kaupunkiviljelyä. ”Kotoilu” (englannin kielen homing) on ollut viime vuosina nouseva trendi. Kotoilu tarkoittaa kotona viihtymistä, sitä että elämää keskitetään kotiin eikä kodin ulkopuolelle. Kotoiluun liittyy muun muassa ruoanvalmistus, käsityöt, sisustaminen sekä puutarhanhoito tai kaupunkiviljely.

Kaupunkiviljely on globaali, ajankohtainen, monimuotoinen ja laaja ilmiö, joka liittyy niin vapaa-ajan viettoon kuin ruoantuotantoon. Käsité on hyvin ideologisesti latautunut,

⁸ Sillanpää, 2016

⁹ Tavi, 2013, 13

¹⁰ Leinonen, 2016

¹¹ kt. esimerkiksi Maaseudun tulevaisuus, S-ryhmä: Kasviproteiini Härkiksen myynti ohitti broilerin paistisuikaleet

jopa politisoitunut ja se voidaan liittää kaupunkisuunnitteluun tai alueiden kehittämiseen, placemakingiin sekä kaupunkiaktivismiin ja omaehtoiseen toimintaan.

1.1. Tutkimusaiheen valinta ja tutkimuskysymykset

Tutkimusaiheeni valintaan vaikutti merkittävästi vierailuni ympäristöjärjestö Dodon Kääntöpöydällä keväällä 2013. Vierailu liittyi koulutusohjelmamme kurssiin, jossa tutustuimme kaupunkikulttuurin uudenlaisiin muotoihin. Kurssin jälkeen pohdin, miten voisin lähestyä kaupunkiviljelyä maisemantutkimuksen näkökulmasta mutta tässä vaiheessa aihe jäi vielä mietinnän tasolle. Tein vuonna 2014 kulttuuriperinnön tutkimuksen seminaarityön kaupunkiviljelystä. Työssä tarkastelin kahden kaupunkiviljelijän motiiveja viljellä kaupunkitilassa. Myöhemmin keväällä 2014 sain mahdollisuuden osallistua Kaikkien Pori-hankkeen järjestämään säkkiviljelyyn Porin Sampolassa ja idea vertailla kahta erityyppistä viljelyprojektia sai alkunsa keskusteluista Kaikkien Pori-hanketyöntekijä Mikko Kyrönviidan kanssa. Häneltä sain tietoa Tampereella toimivista erilaisista kaupunkiviljelyhankkeista ja vähitellen muotoutui ajatus vertailevasta tapaustutkimuksesta.

Tutkielmassani tarkastelen kahta erilaisista lähtökohdista alkunsa saanutta viljelytapaa. Tutkimuskohteeni ovat Porin Sampolassa Kaikkien Pori-hankkeen yhteydessä perustettu säkkiviljely, sekä Tampereella Koskentien asukkaiden itseorganisoima laariviljely. Siinä missä Sampolan tapaus voidaan nähdä ylhäältäpäin annettuna virkamiesvetoisena projektina, edustaa Koskentien tapaus itseorganisoitua, aktiivisten kansalaisten omaehtoista viljelytapaa. Työni tarkoitus on selvittää, *mikä sai asukkaat osallistumaan Koskentien viljelyyn sekä Sampolan säkkiviljelyhankkeeseen, mitkä olivat ne syyt, jotka motivoivat haastattelemiani henkilöitä osallistumaan? Ja mitä he viljelystä saavat? Tarkastelen miten ylhäältäpäin annettu, mutta kuitenkin vapaaehtoisuuteen ja vastavuoroisuuteen perustuva tapaus ja itseorganisoitua ryhmä eroavat toisistaan, vai ovatko tapaukset samankaltaisia erilaisesta lähtökohdasta huolimatta?* Lisäksi koko analyysivaiheen mukana kulki kysymys siitä, passivoiko vai aktivoiko hanketyö asukkaita, ja onko itseorganisoituvassa ryhmässä jotain, jota voisi hanketyössä hyödyntää? Lähestyn työssäni kaupunkiviljelyä osallistumisen ja osallistamisen näkökulmasta

sekä aktiivisen kansalaisen ja ekologisen kansalaisen näkökulmista. Käytän osallistumisen mittaamiseen Sheryl Arnsteinin (1969) osallistumisen tikapuut-mallia sekä oikeusministeriön neljävaiheista osallistumisen mittaria. Koen, että osallistamishankkeiden kriittinen tutkiminen on tärkeää ja osallistumisen mittaaminen antaa tietoa siitä, miten hanke tai projekti osallistumisen kannalta onnistui ja miten osallisuus koettiin osallistujien puolelta.

Seuraavaksi esittelen tarkemmin tutkimukseni lähtökohtia ja aiempaa tutkimusta. Luvussa kaksi käyn läpi kaupunkiviljelyä ja kaupunkisuunnittelua, luvussa kolme esittelen osallistamista ja osallisuutta sekä sen mittaamista. Luvussa neljä palataan tutkimusstrategisiin valintoihini ja luvussa viisi esittelen aineistoanalyysini ja tapausten vertailun. Lopuksi päätän työni pohdintaan.

1.2. Tutkimuksen lähtökohdat

Maisemantutkimus on oppiaine, jossa mielenkiinto kohdistuu ihmisen ja ympäristön väliseen vuorovaikutukseen. Maisemantutkimus tutkii maisemaa, paikkoja, tilaa ja niiden muutosta kulttuurisina ilmiöinä ja tämä voi ilmetä esimerkiksi maisemankuvauksena, fyysisenä suunnitteluna, kulttuurin ja historian painotuksena tai arkisen toiminnan ja ympäristön vuorovaikutuksena.¹² Tutkimusmenetelmät ovat pääsääntöisesti laadullisia menetelmiä ja näkökulmat voivat liittyä maiseman ja ympäristön tulkintaan tai suojeluun. Tutkimusympäristö voi olla niin kaupunkimaisema, maaseutumaisema kuin esimerkiksi teollisuuden maisema. Maisemantutkimuksen oppiaineessa tutkimusta tehdään laajalla skaalalla ja painopiste voi olla historiallisessa tutkimusotteessa (esimerkiksi Louekari 2013) visuaalisen kulttuurin tutkimuksessa tai aihetta voidaan lähestyä sosiaalisen maiseman näkökulmasta.

Maisemantutkija John Wylie pohtii teoksessaan *Landscape* (2007) maisema -käsitteen jännitettä. Wylieen mukaan kysymys on oikeastaan sijoittumisestamme ja siitä syntyvästä jännitteestä. Onko kyseessä oleva maisema maailmasta, jossa elämme? Vai onko maisema kohta, jota katsomme taaempaa?¹³ Maisema määritellään eri tieteenaloilla

¹² Häyrynen, 2016

¹³ Wylie, 2007, 17

usein eri tavoin, joskus jopa keskenään ristiriitaisesti. Puhuttaessa tai tutkittaessa maisemaa on hyvä miettiä, kenen tai keiden maisemasta milloinkin puhutaan.¹⁴ Usein maisemalla tarkoitetaan maantieteellisten prosessien tai ihmisen toiminnan muovaamaa rajattua aluetta tai näkymää.¹⁵ Häyrysen mukaan maisemaa määriteltäessä eroa voidaan tehdä sekä alueellisen ja rajatun nähdyn maiseman tai esitetyn maiseman välille.¹⁶ Maisemaa voidaan tutkia esimerkiksi visuaalisesta tai kulttuurisesta näkökulmasta, esimerkiksi maalaustaiteen ja kaunokirjallisuuden kentällä. Joskus maisemalla saatetaan tarkoittaa pelkkää näkymää, mutta jos yhdistämme maiseman pelkkään näköaistiin, rajaamme maiseman kokemisen ulottuvuuksia, sillä nähdyn maiseman rinnalla ovat äänimaisemat, tuoksumaisemat ja mielenmaisemat, sekä niihin liittyvät kokemukset, muistumat ja odotukset. Maisema tulisi siis ymmärtää laajempänä kokemuksellisenä ilmiönä, joka määräytyy aistimustemme ja mieleemme kautta.¹⁷

Maisemalla voidaan siis tarkoittaa esimerkiksi, fyysistä ympäristöä, merkityksiä tai ihmisten välisiä suhteita.¹⁸ Antropologit katsovat, että maisema muodostuu ja käsitetään eri tavoin paikasta, ajasta ja tilasta riippuen. Maisema nähdään olemisen, kuulumisen, muistin, maailmankuvien ja tarinoiden kiinnekohtana ja välineenä, joka on sosiaalisesti muotoutunut. Myös maisemaa havainnoiva henkilö ja hänen maailmankuvansa nähdään siis osana maisemaa, jolloin maisema on aina subjektiivinen kokemus.¹⁹ Myös humanistisessa maantieteessä maisema käsitetään subjektiivisena ja kokonaisvaltaisena ympäristökokemuksena.²⁰

Maisemantutkimuksen historiasta voidaan poimia John Wylieen mukaan kolme merkittävää tutkijaa, jotka ovat omalta osaltaan muokanneet ja kehittäneet maisemantutkimusta. Carl Sauer vaikutti vahvasti angloamerikkalaiseen maisemantutkimuksen kehittymiseen 1900-luvun alkupuolella. Sauer kehitti empiiristä kulttuurihistoriallista maantiedettä, joka perustui kenttätöskentelyyn ja maisemapiirteiden tarkkaan havainnointiin ja tallentamiseen. 1950-luvulla julkaistu Hoskinsin *The making of English Landscape*, taas tarkasteli maisemaa historiallisesta näkökulmasta. Hoskinsinkin käsitys maisemasta oli lähellä arkeologista tai geologista maisemakäsitystä. Hänen mukaansa maisema koostui

¹⁴ Raivo, 1997, 194

¹⁵ Tieteentermipankki, Maisema

¹⁶ Häyrynen, 2016

¹⁷ Raivo, 1997, 198

¹⁸ Häyrynen, 2016

¹⁹ Toukolehto, 2015

²⁰ Raivo, 1997, 198

historiallisista kerroksista, jotka olivat ajan mittaan rakentuneet ja kerrostuneet päällekkäin. Kolmantena Wylie mainitsee J.B Jacksonin, joka keskittyi työssään jokapäiväisiin tai "kansanomaisiin" maisemiin, kuten autotallien, motellien ja moottoriteiden maailmaan, ja jotka olivat ”liikkeellä” tai tekemisen kohteena. Wyliehen mukaan Jacksonin voidaan nähdä edustavan, tällä hetkellä jopa ajankohtaista ajattelijaa, koska hänen maisemäkäsitteensä pohjasi kokemuksen, asumisen ja ruumiillisiin käytäntöihin.²¹

Humanistisen maantieteen tärkeimpiä käsitteitä ovat tila ja paikka. Käsitteet ovat yhteydessä toisiinsa, siinä missä tila on paikkaa abstraktimpi käsite, paikka muodostuu käyttäjiensä kokemusten perusteella. Paikka ei ole vain fyysinen tila tai rajattu alue, vaan käyttäjät määrittelevät paikan antamalla sille merkityksen.²² Tilan käsitettä voi lähestyä eri näkökulmista, jotka voidaan tutkia Kaisu Kumpulaisen mukaan jaotella karkeasti kolmeen luokkaan: kokemukselliseen/mentaaliseseen, semioottiseen ja rakenneteoreettiseen lähestymistapaan.²³ Paikkaa voidaan lähestyä myös osallisuuden näkökulmasta. Paikkaan kuulumisen on Haarnin ja kollegoiden mukaan aina subjektiivinen kokemus, mutta paikkakokemuksen muodostumiseen voivat vaikuttaa myös ”jaetut” kokemukset, yhteiset näkemykset paikan luonteesta ja sen erityispiirteistä. Kollektiivisesti koettu paikka voi syntyä esimerkiksi yhteisen historian tai median luoman mielipiteen kautta. Tällä tavoin voi syntyä yleisiä mielipiteitä alueen luonteesta tai paikan hengestä.²⁴ Emily Talen mukaan yhteisöllisyys voi syntyä jaetuista yhteisistä kokemuksista, alueeseen tai naapurustoon kiintymisestä tai yhteisistä tarpeista, kun taas paikan henki voi syntyä usein ilman yhteisöllisyyden tunnetta. Paikan hengen synty liittyy enemmän ympäristöön itsessään ja siihen liitettyihin henkilökohtaisiin tunteisiin ja ajatuksiin.²⁵

Henri Lefebvre oli ranskalainen sosiologi ja filosofi, joka tunnetaan työstään dialektiikan, marxismin, arkielämän, kaupunkien ja sosiaalisen tilan parissa. *La production de l'espace* ilmestyi 1970-luvulla mutta se käännettiin englanniksi vasta vuonna 1991 (*The Production of Space*). Lefebvre jakaa sosiaalisen tilan analyysinsä kolmeen ”momenttiin”, joita ovat ”tilasidonnaiset käytännöt” (havaittu tila), ”tilan representaatio” (käsitteellistetty tila) sekä ”representaation tilat” (eletty tila).²⁶ Kaisu Kumpulainen kirjoittaa artikkelissaan *Kylä sosiaalisena tilana – Henri Lefebvren sosiaalisen tilan teoria kylän*

²¹ Wylie, 2007, 17-32

²² Tuan, 1979, 387-388

²³ Kumpulainen, 2012, 29-30

²⁴ Haarni, Karvinen, Koskela, Tani, 1997, 18

²⁵ Talen, 1999, 1370-1371

²⁶ Anttonen, 2002, 172-173

määrittelyn välineenä, että Lefebvren sosiaalisen tilan teorian avulla voidaan pyrkiä yhdistämään konstruktionistisen ja materiaalisen todellisuuden tarkastelua tilan tutkimisessa. Teorian kautta jokin paikka voidaan määritellä samaan aikaan havaittuna, käsitteellistettynä ja elettyinä prosessina.²⁷ Lefebvreltä on lähtöisin myös ajatus ihmisten ”oikeudesta kaupunkiin”. Don Mitchellin mukaan ajatus on kuitenkin erittäin abstrakti ja vaikeaselkoinen, keskeistä ajatuksessa on, että kaupunki on teos, jonka tekemiseen kaikki sen asukkaat voivat osallistua.²⁸

Tutkija on riippuvainen hänen edustamastaan tieteenalasta ja sitoutuminen tiettyyn tieteenalaan vaikuttaa siihen, mitä tutkimusmenetelmiä ja käsitteitä tutkija käyttää. Tutkija, joka on kiinnostunut kaupunkiviljelyn ekologisesta puolesta, kiinnittää huomiota viljelyn ympäristövaikutuksiin, ehkä hulevesien imeytymiseen. Tutkija, joka taas on kiinnostunut sosiaalisesta maisemasta, lähestyy kaupunkiviljelyä kulttuurisesta näkökulmasta, tällöin tutkija kiinnittää huomiota esimerkiksi viljelijöiden vuorovaikutukseen tai viljelyn saamaan merkitykseen. Oma maisemakäsitykseni pohjautuu humanistiseen ja kulttuuriseen lähestymistapaan, jossa maisema käsitetään niin fyysisenä kuin sosiaalisena paikkana.

1.3. Aiempi tutkimus

Kaupunkimaataloutta (urban agriculture) on tutkittu paljon ruokaturvan näkökulmasta esimerkiksi Etelä-Amerikassa, Aasiassa ja Afrikassa.²⁹ The Urban Agriculture Networkin (TUAN) perustajan Jac Smithin kaupunkimaataloutta käsittelevä teos *Urban Agriculture: Food, Jobs and Sustainable Cities* julkaistiin vuonna 1996 yhteistyössä UNPD:n ja Maailmanpankin kanssa ja teos käsittelee 20 valtion kaupunkimaataloutta. Suomessa kaupunkien läheistä maataloutta on tutkinut Sami Tantarimäki, joka on väitellyt maantieteen oppiaineesta teoksella: *Urbaani maatalous maankäytön ja yhteiskunnallisen tilanteen muutoksessa. Tapaustutkimuksena Turun ja Seinäjoen taajamat*

²⁷ Kumpulainen, 2012, 5

²⁸ Mitchell, 2012, 17

²⁹ kt. esimerkiksi Mougeot, Luc. J. A. (toim.) 2008: *Agropolis, The Social, Political, and Environmental Dimensions of Urban Agriculture* tai Zezza, Alberto & Tasciotti, Luca 2010: *Urban agriculture, poverty, and food security: Empirical evidence from a sample of developing countries*. Food Policy Volume 35, Issue 4.

(2003). Teoksessa hän selvittää laaja-alaisesti urbaanin maatalouden historiaa ja maankäytön vaikutuksia maanviljelyyn kaupunkien läheisyydessä. Lisäksi Tantarimäki on kirjoittanut 2000-luvun alkupuolella useita artikkeleita kaupunkiviljelystä ja kaupunkimaataloudesta Maaseudun uusi aika-lehteen. Kaupunkimaataloutta koskevasta kirjallisuudesta olen löytänyt työlleni taustoittavaa tietoa, ja Tantarimäen väitöskirjaa ja lehti-julkaisuja olen käyttänyt suomalaista kaupunkimaataloutta taustoittavassa osiossa.³⁰

Kaupunkiviljelytutkimusta on tehty viime vuosina paljon etenkin sosiaalisten ja yhteiskunnallisten hyötyjen sekä viljelystä saatavan hyvinvoinnin näkökulmista (esimerkiksi Armstrong 2000, Wakefield et al. 2007)³¹. Marit Rosol on kirjoittanut artikkelissaan *Public Participation in Post-Fordist Urban Green Space Governance: The Case of Community Gardens in Berlin* (2010) kansalaisten aktiivisesta roolista ja siitä, miten kaupungit hyödyntävät asukkaiden omaa aktiivisuutta. Lisäksi kaupunkiviljelyä on tutkittu ruokaturvan ja vaihtoehtoisen ruoantuotannon näkökulmista (“food citizenship” tai alternative food networks, esimerkiksi Baker 2004), sekä aktiivisen kansalaisen näkökulmasta (Katharine Travalinea & Christian Hunold 2010).

Ilmiötä on tutkittu lisäksi historiallisesta näkökulmasta (Björklund 2010) sekä ekologisuuden ja ruokaturvan näkökulmista (Cohen & Wijsman 2013, Bartel & Isendahl 2012). Jeanne Pourias, Christine Aubry ja Eric Duchemin ovat tutkineet teoksessa *Is food a motivation for urban gardeners? Multifunctionality and the relative importance of the food function in urban collective gardens of Paris and Montreal* kaupunkiviljelijöiden henkilökohtaisia motiiveja osallistua yhteisölliseen viljelyyn. Tutkimusta varten haastateltiin 39 viljelijää 12 eri viljelykohteessa Pariisissa sekä Montrealissa. Lisäksi aineistona käytettiin 98 kyselytutkimusvastausta sekä havainnointia. Olen käyttänyt erityisesti Pouriaksen tutkimusta vertailukohtana omalle työlleni.

Suomessa kaupunkiviljelytutkimusta tehdään enenevässä määrin, mutta sen määrä on vielä melko vähäinen. Historiallista kaupunkiviljelyä (esimerkiksi siirtolapuutarhoja, aatepuutarhoja, työväenpuutarhoja) on tutkittu enemmän, esimerkiksi Rauno Lahtisen artikkelia *Kaupunkimaatalous ja -ympäristö maailmansotien aikana* (2007) olen käyttänyt

³⁰ Koskinen, 2014, 3

³¹ Armstrong, 2000 ; Wakefield Sarah, Yeudall Fiona, Taron Carolin, Reynolds Jennifer, Skinner Ana 2007: Growing urban health: Community gardening in South-East Toronto. Health Promot Int 2007/ 22 (2).

suomalaisen historiallisen kaupunkiviljelykontekstin hahmottamisessa. Lisäksi esimerkiksi Salmela (2004 & 2006) ja Häyrynen (1994 & 2001) ovat tutkineet puutarhoja historian näkökulmasta. Kaupunkiviljelystä on kirjoitettu muutamia lopputöitä, esimerkiksi maantieteen, aluetieteen, ja muotoilun oppiaineista. Ensimmäisiä kaupunkiviljelyyn liittyviä tutkielmia oli Anne-Mari Leppäsen vuonna 2008 maantieteen oppiaineeseen tekemä *Sipuli, selleri ja suolaheinä, kaupunkiviljely Turun kaupungissa ja uussuomalaisen näkemykset palstanviljelystä*. Työssä Leppänen on tutkinut uussuomalaisten kokemuksia palstanviljelystä tutkimushaastattelun menetelmin. Minna Piiraisen pro gradu-tutkielma *Kattojen hyödyntäminen kaupunkiviljelyssä, esimerkkitapauksena ravintola Savoy* on Aalto yliopistosta vuodelta 2011 ja Elina Pulliaisen pro gradu-tutkielma aluetieteestä *Omalla pihamaalla yhteiseen kaupunkitilaan – tapaus kaupunkiviljely* on vuodelta 2012. Työssä Pulliainen tutkii niin puutarhanhoitoa kuin kaupunkiviljelyä ilmiönä ja tarkastelee kaupunkiviljelyä muun muassa ympäristöpsykologian näkökulmasta. Omassa tutkielmassani pyrin tuomaan kaupunkiviljelytutkielmien joukkoon kaupunkiviljelyä osallisuuden näkökulmasta.³²

Kaupunkiviljelykiinnostus näkyy myös opaskirjallisuuden runsautena. Viime vuosina on julkaistu useampia kaupunkiviljelyoppaita, kuten *Kaupunkiviljelijän opas: löydä syötävä kaupunki* (Kuuluvainen & Särkkä 2013), sekä *Lavatarhuri: kasvata satoa viljelylaatikossa* (Haapalahti, Lehtonen, Tuisku 2015). Myös kaupungit ovat yhä enenevässä määrin kiinnostuneet kaupunkiviljelyn mahdollisuuksista. Kiinnostus näkyy esimerkiksi Helsingin kaupungin rakennusviraston ja Dodon yhteistyönä julkaistussa teoksessa: *Viljellään kaupungissa, Opas yhteisö- ja pienpalstaviljelmien perustamiseen Helsingissä* (2014). Oppaan tarkoituksena on avustaa kaupunkilaisia uusien pienpalsta-alueiden ja yhteisöviljelmien perustamisessa kaupungin omistamalle maalle.³³

Yhteiskuntatieteiden tohtori Pertti Lappalainen on kirjoittanut kansalaisaktivismista ja kansalaistoiminnasta muun muassa artikkelissa *Rakenteista fragmentteihin, tiedosta toimintaan – suomalaisen kansalaisaktiivisuuden tyylit ja niiden kontekstien muutoksista* (Politiikka 4/2000). Lappalainen on toiminut useamman vuoden Jyväskylän yliopiston sähköisen *Kansalaisyhteiskunta*-lehden päätoimittajana. Nojautun työssäni pitkälti Lappalaisen ajatuksiin kansalaisaktivismista ja kansalaistoiminnasta. Helsingin yliopiston sosiaalitieteiden laitoksella on käynnissä *Kaupunkiaktiivisuus metropolin voimavarana*

³² Koskinen, 2014, 3

³³ Sipari, Lehtonen, 2014, 6

(2015–2016/17) -hanke. Hankkeen ydintiimin muodostavat tutkijat Pasi Mäenpää ja Maija Faehnle. Tutkimuksessa tarkastellaan kaupunkiaktivismia eli kansalaisten paikallisia organisoitumisen ja toiminnan muotoja ekologisen kestävyuden, innovaatiopolitiikan ja yhteisöllisyyden näkökulmista.³⁴ Olen käyttänyt hankkeen materiaalia niin tutkimuskirjallisuutena kuin kaupunkiaktivismikontekstin hahmottamisessa.

Matthew DelSesto on lähestynyt kaupunkiviljelyä aktiivisen kansalaisen näkökulmasta artikkelissaan *Cities, Gardening, and Urban Citizenship: Transforming Vacant Acres into Community Resources* (2015). DelSesto on tarkastellut artikkelissaan mitä kaupunkiviljelijät itseasiassa tekevät, ottaessaan haltuun joutomaita kaupunkiviljelykäyttöön, sekä sitä millaisia poliittisia, sosiaalisia ja ekologisia vaikutuksia yhteisöviljelmillä on.³⁵

2. Ajatuksia kaupunkiviljelystä ja kaupunkisuunnittelusta

2.1. Kaupunkiviljely ennen ja nyt

Kaupunkiviljely ei sinänsä ole uusi ilmiö, esimerkiksi siirtolapuutarhaperinteellä ja kaupunkialueella tapahtuvalla palstaviljelyllä on Suomessa yli satavuotinen historia.³⁶ Suurissa kaupungeissa kaupunkimaatalous oli 1800-luvulla yleistä ja talojen piholla tuotettiin ja myytiin kauppatavaraa.³⁷ Maailmansotien aikana Suomessa kärsittiin ruokapulasta ja tällöin kaupunkilaisia kehoitettiin viljelemään palstoja tai pieniä vapaita maa-alueita omavaraisuuden lisäämiseksi.³⁸ Pohjois-Amerikassa oli maailman sotien aikana ja niiden jälkeen käytössä niin sanotut voitto- tai sotapuutarhat eli Victory gardens. Niiden pääasiallinen tarkoitus oli vähentää ruokakuljetusten paineita sodan aikana, mutta puutarhanhoito yhdistettiin samalla isänmaallisuuteen sekä kotirintaman aktivointiin.³⁹ Ilmiö oli tuttu myös Euroopassa, esimerkiksi Iso-Britannian Dig for Victory-kampanja

³⁴ Kaupunkiaktivismi, Taustaa

³⁵ DelSesto, 2015, 1

³⁶ Mäkelä, Siirtolapuutarhaliike – Urbanisoituvan työväestön pelastaja

³⁷ Ilonen, 2001, 52

³⁸ Lahtinen, 2007, 347- 355

³⁹ Armstrong, 2000, 319

osoitti, että kotipuutarhoilla voi olla suuri merkitys ruoantuotantoon.⁴⁰ Suomessa ensimmäisen maailmansodan aikainen ruokapula vauhditti omavaraisen viljelyksen kehitystä.⁴¹ Sotien jälkeen, kun työllisyystilanne oli parantunut, menetti palstaviljely vähitellen oleellisimman merkityksensä ruoantuottajana, vaikka hyötypuutarhojen pito jatkui kuitenkin 1940- ja 1950-luvulla.⁴² Jälleenrakennuskauden tyypilliseksi taloksi muodostui niin sanottu rintamamiestalo. Talot rakennettiin tavallisesti suorakaiteen muotoisten tonttien kadunpuoleiseen päähän siten, että tontin toinen pää jäi vapaaksi hyötykasvien viljelyyn.⁴³ Vähitellen elintarviketilanteen parantuessa hyötypuutarhat vaihtuivat helpohoitaisiksi koristepuutarhoiksi ja nurmikon osuus piha-alasta kasvoi. Kohonnut elintaso, autoistuminen ja vapaa-ajan lisääntyminen vaikuttivat osaltaan siihen, että viljely muuttui ravinnontuotannosta harrastukseksi.⁴⁴

1970-luvulla Pohjois-Amerikassa heräsi uudenlainen kiinnostus kaupunkiviljelyä kohtaan. Erityisesti huoli ympäristöstä sekä tietoisuus maatalousteknologian, ja erilaisten torjunta-aineiden negatiivisista vaikutuksista ympäristöön ja ihmisille loivat sysäyksen yhteisöviljelmien perustamiselle. Lisäksi Rachel Carsonin vuonna 1962 julkaistu teos *Silent Spring* oli avannut ihmisten silmiä.⁴⁵ Samaan aikaan yhteisöviljelemien kanssa sai alkunsa sissiviljely, joka nähtiin kannanottona kaupunkiympäristön rappeutumista vastaan. Sissiviljelijät kylvivät auringonkukan siemeniä New Yorkin katujen varsille ja laittoivat kukkaistutuksia hylättyjen rakennusten ikkunoille. Sissipuutarhurit kehittivät asukkaita ottamaan joutomaat hyötykäyttöön ja perustamaan niihin puutarhoja. Viljelijöiden tavoitteena oli saada ihmiset työskentelemään yhdessä oman alueensa hyväksi, ja vaikuttamaan näin koko korttelin viihtyvyyteen. Sissiviljelyajatus levisi nopeasti ja vähitellen sissiviljelystä tuli sallittua, ja istutuksia perustettiin luvan kanssa.⁴⁶ Osittain nykymuotoisen kaupunkiviljelytoiminnan tavat ovat samat kuin 1970-luvun alun New Yorkissa. Kaupunkiviljely ja sissiviljely voidaan nähdä osana urbaania kaupunkikulttuuria, johon kuuluvat oman asuinalueen viihtyvyyden lisääminen ja kannanotto ympäristösuojelukeskusteluun. 1970-luvulla kaupunki- ja yhteisöviljelmiä perustettiin paljon ja joutomaita otettiin runsaasti käyttöön, jolloin ongelmaksi muodostui maaperän saastuneisuus.⁴⁷ Suurten kaupunkien ilmanlaatu oli heikkoa ja maaperät pahoin saastuneita.

⁴⁰ Tantarimäki, 2001, 201

⁴¹ Tantarimäki, 2001, 194

⁴² Tantarimäki, 2001a, 8

⁴³ Arkkitehtuurimuseo, Rintamamiestalo

⁴⁴ Tantarimäki, 2001a, 8-9

⁴⁵ Lawson, 2005, 221-224

⁴⁶ Green guerillas, our history ; Koskinen, 2014, 4-5

⁴⁷ Lawson, 2005, 221-224

Raskaan teollisuuden siirtyminen kaupunkien ulkopuolelle sekä tekniikan kehittyminen vaikuttivat osaltaan kaupunkien puhdistumiseen. Osittain raskaasta teollisuudesta joh-
tuen esimerkiksi Helsingin maaperä on ollut paikoin pahoin saastunutta. Suomessa saas-
tuneita maaperiä alettiin selvittämään 1980-luvulla ja niiden kunnostaminen on jatkunut
2000-luvulle asti.⁴⁸ Yksi syy kaupunkiviljelyn ”uuteen tulemiseen” voidaankin nähdä
liittyvän juuri kaupunkien puhdistumiseen.

Suomessa kaupunkiviljelyn uusi aalto nähtiin 2000-luvulla. Dodon⁴⁹ kaupunkiviljely al-
koi vuonna 2009 sissiviljelynä Dodon *Kaupungit ja ruoka* -teemavuoden puitteissa.⁵⁰
Vuosien aikana Dodolaiset ovat tehneet paljon erilaisia kaupunkiviljelyprojekteja ja
useita viljelyksiä on noussut Helsinkiin ja muualle Suomeen. Kaupunkiviljely on suosit-
tua monissa kaupungeissa, ja esimerkiksi Turussa, kaupungin kaupunkiviljelylaatikko-
kokeilu osoittautui niin suosituksi, että sitä jatkettiin seuraavana vuonna laajemmin.
Viime vuonna (2016) laatikoita oli eri puolilla kaupunkia 350 kappaletta ja tänä keväänä
uusia laatikoita tuli 100-150 lisää.⁵¹

Kaupunkiviljelyä harjoitetaan nimensä mukaisesti kaupungissa tai sen reuna-alueilla.
Kaupunkiviljelyyn ei yleensä kuulu eläinten kasvatusta, vaan painopiste on hyötykasvivil-
jelyssä. Kaupunkiviljelyä on monenlaista, suurta ja pientä. Sitä voidaan tehdä niin
omalla pihalla, laarissa, säkissä, talojen katoilla kuin parvekkeella. Kyseessä voi olla
myös yhteisöviljely, jossa sato jaetaan kaikkien viljelijöiden kesken. Tämän hetkinen
kiinnostus kaupunkiviljelyyn kiinnittyy käynnissä olevaan keskusteluun ilmastonmuu-
toksesta, fossiilisten polttoaineiden käytöstä, sekä epäterveestä ruokateollisuudesta.⁵²
Pohjoismaissa, Euroopassa sekä Pohjois-Amerikassa kiinnostus puhtaaseen ruokaan ei
liity pelkästään kaupunkiviljelyn ”uuteen tulemiseen” vaan Tantarimäen mukaan kyse
on globaalista elintarvikekaupasta. Painopiste ei ole enää ruokatarpeen tyydyttämisessä
vaan ruokaan kohdistuvissa vaatimuksissa.⁵³ Kaupunkiviljelyn voidaan nähdä kietoutu-
van niin ekologiseen modernisaatioon kuin ympäristöliikkeiden liikehdintään.

⁴⁸ Leminen, Pyrylä, 2001, 76-77

⁴⁹ Dodo ry on vuonna 1995 perustettu suomalainen ympäristöjärjestö, jolle on tärkeää globaalisti kestä-
vien elinkeinojen tukeminen.

⁵⁰ Dodo Ry ; Sipari, 2014

⁵¹ Ristola, 2017

⁵² Björklund, 2010, 16

⁵³ Tantarimäki 2001a, 14

Kaupunkiviljely voidaan nähdä osana kaupunkimaataloutta, mutta usein kaupunkimaatalous - ja kaupunkiviljelykäsitteitä käytetään puhuttaessa samasta asiasta. Käsitteiden täydellinen määrittäminen on haastavaa, koska ilmiöllä on useita muotoja eikä täysin vakiintuneita käsitteitä ole. Sami Tantarimäki tuo omassa väitöskirjassaan esille, että kaupunkimaataloutta on käsitelty eri tavoin eri aikoina ja vaikka periaatteessa puhutaan samasta asiasta, käsitteen määrittely ei ole yksinkertaista, koska samaa ilmiötä kuvataan eri tilanteissa ja eri aikoina eri tavalla.⁵⁴

Englanninkielisessä tutkimuskirjallisuudessa *urban farming* käsitteellä tarkoitetaan ruuantuotantoa kaupunkiympäristössä. Philadelphialainen Greensgrow - projekti määrittelee urban farming-käsitteen tarkoittamaan erityisesti sellaista ruuantuotantoa, jossa tuotteet siirtyvät tuottajalta asiakkaalle.⁵⁵ *Urban gardening* on puutarhanhoitoa kaupunkiympäristössä ja *community gardens* (yhteisöpuutarhat) ovat usein isoja viljelyalueita, joissa viljely ja sadonkorjuu tapahtuvat yhdessä. *Allotment gardens* (pienpalsta-alueella) tarkoitetaan aluetta, jossa yksittäiset ihmiset viljelevät kukin omaa muutaman neliön kokoista palstaansa.⁵⁶ Dodoaktiivi Pinja Siparin mukaan kaupunkiviljely on monimuotoinen ilmiö ja sen kautta voidaan pyrkiä monenlaisiin tavoitteisiin riippuen siitä, puhutaanko pienistä pienpalstaviljelmistä tai yhteisöviljelmistä, pihaviljelmistä, koulupuutarhoista, vai kaupallisista kattoviljelmistä. Järjestö määrittelee *kaupunkiviljelyn* ruuantuotannoksi kaupungissa. Tämä määritelmä pitää sisällään niin kotitarveviljelyn kuin kaupallisen viljelyn ja määritelmä kattaa kaikenlaiset viljelypaikat ikkunalaudoilta pelloille. Dodo on pyrkinyt käyttämään mahdollisimman laajaa määritystä, jotta mikään viljelyn muoto ei rajaudu ulos.⁵⁷

YK:n kehitysohjelma on määritellyt vuonna 1996 kaupunkimaatalouden (urban agriculture) toiminnaksi, joka tuottaa, käsittelee, myy ja markkinoi kaupunkimaatalouden tuotteita kaupungeissa ja niiden reuna-alueilla.⁵⁸ Kaupunkimaatalouteen voidaan sisällyttää monia erilaisia tuotantotekniikoita, toimintamalleja sekä tuotteita ja se voi sisältää ruokakasvien- ja eläinten kasvatusta sekä maataloustuotteiden myyntiä (Barssin 1997, van Veenhuizen 2006).⁵⁹ The Urban Agriculture Networkin perustajan Jac Smitin mukaan

⁵⁴ Tantarimäki, 2003, 13

⁵⁵ Greens grow, what is urban farming

⁵⁶ Sipari, Lehtonen 2014, 6

⁵⁷ Sipari, 2015 ; Sipari, 2014,

⁵⁸ Jacobi, Drescher, Amend, Defining, 2000

⁵⁹ van Veenhuizen, René 2006, 2; Barss, 1997

kaupunkimaatalous on erottamaton osa kaupunkimaisemaa. Hedelmäpuut teiden var-
silla, takapihojen kasvimaat sekä kasvihuoneet ovat vain muutamia esimerkkejä kau-
punkimaatalouden olemassaolosta kaupunkialueella.⁶⁰ Afrikassa, Aasiassa ja Etelä-
Amerikassa kaupunkimaataloudella ja kaupunkiviljelyllä on ollut jo pitkään suuri mer-
kitys perheiden ruokaturvan parantamisessa. Pienimuotoinen eläintenkasvatus ja viljely
ovat edelleen monelle perheelle selviytymisen edellytys.⁶¹ Maailmassa on noin 800 mil-
joonaa kaupunkiviljelijää ja lähes viidennes maailman ruoasta tuotetaan kaupungeissa.⁶²
Suurelle osalle kehitysmaissa asuvista ihmisistä kaupunkiviljely on välttämätön toi-
meentulonmuoto, ja erityisesti korkeantyöttömyyden maissa kaupunkiviljelyn rooli on
merkittävä.⁶³

Tantarimäki lähestyy maataloutta kaupungistumisen näkökulmasta. Hänen mukaansa
aiemmin maataloudella oli suuri vaikutus kaupunkien kehittymiseen, mutta viime vuosi-
kymmeninä tilanne on kääntynyt ja nyt voidaan puhua kaupungistumisen vaikutuksista
maatalouteen. Kaupungistumisen seurauksena on syntynyt sellaisia viljelymuotoja,
joilla ei ole suoranaista yhteyttä maaseutuun tai maatalouteen. Tantarimäki jakaa teok-
sessaan *Urbanimaatalous maankäytön ja yhteiskunnallisen tilanteen muutoksessa* eri
viljelymuodot kahteen ryhmään: pihapuutarhat, palstaviljely, taimistot, kasvihuonevil-
jely, ryhmä-, siirtola- ja työläispuutarhat sekä katto -ja parvekeviljely ovat seurausta
kaupungistumisesta. Kaupungistumisen muovaamaa maataloutta taas edustavat seuraa-
vat muodot: perinteinen viljakasvien viljely, vihannestenviljely sekä esimerkiksi broile-
rintuotanto. Kaupunkimaataloudessa on Tantarimäen mukaan kyse hyötyviljelystä, jolla
hän tarkoittaa ruokaa ja/tai taloudellista hyötyä tuottavaa viljelyä. Tämä piirre erottaa
kaupunkimaatalouden esimerkiksi koristepuutarha- ja puistokulttuurista.⁶⁴

Mary Beth Pudup kritisoi yhteisöviljelmä-käsitettä artikkelissaan *It takes a garden: Cul-
tivating citizen-subjects in organized garden projects*. Pudupin mukaan yhteisöviljelmä-
käsite (community gardens) kuvaa paremmin 1980-luvun kaupunkiviljelyä. Tällöin yh-
teiskunnalliset näkökulmat, kuten sosiaalinen pääoma ja kollektiivinen vaikutusvalta
korostuivat. 1990-luvulla painopiste siirtyi toimijoille, jotka järjestivät viljelytoimintaa
haluttujen ja valittujen yksilöiden ja yhteisöiden osallistamiseksi. Tällä Pudup viittaa
hankkeisiin, joiden tarkoituksena oli esimerkiksi yhdistää kaupunkilaislapsia luontoon

⁶⁰ Smit, 2001, 1

⁶¹ Björklund, 2010, 16

⁶² Karanja, Njenga 2011, 151-152

⁶³ Jacobi, Drescher, Amend, Defining, 2000

⁶⁴ Tantarimäki, 2003, 65

tai osallistaa syrjäytyneitä ihmisiä. Pudupin mukaan 1990-luvun lopun ja 2000-luvun alun viljelyhankkeet korostivat ennen kaikkea yksilöllistä muutosta, siksi yhteisöpuutarha-käsite ei ole kuvaava edellä mainitun kaltaisista viljelyhankkeista. Hän käyttäisi mieluummin termiä järjestetyt puutarhahankkeet (organized garden projects).⁶⁵ Kaupunkiviljelyprojektit voidaan karkeasti jakaa itseorganisoituneisiin ja järjestettyihin kaupunkiviljelyhankkeisiin. Itseorganisoituihin kuuluvat kaikki asukkaiden itsensä perustamat viljelypaikat, erilaiset yhteisöpuutarhat tai taloyhtiön pihalla olevat viljelyt (esimerkiksi Koskentie viljely). Järjestettyihin kaupunkiviljelyhankkeisiin voidaan taas nähdä kuuluvaksi kaikki kaupungin, kunnan tai organisaation (esimerkiksi Dodo) järjestämät viljelyt. Sampolan viljely voidaan siis tässä yhteydessä nähdä edustavan järjestettyä viljelyhanketta.

Krista Willman käyttää artikkelissaan *Yhteisöllisen kaupunkiviljelyn keholliset merkitykset* (2015) termiä *uusi kaupunkiviljely*, jolla hän viittaa muun muassa käytännöltään erilaiseen kaupunkiviljelyyn kuin perinteisesti tunnettu siirtolapuutarha tai palstaviljely. Uusi kaupunkiviljely on lisäksi eri tavalla kytköksissä asukaslähtöiseen kaupunkikulttuurin elävöittämiseen ja kaupunkiaktivismiin. Kaupunkiviljelyä harjoitetaan kaupunkirakenteeseen integroituna: paikoissa, joita ei ole alun perin suunniteltu viljelykäyttöön.⁶⁶ Uudenlainen kaupunkiviljely eroaa perinteisestä maanviljelystä tai aiemmin kaupungin alueella harjoitetusta viljelystä niin uusien menetelmien kuin viljelyyn liittyvien aatteiden kautta. Uudesta kaupunkiviljelystä esimerkkinä toimii muun muassa Helsingin Kalasataman säkkiviljely, jossa viljelysäkit on pystytetty asfalttikentälle. Samoin Sampolan viljely voidaan nähdä edustavan uudenlaista kaupunkiviljelyä, koska viljely tapahtuu viljelysäkissä, yleisellä alueella. Molemmissa tapauksissa viljelysäkit ovat alueella, joka ei ilman viljelysäkkejä soveltuisi viljelyyn ja mitä ei alun perin ole tarkoitettu viljelyyn.

Kaupunkiviljely on muuttanut muotoaan vuosien saatossa ja käsitteen määrittelyssä kontekstilla on suuri merkitys. Puhuttaessa 1900-luvun alun kaupungissa tapahtuneesta viljelystä tai 2000-luvun kaupunkiviljelystä merkitykset ja määritelmät ovat erilaisia. Usein nykyaikaisen kaupunkiviljelyn nähdään kytkeytyvät ajatukseen ekologisemmista kaupungeista sekä lähiruoka-ajatukseen (Willman 2015). Tässä työssä *kaupunkiviljelyllä* tarkoitetaan kaupunkitilassa olevaa hyötykasviviljelyä, joka eroaa perinteisestä maanviljelystä menetelmiensä kautta, ja sen konteksti kietoutuu vapaa-ajan viettoon,

⁶⁵ Pudup, 2008, 1230-1232

⁶⁶ Willman, 2015, 30

uudenlaiseen tapaan katsoa kaupunkia ja asukaslähtöiseen kaupunkikulttuurin elävöittämiseen.

2.2. Luonto kaupungissa – puutarhakaupungeista viherkattoihin

Tiina-Riitta Lappi kirjoittaa väitöstutkimuksessaan *Neuvottelu tilan tulkinnoista. Etnologinen tutkimus sosiaalisen ja materiaalisen ympäristön vuorovaikutuksesta jyvaskyläläisissä kaupunkipuhunnoissa*, että kaupunkirakentamista ovat eri aikoina ohjanneet käsitykset luonnosta ja ympäristöstä ja niiden merkityksistä. Aiemmin kaupunkien historialliseen kehittymiseen vaikuttivat vallitsevat maantieteelliset ja luonnonolosuhteet. 2000-luvun kaupunkisuunnittelun suhde kaupunkiluontoon on hyvin erilainen kuin ennen. Lapin mukaan ”urbaanin luontosuhteen ajatellaan kohdistuvan vain siihen luontoon, joka suunnittelun näkökulmasta on kaupunkiluonnoksi määriteltyä, estetisoitua ja suunnittelun kautta haltuunotettua. Haltuunoton kautta määritellään sitä, ketkä ovat näiden paikkojen, siis esimerkiksi puistojen oletettuja tai toivottuja käyttäjiä ja kuinka alueita tulisi käyttää. Kaupungissa olevat luonnonvaraiset alueet ovat suunnittelun näkökulmasta usein vain potentiaalista rakennusmaata, merkityksetöntä kunnes ne suunnittelun ja rakentamisen kautta merkityksellistetään.”⁶⁷

Jo 1800-luvun kaupunkikäsitteen mukaan kaupunkeihin kuuluivat viheralueet kuten, puistot, metsät, viljelypalstat ja kotipihojen istutukset. Ajan hengen mukaan maalaiselämää ihannoitiin ja sen parhaita puolia pyrittiin siirtämään kaupunkiympäristöön kaupunkisuunnittelun avulla.⁶⁸ Ebenezer Howard esitteli 1800-luvun lopulla puutarhakaupunki-ideologian ja ensimmäinen puutarhakaupunki Letchworth syntyi Lontoon lähelle vuonna 1903. Puutarhakaupunki on kaupunki- ja aluesuunnittelun näkökulma, jossa puutarhakaupungit ovat erityisesti isojen kaupunkien läheisyyteen muodostettuja asuinalueita, joiden väliin jää luonnonmukaisempia puistoalueita. Puutarhakaupungin määritelmään kuului Howardin mukaan muun muassa maatalousvyöhyke kaupungin ympärille ruoantuotantoa varten, suhteellisen harva asukastiheys, mutta kuitenkin riittävä palvelutaso ja työpaikkatarjonta.⁶⁹ Puutarhakaupunkiliike levisi nopeasti, mutta käytännössä Howardin sosiaaliset reformit jäivät pian puutarhakaupunkia koskevien ulkoisten

⁶⁷ Lappi, 2007, 193

⁶⁸ Salmela, 2006, 112-113

⁶⁹ Puutarhakaupunki, Kaupunginpuutarhurienseura

mallien varjoon.⁷⁰ Puutarhakaupunki-ideologiaa kokeiltiin Suomessa jo 1900-luvun alussa, mutta ehkä kuuluisin metsälähiö, Espoon Tapiola, valmistui vasta sotien jälkeen. Tapiolaa suunniteltaessa haluttiin eroon tiiviin betonikaupungin ongelmista ja alueesta haluttiin luonnonläheinen asuinympäristö, jossa kaikki rakentaminen liikennesuunnittelusta ja peruspalveluista alkaen lähtisi asukkaiden hyvinvoinnista.⁷¹ Aikalaiskirjoituksissa Tapiola pyrittiin erottamaan muista lähiöistä kutsumalla sitä puutarhakaupungiksi. 1930-luvun funktionalismin ihanteiden mukaisesti asunnot rakennettiin kirjaimellisesti luontoon. Varhaista lähiörakentamista hallitsi auringonvalon ja vehreyden maksimointi, mikä pyrittiin saavuttamaan rakentamalla asunnot avarille paikoille, luonnon keskelle. Suomalaisten oli helppo omaksua tiiviin suurkaupunkiasumisen epäkohtia korostava funktionalismi, se sopi hyvin porvariston jo 1800-luvulta asti viljelemään luontosuhdeajatukseen. Metsälähiöt ja rakentaminen luonnon läheisyyteen nousivat 1950-luvun asuntorakentamisen myötä lähes suomalaisuuden symboliksi.⁷²

Otto-Iivari Meurman (1890–1994) vaikutti vahvasti suomalaiseen kaavoituskäytäntöjen muovautumiseen sekä käsityksiin hyvästä elinympäristöstä 1900-luvun alussa. 1900-luvun alku puolella puutarhahoito liitettiin asuntoreformiin ja puutarhahoitoa pidettiin työväestölle sopivana harrastuksena: se ylläpiti työkuntoa ja toi tarpeellista lisäravintoa. Puutarhanhoito edusti terveyttä ja maaseudun moraalista puhtautta sekä hyvää elämäntilaa, lisäksi puistot ja puutarhat loivat kaupunkilaisille mahdollisuuden luontosuhteeseen.⁷³ Yhteisöjen ja viranomaisten kumppanuus ei ole uusi ilmiö, vaan sitä kokeiltiin jo siirtolapuutarhojen perustamisvaiheessa 1900-luvun alussa. Siirtolapuutarha-aate yhdisti uudella tavalla kaupungin, luonnon, yhteiskunnan ja yksilön. Aluksi siirtolapuutarhojen perustamisen takana olivat kaupunkien porvarit ja erityisesti martha- ja naisyhdistykset sekä nuoris- ja puutarhaseurat mutta myöhemmin myös kaupungit ottivat aktiivisen roolin niiden perustamisessa. Siirtolapuutarha-alueet nähtiin askeleena kohti omakotiyhteisöä ja puutarhakaupunkeja. Esimerkiksi Tampereen Nekalan siirtolapuutarha edusti modernia, ylhäältä ohjattua siirtolapuutarhasuunnittelua. Mönkeistä oli olemassa tarkat tyyppi- ja rakennustekniikat, jotka määräsivät, minkälaisia rakennusten tuli olla. Viljelijöiden tekemiä mökkejä pidettiin esimerkkinä kansan huonosta mausta, minkä vuoksi puutarha-alueet haluttiin pitää yleisen modernin kaupunkisuunnittelun raameissa. Siirtola-

⁷⁰ Salmela, 2006, 121

⁷¹ Tapiolan Kilta ry. Tapiolan historia kulttuurimaisemana.

⁷² Saarikangas, 2002, 403, 340

⁷³ Salmela, 2006, 112, 120–122

puutarha-alueiden suhde asemakaavoihin oli yleensä epämääräinen, mikä helpotti vuokrasopimusten purkamista. Siirtolapuutarhat näyttäytyivät vakituksena toimintana, mutta niiden luonne oli kuitenkin väliaikainen, vuokrasopimus oli purettavissa, mikäli maalle löytyisi muuta, taloudellisesti kannattavampaa käyttöä.⁷⁴

Tällä hetkellä kaupunkisuunnittelussa keskitytään kaupunkirakenteen tiivistämiseen. Tiivistämisoppi voidaan Kortelaisen ja Vartiaisen mukaan nähdä osana ekologista modernisaatiota, jolla tässä yhteydessä viitataan koko yhteiskunnan läpäisevään ihmisen ja ympäristön välisen suhteen muutokseen. Kun aiemmat yhteiskunnan kehitysvaiheet voidaan liittää esimerkiksi taloudellisiin ja sosiaalisiin kysymyksiin, näyttää siltä, että ihmisen ja luonnon välinen suhde nousee uuden kehitysvaiheen keskeiseksi määreeksi. Samalla ympäristökeskustelu on siirtymässä metsistä kaupunkitilaan.⁷⁵ Kaupunkirakenteen leviäminen (urban sprawl) aiheuttaa Emily Talen mukaan ongelmia, jos tavoitteena on ekologisesti kestävä kaupunki. Tiiviin rakentamisen puolesta puhuva Talen kirjoittaa yhdessä Duany'n kanssa artikkelissa *Transect Planning*, että uuden kaupunkisuunnittelun tavoitteena on löytää luonnon ja kaupunkirakentamisen välinen tasapaino, panostamalla kaupunkien tiivistämiseen ja eheyttämiseen.⁷⁶

Tiiviissä kaupunkiympäristössä rakennusten katot ja seinät ovat usein vapaata tilaa. Maailmalla jo suosituilla viherkatoilla voidaan edistää muun muassa kaupunkiluonnon monimuotoisuutta ja ne soveltuvat hyvin kaupunkiviljelyyn ja niistä on erinomaisia kokemuksia esimerkiksi hulevesien imeyttäjinä.⁷⁷ Kaupunkitilan muutokset vaikuttavat tulevaisuudessa niin urbaaniin luontoon kuin kaupunkiviljelyn mahdollisuuksiin. Jos kaupunkitilaa tarkastellaan elettyinä tilana, voidaan näennäisesti selkeiden tilojen nähdä saavan erilaisia muotoja sen käyttäjistä ja käyttämisen tavoista riippuen. Kaupunkitilaa ei nähdä staattisena, kaikille samanlaisena tilana, vaan paikat määritellään ja uudelleen tulkitaan aina käyttäjänsä mukaan. Suunnittelijoiden ja poliitikkojen toiminnan taustalla vaikuttavissa abstrakteissa tiloissa, konkreettiset paikat, eletyt tilat, rakentuvat henkilökohtaisissa ja kollektiivisissa kokemuksissa ja merkityksenannoissa.⁷⁸ Ihmiset yksin tai ryhmässä tuottavat aktiivisesti tilaa ja kulttuuria kaupunkiviljelyn kautta. Viljelytoiminnallaan viljelijät haastavat perinteisiä ajatuksia kaupunkisuunnittelusta ja kehittämällä erilaisia yhteisökehityshankkeita, osallistumalla paikallisiin sosiaalisiin liikkeisiin ja

⁷⁴ Mäkelä, Siirtolapuutarhaliike – Urbanisoituvan työväestön pelastaja

⁷⁵ Kortelainen, Vartiainen, 2000, 9-10 ; Lappi, 2007, 195

⁷⁶ Duany, Talen, 2002, 247-248

⁷⁷ Stadin katot elävät, Helsingin kaupungin viherkattolinjaus

⁷⁸ Kallio, 2012, 121-122

luomalla vaihtoehtoisia elintarvikejärjestelmiä viljelijät moninkertaistavat viljelyn hyödyt. Bakerin mukaan viljelijät ovat moniroolisia, he ottavat tarvittavan roolin tilanteen mukaan. He voivat tarvittaessa olla puutarhureita, vaihtoehtoisen ruokaliikkeen aktivisteja, kiinteistöhoitaja tai yleisiä järjestelijä.⁷⁹

3. Osallistamisesta osallisuuteen

Osallistumiskeskustelu nousi pintaan 1960-luvulla, jolloin kansalaiset alkoivat vaatia lisää sananvaltaa poliittisiin asioihin.⁸⁰ Osallistavasuunnittelun sai alkunsa tilanteesta, jolloin huomattiin, että parasta ratkaisua ei aina ollutkaan mahdollista löytää asiantuntija-suunnittelun keinoin. Vaikka suunnittelu olisi tehty hyvin kattavasti, suunnitelmien ulkopuolelle jäi aina joitain ryhmiä, joiden tarpeita suunnitelmat eivät vastanneet.⁸¹ Osallistuvaa suunnittelua on pyritty kehittämään vuosien aikana ja erilaisia osallistamisen muotoja on kokeiltu. *Osallistumisella* tarkoitetaan tässä yhteydessä ihmisten osallistumista demokraattisiin käytäntöihin kuten äänestämiseen ja kansalaistoimintaan, sekä kansalaisten oikeuksiin ja velvollisuuksiin itseään ja lähipiiriään koskevassa päätöksenteossa. Osallistuminen voi tarkoittaa myös jokapäiväisessä elämässä tapahtuvaa yhteisön ja paikan jäsenenä toimimista.⁸² Kuntaliiton innovaatioasiantuntija Tuula Jäppinen tekee eroa *osallistavan* ja *osallistuvan* suunnittelun välille. Hänen mukaansa ensimmäinen tapahtuu ylhäältä alaspäin - toinen aidossa kumppanuudessa.⁸³ Jäppisen mukaan osallisuus on 1990-luvun käsite. Tuolloin kaupunkilaisia kuultiin ja he saivat kertoa mielipiteensä, kun taas ”2010-luvun kaupunkilaisen aktiivinen osallistuminen ja yhteiskehittäminen tarkoittavat tasavertaista osallistumista palvelujen kehittämiseen, niitä koskevaan päätöksentekoon ja myös palvelujen tuottamiseen.”⁸⁴

Lakiin osallistava suunnittelu tuli vuoden 1995 kuntauudistuksessa, joka velvoitti kuntia kuulemaan kuntalaisia heitä koskevassa päätöksenteossa ja näin parantamaan kuntalaisten vaikutusmahdollisuuksia.⁸⁵ Myös Suomen perustuslain (1999) toiseen pykälään on kirjattu kansanvaltaisuus ja oikeusvaltioperiaate, johon sisältyy yksilön oikeus osallistua

⁷⁹ Baker, 2004, 305-306

⁸⁰ Horelli, Kukkonen 2002, 244

⁸¹ Pakarinen, 2002, 84

⁸² Kallio, 2012, 123

⁸³ Muotoilutarina, Mistä kyse: Osallistava suunnittelu

⁸⁴ Muotoilutarina, Mistä kyse: Osallistava suunnittelu

⁸⁵ Kettunen, 2002, 25

ja vaikuttaa yhteiskunnan ja elinympäristönsä kehittämiseen, samoin perustuslain 20 pykälän mukaan julkisen vallan on pyrittävä turvaamaan jokaiselle kansalaiselle mahdollisuus vaikuttaa elinympäristöään koskevaan päätöksentekoon.⁸⁶ Vaikuttamismahdollisuus on kirjattu myös Maankäyttö- ja rakennuslakiin (1999) jossa todetaan, että ”lain tavoitteena on järjestää alueiden käyttö ja rakentaminen niin, että siinä luodaan edellytykset hyvälle elinympäristölle sekä edistetään ekologisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävää kehitystä”. Lakiin on kirjattu myös, että sen ”tavoitteena on turvata jokaisen osallistumismahdollisuus asioiden valmisteluun, suunnittelun laatu ja vuorovaikutteisuus, asiantuntemuksen monipuolisuus sekä avoin tiedottaminen käsiteltävissä olevissa asioissa”.⁸⁷ Uuden maankäyttö- ja rakennuslain mukaisessa kaavoituksessa edellytetään vähintään asukkaiden kuulemista, ja lakia voidaan tulkita niin, että se sisältää ajatuksen eri osallistujien kumppanuudesta. Laki ei kuitenkaan takaa osallistujien vaikutusta päätöksentekoon, joka tapahtuu edelleen edustuksellisen demokratian keinoin.⁸⁸

Anttiroiko kirjoittaa teoksessa *Luova kaupunkikehittäminen, kaupunkikonseptit innovatiivisen kaupunkikehittämisen* (2010), että runsaasta kansalaisosallistumisesta koskevasta keskustelusta huolimatta osallistumis- ja vaikuttamiskeinojen sovittaminen ihmisten luontaisiin vaikuttamispyrkimyksiin ja toimintamalleihin on edennyt hitaasti. Anttiroiko esittää, että ”taustalla voisi olla pelko siitä, että nopea siirtyminen osallistuvaan demokratiaan lisäisi politiikan ja yhteiskuntaelämän ennustamattomuutta, ja siten heikentäisi mahdollisesti myös poliittisen prosessin ja sen tuottamien päätösten laatua. Nykykeskustelussa osallistumiseen liitetyt myönteiset miellelyhtymät näyttävät siis kätkevän taakseen ainakin jonkinasteista epäluottamusta kansalaisten laajaan ja aktiiviseen osallistumiseen”.⁸⁹

Myös Pertti Lappalainen lähestyy osallistamista kriittisesti *Kansalaisyhteiskunta*-lehden 1/2010 pääkirjoituksessa. Lappalaisen mukaan kansalaisia alettiin kutsua mukaan poliittisiin prosesseihin ja päätöksentekoon vain mahdollisen vastarinnan estämiseksi. Omaehtoisen kansalaistoiminnan näkökulmasta perinteinen osallistamismenettely on hankalaa, koska se ei useinkaan lähde kansalaisten arkipäiväisistä ongelmista ja kokemuksista

⁸⁶ Perustuslaki (1999), Finlex

⁸⁷ Maankäyttö- ja rakennuslaki (1999), Finlex

⁸⁸ Horelli, Kukkonen 2002, 244

⁸⁹ Anttiroiko, 2010, 76

ja näin osallistamismenettelyn tuloksena muodostuu ylhäältäpäin organisoitu kansalaisyhteiskunta osallistettavan asian ympärille.⁹⁰

Suomessa kaupunkisuunnittelua ja maankäyttöä ohjaa lakisääteinen kaavaprosessi. Kaavoituksella tarkoitetaan maankäytön suunnittelua, joka määrittelee maa-alueiden käyttötarkoituksen ja sen mitä kyseiselle alueelle voidaan rakentaa. Kaavoituksen tavoitteena on tuottaa hyvää ja toimivaa ympäristöä.⁹¹ Kaupunkisuunnittelun on päätöksentekoa, joka ei ainoastaan vaikuta maisemaan ja fyysiseen ympäristöön vaan samalla myös sosiaaliseen maisemaan ja sen muodostumiseen. Kaupunkisuunnittelu voidaan nähdä edustavan vallankäyttöä ympäristössämme. Kaupunkitilat voidaan aiemmin esitetyn perusteella nähdä osaksi hallinnan, kehittämisen ja politiikan verkostoja, joissa erilaiset käytännöt, kuten kaupunkisuunnittelu, rakentuvat yleisten säädösten ja normien mukaan ja samalla ne vaikuttavat yksilöiden kokemuksiin tilan rakentumisesta.⁹²

Kaupungistumisen negatiivisena puolena voidaan pitää esimerkiksi alueiden eriytymistä. Meillä varsinainen kaupungistumisaalto lähti nousuun vasta 1960-luvulla ja jatkui sen jälkeen lievänä seutuistumiskehityksenä. Muista Euroopan ydinalueista poiketen Suomi kaupungistui oikeastaan lähiöistymällä, millä oli kaupunkirakenteen hajautumista vahvistava vaikutus.⁹³ Viime vuosina kunnat ja kolmas sektori ovat kiinnittäneet enenevässä määrin huomiota kuntalaisten osallistumismahdollisuuksiin ja erilaisia alueiden kehittämishankkeita sekä asukkaiden osallisuuden parantamiseen keskittyviä hankkeita on tehty paljon.⁹⁴

3.1. Osallistumisen mittaaminen

Pekka Kettusen mukaan nykyinen osallisuusajattelu on osin muoti-ilmiö, mutta toisaalta taustalla on huoli kuntalaisten passiivisuudesta ja kansalaisten eriytymiskehityksestä.⁹⁵

⁹⁰ Lappalainen, 2010, 2-4

⁹¹ Oksman, Ylikauppila, Väättänen 2014, 10

⁹² Kumpulainen, 2012a, 29-30

⁹³ Anttiroiko, 2010, 16-17

⁹⁴ Esimerkiksi Lähiön henki-hanke, jonka tarkoituksena oli kulttuurisuunnittelumenetelmän pilotointi Porin lähiöissä, Ympäristöministeriön ja Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARA:n koordinoima Asuinalueiden kehittämisohjelma, johon Kaikkien Pori-hanke kuului sekä Settlementiliiton Uusi paikallisuus-hanke, joka liittyy osallisuuden vahvistamiseen.

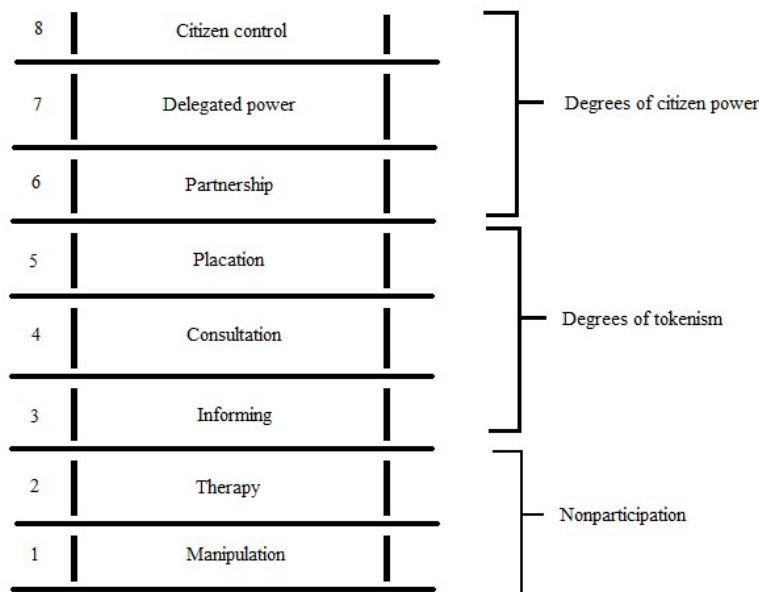
⁹⁵ Kettunen, 2002, 26

Osallistumista voidaan analysoida sekä laajuuden, että sisällön mukaan. Laajuudella viitataan siihen, kuin monella kuntalaisella on mahdollisuus osallistua ja, sisällöllä siihen, millainen on osallistumiskeinojen merkitys kunnallista päätöksentekoa vasten tarkasteltuna.⁹⁶ Tutkielmani kannalta on mielekkäämpää pohtia yksittäisen viljelijän tai viljelyryhmän vaikutusmahdollisuuksia suhteessa omaan ympäristöönsä.

Amerikkalainen Sherry Arnstein kehitti vuonna 1969 Osallistumisen tikapuut- mallin, jonka avulla voidaan mitata kansalaisten mahdollisuuksia osallistua päätöksentekoon. Niin kuin useat tylogiset mallit, myös osallistumisen tikapuut yksinkertaistavat todellisuutta pakottamalla monimutkaisia prosesseja kapeisiin laatikoihin. Mutta toisaalta Arnsteinin malli tarjoaa välineen analysoida eriasteisen osallistumisen kytkentöjä vaikuttamiseen ja päätöksentekoon. Tikapuilla (kuva 1) on kahdeksan askelmaa ja ne on jaettu kolmeen kategoriaan alhaalta ylöspäin. Ensimmäisenä on näennäisen osallistumisen taso (askelmat 1-2). Näennäisellä osallistumisella (nonparticipation) Arnstein tarkoittaa tilannetta, jossa kansalaisille ei kerrota asioiden kaikkia puolia ja samalla heille uskotellaan, että he osallistuvat ja pääset vaikuttamaan jonkin asian puolesta, vaikka todellisuudessa vaikutusmahdollisuudet ovat hyvin vähäiset tai niitä ei edes ole. Toisena on vähimmäisvaatimukset täyttävä osallistumisen taso (askelmat 3-5), jota Arnstein nimittää tokenismiksi. Tasolla kansalaisia kyllä informoidaan, mutta yleensä niin myöhään, että vaikutusmahdollisuuksia ei oikeastaan enää ole. Lisäksi vuorovaikutus on hyvin vähäistä ja informaatio kulkee ylhäältä alaspäin. Ylimmällä tasolla on kansalaisten itsenäisentoimivallan taso (askelmat 6-8). Tällä korkeimmalla tasolla (citizen power) kansalaiset voivat sopia keskenään tavoitteistaan ja toteutuskeinoistaan ilman, että yhteiskunta puuttuisi asiaan merkittävästi.⁹⁷

⁹⁶ Kettunen, 2002, 22

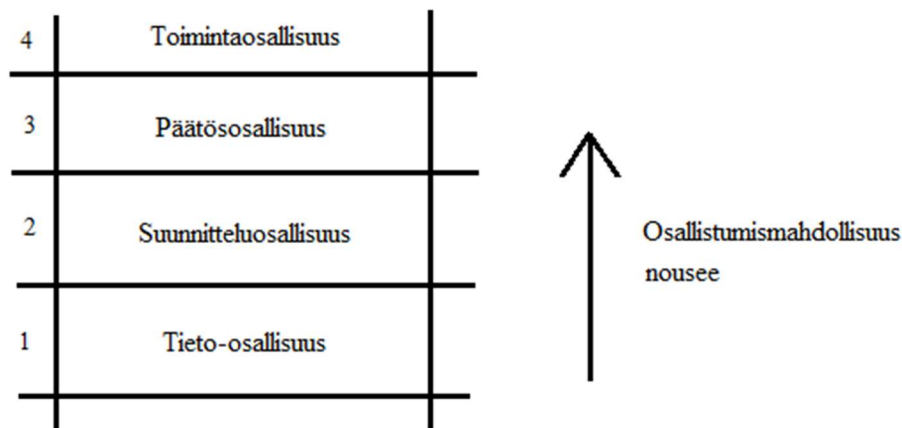
⁹⁷ Arnstein, 1969, 217 ; Horelli, Kukkonen 2002, 243 ; Vanhatalo 2008, 26-27

Kuva 1, Arnsteinin tikapuumalli, kirjoittajan piirtämä, alkuperäinen vuodelta 1969, Journal of The American Planning Association 35:4. A Ladder Of Citizen Participation, s.217

Osallistumista voidaan mitata ja tarkastella monin tavoin. Arnsteinin tikapuumallin lisäksi osallistumista voidaan tarkastella esimerkiksi Oikeusministeriön (2002) jaottelun avulla. Oikeusministeriön selonteossa osallistumisen muodot on jaettu neljään osaan, joista ensimmäisenä on tieto-osallisuus, jolla tarkoitetaan kuntalaisten oikeutta tiedon saamiseen ja tuottamiseen. Raportin mukaan tämä edustaa osallisuuden helposti toteutettavia muotoja, ja siihen kuuluvat esimerkiksi kunnan tiedottaminen, kuntalaisten kuuleminen, kyselyihin vastaaminen ja palvelusitoumukset. Toisena on suunnitteluosallisuus, joka on tieto-osallisuutta syvempää kunta-organisaation ja kuntalaisten välistä valmisteluun liittyvää vuorovaikutusta, jota voivat olla esimerkiksi yhteissuunnittelu ja kaupunkifoorumit. Kolmantena on päätösosallisuus, jolla tarkoitetaan suoraa osallistumista palvelujen tuottamiseen tai omaa asuinalueita koskevaan päätöksentekoon. Suoralla osallistumisella voidaan tarkoittaa esimerkiksi tilannetta, jossa palvelun käyttäjille on delegoitu päätösvaltaa, kuten asukkaiden suoraan valitsema aluelautakunta, jolle valtuusto on delegoinut päätöksenteon. Neljäntenä on toimintaosallisuus, joka on kuntalaisten omaa toimintaa elinympäristössään tai palvelu- ja toimintayksiköissä. Toiminta voi

olla esimerkiksi talkoovoimin toteutettavaa ympäristön kunnostusta ja ylläpitoa tai palvelujen tuottamista.⁹⁸

Kuva 2, Oikeusministeriön jaottelu (2002), kirjoittajan laatima kuva

3.2. Kansalaiset kaupunkien kehittäjinä

Yhteiskuntakokonaisuutta voidaan kuvata monella tavalla. Yksi yleisesti käytetty tapa on jakaa *yhteiskunta* neljään sektoriin: julkinen (valtio, kunnat), yksityinen (yritykset), kolmas (järjestöt, säätiöt) ja neljäs (perheet, sosiaaliset verkostot).⁹⁹ *Kansalaisyhteiskunnalla* taas viitataan usein sosiaalisen, yhteiskunnallisen ja poliittisen osallistumisen ja innovoinnin tilaan, jossa kansalaiset organisoituvat heille tärkeistä asioista virallisesti tai epävirallisesti toimien.¹⁰⁰ Kansalaisyhteiskunta luo yhteiskuntaan solidaarisuutta, takaa demokratian toteutumista sekä vahvistaa kollektiivista sosiaalista pääomaa.¹⁰¹

Kansalaisuuskäsitteemme nojaa Ranskan vallankumouksen yhteydessä syntyneeseen moderniin kansalaisuuskäsitteeseen. Sillä tarkoitetaan tavanomaisesti kansallisvaltion kansalaisia, joka ovat sitoutuneita noudattamaan valtion lakeja ja velvoitteita ja saavat

⁹⁸ Oikeusministeriö, 2002, 5

⁹⁹ Oikeusministeriö, 2005, 20-21

¹⁰⁰ Seppo, 2013, 5

¹⁰¹ Stranius, 2009, 140

vastineeksi valtion tukea ja oikeuksia. Kansalaisuus on kuitenkin yksi oman aikamme kiistellyimmistä käsitteistä, eikä sille ole antaa yksiselitteistä tai kiistatonta määritelmää. Perinteisesti kansalaisuus on jaoteltu kolmeen kansalaisuuden määritelmään; *liberalistinen* perinne korostaa ajattelussaan yksilön etua, ja määrittelee kansalaisuuden ennen kaikkea yksilöä suojeleviksi oikeuksiksi ja vapauksiksi. *Kommunitaristinen* perinne korostaa vastakohtaisesti yhteisön merkitystä ja yhteistä hyvää. Tällöin kansalaisuuden tärkeimmiksi piirteiksi muodostuvat yhteisistä asioista päättäminen, neuvottelu ja tasa-arvo yksilöiden välillä. *Republikanistisen* perinteen kansalaisuudelle keskeistä puolestaan on esimerkiksi kansalaisen näkeminen vastakohtana liberalistisen kansalaisuuskäsitteen passiiviselle kansalaisuudelle. Republikanistisessa kansalaiskäsitteessä korostuvat aktiivisuus ja poliittinen vaikuttaminen.¹⁰²

Andrew Dobson luettelee teoksessaan *Citizenship and the Environment* kolme kansalaisuuden tyyppiä, jotka ovat jo edellä mainitut *liberal* sekä *civic republican*. Näiden lisäksi Dobson lisää luetteloon vielä *Post-cosmopolitan* eli jälkikosmopoliittisen kansalaisuuden. Dobson kuvailee, että jälkikosmopoliittinen kansalaisuus on aktiivista ja valtion rajat ylittävää kansalaisuutta, joka painottaa vastuuta eikä oikeuksia (päinvastoin kuin esimerkiksi liberaalin kansalaisuuden ajatuksessa). Dobson puhuu teoksessaan myös *ympäristökansalaisuudesta* (environmental citizenship) sekä *ekologisesta kansalaisuudesta* (ecological citizenship). Ensimmäisessä on Dobsonin mukaan kyse enemmän liberaalin, oikeuksia korostavan perinteen kansalaisuudesta, jossa pyrkimyksenä on karkeasti yleistäen omien oikeuksien vaatiminen ja vaaliminen suhteessa ympäristöön. Ekologinen kansalaisuus taas keskittyy hyveisiin (esimerkiksi oikeudenmukaisuuteen) joihin kansalaiset perustavat vastuunsa. Tämä voi ilmetä esimerkiksi välittämisenä ja huolenpitona niin julkisen kuin yksityisen toiminnan piirissä. Ekologinen kansalaisuus ei perustu vastavuoroisuuteen kuten ympäristökansalaisuus. Dobson kuitenkin korostaa sitä, ettei toinen ole toista parempi ja molempia kansalaisuuksia tarvitaan matkalla kohti ekologisesti kestävästä yhteiskunnasta.¹⁰³

Leo Stranius kirjoittaa *Suomalaiset osallistujina - Katsaus suomalaisen kansalaisvaikutamisen tilaan ja tutkimukseen*-raportissa, että kansalaiset eivät enää koe perinteisten osallistumisen muotojen, kuten puolue- tai järjestövaikuttamisen tarjoamia vaikutus-

¹⁰² Jyväskylän yliopisto, Kansalaisuus

¹⁰³ Dobson, 2003, 39, 89, 139

mahdollisuuksia riittäväksi, vaan suuntaavat energiansa uusiin osallistumisen muotoihin.¹⁰⁴ Sosiologian professori Martti Siisiäisen mukaan aiemmin yhteiskunnallista osallistumista harjoitettiin ennen kaikkea yhdistyksissä, mutta nyt painopiste on siirtynyt aatteellisista ja maailmankatsomuksellisista pitkäkestoista sitoutumista vaativista yhdistyksistä kevyttä, hetkellistä sitoutumista vaativiin ”minäprojektien” luonteisiin, rentoutumiseen ja vapaa-ajan harrastuksiin keskittyvän osallistumisen suuntaan.¹⁰⁵ Myös Oikeusministeriön selonteko (2002) tukee ajatusta, että kansalaisten osallistumisaktiivisuuden vaikuttavat tekijät ovat muuttuneet viimeisten vuosikymmenten aikana. Perhelämän, työn, ja harrastusten yhdistäminen vievät perheiltä aikaa, ja yhteiskunnallisten asioiden liittäminen tähän voi olla haastavaa. Lisäksi ajankäyttö on muuttunut yksilökeskeisemmäksi, eikä yhteisiä asioita useinkaan koeta ensisijaisiksi. Selonteon mukaan myös päätöksenteon koetaan muuttuneen monimutkaisemmaksi, jolloin osallistumisenkin helposti nähdään asettavan korkeita ammatillisia vaatimuksia ja kokonaisvaltaista omistautumista asialle.¹⁰⁶ Juha Heikkalan mukaan kansalaistoiminnalle on edelleen kysyntää, mutta perinteisen järjestötoiminnan rinnalle ovat kuitenkin nousseet vapaamuotoiset ihmisten yhteenliittymät ja paikallisen tason suorat osallistumiskeinot.¹⁰⁷

Lähidemokratian kehittymisen juuret löytyvät historiasta. Paikallisyhteisöjen muodostuminen ja halu vaikuttaa omiin ja oman alueen asioihin on ihmisluonteen sisäänrakennettu piirre.¹⁰⁸ Kiinnostus omasta asuinalueen kehittämisestä tai kaupunkitilan hyödyntämisestä ei ole mikään uusi ilmiö, mutta keskustelu asiasta on lisääntynyt viime vuosina. Kaupunkisuunnittelua tapahtuu koko ajan ja samaan aikaan virallisen suunnittelun rinnalla toteutetaan asukaslähtöistä ja omaehtoista kaupunkikehittämistä ja kaupunkiaktiivismia. *Kaupunkiaktiivismilla* tässä yhteydessä tarkoitetaan kansalaisten itse organisoimaa omaehtoista yhteistoimintaa, joka tapahtuu yleensä järjestötoiminnan ulkopuolella. Kaupunkiaktiivismi tapahtuu kaupungissa tai liittyy kaupunkiin ja sen oloihin ja on luonteeltaan rakentavaa ja suuntautuu toimintaan, ei ensisijaisesti poliittiseen mielipiteenmuodostukseen tai vaikuttamiseen.¹⁰⁹ *Kaupunkikulttuurilla* viitataan tässä työssä ennen kaikkea kansalaisten tai kaupunkilaisten lisääntyneeseen aktiivisuuteen niin oman asuinalueensa kuin tärkeiksi kokemiensa asioiden muuttamisessa ja kehittämisessä sekä

¹⁰⁴ Stranius, 2009, 141

¹⁰⁵ Siisiäinen, 2010, 9

¹⁰⁶ Oikeusministeriö, 2002, 12-13

¹⁰⁷ Heikkala 2002, 76

¹⁰⁸ Idström, 2016, 44

¹⁰⁹ Kaupunkiaktiivismi, Käsitteitä

heille itselle mielekkäiden asioiden tai tekemisen luomiseen.¹¹⁰ Kaupunkikehittämistä toteutetaan paljon ruohonjuuritasolla. Tällöin voidaan puhua omaehtoisesta kaupunkikehittämisestä tai kansalaisaktiivisuudesta. Hyviä esimerkkejä kansalaisaktiivisuudesta kaupunkitilan haltuunotosta ovat Ravintolapäivä sekä Siivouspäivä.¹¹¹

Filosofian tohtori Aaro Harjun mukaan *aktiivisen kansalaisen* käsite voidaan jakaa henkis-kulttuuriseen-, toiminnalliseen- sekä poliittiseen kansalaisuuteen. Keskityn tässä kappaleessa avaamaan vain toiminnallisen kansalaisuuden käsitettä, koska se on tutkielmani kannalta tärkein. Harjun mukaan toiminnallinen kansalaisuus ilmenee ihmisten erilaisina aktiviteetteina esimerkiksi yhteisöissä tai kansalaisopiston piireissä. Toiminnallinen kansalainen haluaa osallistua, toimia vapaaehtoisena ja myötävaikuttaa henkilökohtaisella panoksella itselle ja/tai muille mieluisten ja tärkeiden asioiden hyväksi.¹¹² Yhteiskuntatieteiden tohtori Pertti Lappalainen jakaa kansalaistoiminnan *kansalaisosallistumiseen* sekä *kansalaisaktivismiin*. Hänen mielestään yhteistä molemmille käsitteille on *aktiivisen kansalaisuuden* ajatus. Kansalaisten oma-aloitteisuus ja itseorganisoitumiskyky ovat kansalaisaktivismin perusominaisuuksia. Lappalaisen mukaan itseorganisoituminen alkaa usein kaikkein tavallisimmista arkipäivän ongelmista, joita voivat olla esimerkiksi vuokralaisten asema, koulukysymykset tai liikennemääräykset.¹¹³

Stranius kirjoittaa kevytaktivismista Kansalaisyhteiskunta-sivustolla artikkelissaan *Yksilöllinen kevytaktivismi haastaa perinteisen kansalaistoiminnan*. Kevytaktivismilla hän tarkoittaa toimintaa, joka ”ei kiinnity tai sitoudu vakiintuneisiin rakenteisiin vaan pikemminkin arjen valintoihin. Kevytaktivisti vaikuttaa esimerkiksi kaupassa, bussissa, lounaalla ja lahjoittaessaan rahaa. Kevytaktivismille on tyypillistä, että yhteiskunnallisuudesta siirrytään henkilökohtaisuuteen, asiantuntijuudesta ja vakavuudesta performatiivisuuteen, pitkäjänteisyydestä projektimaisuuteen sekä kansainvälisyydestä tai paikallisuudesta verkkoon. Kevytaktivismi luo rakenteiden sijaan verkostoja ja siirtyy hallintokeskeisyydestä autonomisuuteen. Notkeassa ja kevyessä yhteiskunnassa osallisuuden sijaan halutaan vaikuttavuutta. Aktivismi on kevyttä, koska sen mielenmaisema ja vaikuttamishorisontti kiinnittyvät usein yhteiskunnallisten rakenteiden sijaan yksilöön.”¹¹⁴ Myös yhteiskuntatieteiden tohtori Juha Heikkalan mielestä perinteisten järjestö- ja yhdistysmallien rinnalle on noussut projektiluontoinen työskentely sekä vapaamuotoiset

¹¹⁰ Opas kaupunkiaktivismiin, 2015, 17

¹¹¹ kts. <http://siivouspaiva.com/fi/everyday> ja <http://www.restaurantday.org/fi/>

¹¹² Harju 2005, Aktiivisen kansalaisen sisältömäärittely

¹¹³ Lappalainen, Kansalaisaktivismi

¹¹⁴ Stranius, 2008

kaveriporukat, jotka toteuttavat toimintaa ilman muodollista yhdistyspohjaista organisoitumista.¹¹⁵

Kasvava kiinnostus yhdessä tekemiseen ja toimimiseen kaupungissa on synnyttänyt teoksen *Opas kaupunkiaktivismiin – uutta kaupunkikulttuuria luomaan*. Oppaan tarkoituksena on helpottaa kansalaisten ja Helsingin kaupungin yhteistyötä erilaisten tapahtumien, tilaisuuksien ja muiden urbaanien hankkeiden järjestämisessä.¹¹⁶ Oppaan mukaan uudenlaisen kaupunkikulttuurin yhteiskunnalliset hyödyt liittyvät viihtyisämmän asuinympäristön luomiseen, mahdollisuuteen vaikuttaa omaan alueeseen, aktiiviseen tekijyyteen passiivisuuden sijaan, kaupunkilaisten lisääntyneisiin kohtaamisiin sekä kaupunkilaisia palvelevien palveluiden ja kestävien ratkaisujen kehittämiseen. Tämän kaltainen kansalaisaktiivisuus voi vahvistaa paikallisuus- ja kaupunkilaisidentiteettiä, samalla tilojen haltuunotto ja paikan arvostus kasvavat ja saavat uusia muotoja. Kaupunkilaiset kokevat vahvempaa omistajuutta ja kuuluvuutta alueita kohtaan.¹¹⁷

Itseorganisoitumisella tässä työssä tarkoitetaan omaehtoista toimintaa, missä toiminta on lähtöisin aktiivisista kansalaisista, jotka ovat järjestyneet epämuodollisesti. Puhuttaessa kansalaistoiminnasta, sillä tarkoitetaan tässä työssä epämuodollista kansalaistoimintaa, joka on yhteiskunnallista toimintaa, mutta joka on riippumatonta poliittisista puolueista tai virallisista järjestöistä.¹¹⁸

4. Tutkimusstrategiana vertaileva tapaustutkimus

Valitsin tutkimusstrategiakseni tapaustutkimuksen, koska koen sen soveltuvan hyvin kahden erillisen tapauksen tutkimiseen ja vertailuun. Tapaustutkimuksen tarkoituksena on ymmärtää ja toisaalta selittää tapausta. Tapaustutkimuksen yhtenä päämääränä on lisätä ymmärrystä tutkittavasta tapauksesta ja olosuhteista, joiden lopputuloksena tapauksesta tuli sellainen kuin tuli. Lähtökohtana on tuottaa tietoa erityisistä aikaan ja paikkaan sidotuista ilmiöistä ja merkityksistä, tässä tapauksessa Porin Sampolassa ja Tampereen Kalevassa sijaitsevista kaupunkiviljelytapauksista.¹¹⁹ Tapaustutkimuksessa kohde ei

¹¹⁵ Heikkala, 2002, 75-76

¹¹⁶ Opas kaupunkiaktivismiin, 2015, 17

¹¹⁷ Opas kaupunkiaktivismiin, 2015, 19

¹¹⁸ Stranius, 2009, 139

¹¹⁹ Peltola, 2007, 112

kuitenkaan saisi olla sattumanvarainen tai ainoastaan tutkijan mielenkiinnosta tai henkilökohtaisesta kokemuksesta kiinni, vaan tapaustutkimuksessa pitäisi pyrkiä siihen, että tutkittava tapaus on tapaus jostakin. Toisin sanoen tapaus ja tutkimuksenkohde tulisi erottaa toisistaan.¹²⁰ Edellisen perusteella voidaan esittää, että tässä tutkimuksessa tapauksina toimivat tarkasteltavat tapaukset kokonaisuudessaan ja tutkimuksenkohteena ovat viljelijöiden kokemukset ja viljelylle annetut merkitykset.

Yksi vertailututkimuksen keskeisimmistä vaiheista on Kimmo Kurunmäen mukaan tutkittavien tapausten lukumäärän valinta. Tutkija voi esimerkiksi valita tarkasteluun ennalta ajateltuna kaksi samankaltaista tai kaksi mahdollisimman erilaista tapausta. Vertaileva tapaustutkimus pyrkii tunnistamaan yksittäisten tapausten ominaisuuksia ja etenee sen pohjalta vertausasetelmaan. Vertaileva tapaustutkimus toimii Kurunmäen mukaan hyvin pienellä joukolla tapauksia.¹²¹ Tutkimuskohteiksi valikoituivat Porin Sampola ja Tampereen Kaleva, koska ne edustavat lähes ääripäitä, siinä missä Sampolan tapaus voidaan nähdä ylhäältäpäin tulevana virkamiesvetoisena lähiötyöprojektina, Koskentien laatikkoviljely edustaa itseorganisoituvaa oma-aloitteista asukkaiden ryhmää.

Tapaustutkimukselle on ominaista se, että sillä pyritään selvittämään jotain, joka ei ole entuudestaan tiedossa ja jotain, joka vaatii lisävalaisua.¹²² Tässä tutkimuksessa sel-laiseksi voidaan nähdä erilaisista lähtökohdista ponnistavat viljelytapaukset, joissa mielenkiinto kohdistuu erityisesti viljelijöiden henkilökohtaiseen kokemukseen. Vertailu-asetelma on siis kahdessa erilaisista lähtökohdista alkaneessa viljelytapauksessa. Tapaukset ovat eri kaupungeissa sekä erilaisilla asuinalueilla. Kalevan kaupunginosa on kiinni Tampereen keskustassa ja on imagoltaan hyvää asuinalueita, kun taas Sampola on kauempana Porin keskustasta ja voidaan nähdä edustavan perinteistä lähiötä. Tapaustutkimuksessa tutkittavat tapaukset ovat aina ainutkertaisia, ja niiden yleistettävyyys suoraan voi olla mahdotonta. Tapaustutkimuksen tarkoitus on kuitenkin pyrkiä löytämään ainutlaatuisien ominaisuuksien, ilmiöiden ja niiden taustalla olevien asiayhteyksien välinen vuoropuhelu.¹²³

¹²⁰ Laine, 2007, 10

¹²¹ Kurunmäki, 2007, 76-77

¹²² Laine, 2007, 10

¹²³ Peltola, 2007, 112

4.1. Tutkimusaineisto ja menetelmälliset valinnat

Tutkimukseni edustaa melko tyypillistä kvalitatiivista eli laadullista tutkimusta. Metodologisesti analyysini asettuu hermeneuttisen tutkimusperinteen piiriin, jossa tärkeimpänä tavoitteena on ilmiön ymmärtäminen. Hermeneuttista analyysia voidaan kuvata kehäksi tai spiraaliksi. Eeva Karhunen kirjoittaa väitöskirjassaan *Porin Kuudennen osan tarinoista rakennettu kulttuuriperintö* (2014), että tutkimusaineistolle altistetaan kysymyksille, minkä jälkeen saatujen vastausten myötä kuva tutkimuskohteesta tarkentuu, ja näin osataan tehdä entistä tarkkanäköisempiä kysymyksiä ja siten myös tulkintoja. Tällä tavoin ymmärtämisen prosessi etenee yksityiskohtien kautta kokonaisuuksien hallintaan.¹²⁴ Merja Leppälähdén mukaa ”hermeneuttinen käsittäminen on eräänlaista yhteisymmärrystä, joka muuttuu ja täsmentyy tiedon määrän lisääntyessä.”¹²⁵

Tutkimusaineiston tarkastelussa kohdistin katseeni erityisesti yhteisöllisyyden, osallistumisen ja kansalaisaktiivisuuden retoriikkaan. Aineiston analysointiin käytin sisällönanalyysia, jolla tarkoitetaan aineiston jäsentelyä ja luokittelua. Luokittelun tehtävänä on aineiston järjestelmällinen läpikäynti tutkimusongelman, keskeisten käsitteiden ja tutkimuksen lähtökohtien määrittämällä tavalla. Sisällönanalyysiksi ei riitä pelkkä luokittelu eri teemoihin, minkä jälkeen vain kerrotaan mitkä asiat ovat päätyneet minkäkin teeman alle, vaan analyysivaiheen tarkoitus on käydä aineisto systemaattisesti läpi ja löytää aineistoista sellaiset asiat, jotka eivät esimerkiksi suorissa lainauksissa sellaisenaan ole nähtävissä.¹²⁶

Tutkimusaineistoni koostuu haastatteluaineistosta sekä sähköpostikeskusteluista, joista olen poiminut sitaatteja havainnollistamaan tekstiä. Porissa haastattelin kahta viljelijää, sekä kävin sähköpostikeskustelua kolmannen viljelijän kanssa. Muita viljelyyn osallistuneita en tavoittanut tai he eivät kyselyistä huolimatta halunneet osallistua tutkimukseen. Tampereelta haastatteluja kertyi kolme kappaletta. Kaikissa haastatteluissa minulla oli tukenani kysymyslista (liite 1), johon olin etukäteen kirjannut kysymyksiä haastateltaville. Sovelsin haastattelutilanteessa tekemääni haastattelukysymyslistaa tilanteen mukaan. Jos jokin kysymyksistä ei tuntunut sopivan haastattelutilanteeseen, jätin sen

¹²⁴ Karhunen, 2014, 26

¹²⁵ Leppälähti, 2004

¹²⁶ Ruusuvuori, Nikander, Hyvärinen 2010, 18-19

kysymättä. Toisaalta innostuin kysymään myös sellaisia kysymyksiä, joita en ollut alkujaan ajatellut kysyväni. Tallensin kaikki haastattelut nauhurille sekä tein samalla muistiinpanoja.

Aloitin jokaisen haastattelun samalla tavalla. Kävimme ensin läpi haastateltavan perustietoja, kuten ikää ja ammattia. Kenenkään haastateltavan ammatti ei liittynyt puutarhanhoitoon, eikä haastateltavilla myöskään ollut merkittävää aiempaa kokemusta kaupunkiviljelystä. Tämän jälkeen keskustelimme yleisesti kaupunkiviljelystä ja pyrimme määrittämään kaupunkiviljelykäsitteen kulloisenkin haastateltavan kanssa. Haastateltavien käsitykset kaupunkiviljelystä erosivat hieman toisistaan, mutta yhteistä kaikille kuitenkin oli ajatus hyötykasvienviljelystä kaupunkiympäristössä. Muutamalla haastateltavalla käsitteeseen liittyi ajatus lähiruoosta sekä kaupunkiviljely nähtiin ideologisena toimintana. Seuraavilla kysymyksillä tarkoitukseni oli selvittää, miten viljelijät kokivat viljelyn aloituksen sekä haastateltavien syitä osallistua ja jatkaa viljelyä yhdessä: *Kerro miten tämä viljely lähti liikkeelle? Miten jaoitte vastuut, työt yms.? Mitkä ovat viljelyn tavoitteet ja ovatko ne toteutuneet? Mitä kaupunkiviljely sinulle antaa?* Kävimme lisäksi läpi viljelyn haasteita ja mahdollisuuksia, joita selvitin muun muassa seuraavilla kysymyksillä: *Oletko tutustunut kaupunkiviljelyn myötä uusiin ihmisiin? Millaista on viljellä muiden viljelijöiden kanssa? Mitä se antaa ja mitä haasteita siinä on?* Lopuksi puhuimme vielä kaupunkitilasta ja kaupunkiviljelyn tulevaisuuden skenaarioista.

Tutkimuskysymyksillä halusin selvittää haastateltavien käsitystä kaupunkiviljelystä ilmiönä, sekä mitkä ovat heidän henkilökohtaiset syynsä viljellä. Halusin lisäksi selvittää, mikä sai haastateltavat viljelemään yhdessä, perustamaan itsenäisesti oman viljelyn kerrostalon pihalle tai toisaalla osallistumaan säkkiviljelyprojektiin, mitä se vaati ja toisaalta mitä he siitä saavat.

Havainnointia suoritin käytännön syistä vain Porissa. Porin tapaukseen minun oli helppompaa osallistua, koska asun samalla paikkakunnalla. Suoritin havainnointia kolme kertaa Sampolassa, ensimmäisellä kerralla osallistuin kaupunkiviljelyinfotilaisuuteen asukastuvalla, toisella kerralla osallistuin viljelysökkien pystytykseen ja kasvien istutukseen ja tämän jälkeen kävin kerran viljelypaikalla havainnoimassa, miten säkkeitä hoidetaan. Tein havainnoinnista kenttäpäiväkirjaa, jota käytän aineistoni tukena. Varsinaista tutkimusaineistoa kenttäpäiväkirjani ei tarjoa, mutta muistiinpanot olivat hyödyllisiä palauttaessani mieleen vuoden 2014 tapahtumia.

Tampereelta haastatteluaineistoa kertyi yhteensä kaksi ja puoli tuntia, josta litteroitua tekstiä tuli 17 liuskaa. Porista haastattelumateriaalia kertyi 60 minuuttia, josta litteroitua tekstiä tuli kolme liuskaa. Käytän aineistona lisäksi Kaikkien Pori-hankkeen työntekijän Mikko Kyrönviidan haastattelua sekä käymäämme sähköpostikeskustelua aiheesta. Haastattelujen litteroinnissa pyrin omiin tarpeisiini nähden riittävään tarkkuuteen. Litteroin kuitenkin haastattelut sanasta sanaan, poikkeuksena sellaiset kohdat, jotka eivät liittyneet mitenkään tutkimusaiheeseen. Litteroidessa huomasin aineistosta kohtia, jotka olisivat kaivanneet tarkentavia kysymyksiä, mutta itse haastattelutilanteessa nämä olivat jääneet minulta huomaamatta. Tämä ei kuitenkaan vaikuttanut olennaisesti tutkimukseeni. Päädyin litteroimaan haastattelut, koska koen, että pääsin näin paremmin sisälle aineistoon ja aineiston jatkokäyttö oli helpompaa.

Aineistonanalyysimenetelmänä käytin sisällönanalyysiä, teemoittelua sekä vertailua. Analyysin aloitin lukemalla litteroituja haastatteluja useampaan kertaan ja tekemällä samalla jo alustavia alleviivauksia mahdollisista teemoista tai mielenkiintoisista asioista. Nostin alustavassa aineiston tarkastelussa esiin kolme teemaa, jotka olivat motiivit, tavoitteet ja toiminta. Tämän jälkeen loin Excel-taulukon, johon keräsin alleviivaamani asiat teemoittain. Myöhemmin lisäsin vielä kaksi teemaa. Tämän jälkeen tein Excel-taulukon pohjalta käsitkartan, jossa merkitsin eri teemat eri väreillä ja yhdistin teemoja toisiinsa. Näin asioiden ja teemojen asiayhteys oli selkeämpää ja kokonaisuus hahmottui paremmin. Lopuksi työstin vertailutaulukon, johon kokosin teemoittain asiat (teemojen yläotsikot päätyivät vertailutaulukon otsikoiksi), jolloin kahden tapauksen vertailu on selkeämpää ja helpommin hahmotettavissa. Koko analyysivaiheen työskentelyäni ohjasivat tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymykset.

Haastateltavien pyynnöstä en käytä tekstissä haastateltavien nimiä vaan käytän tässä työssä heistä seuraavia kirjainyhdistelmiä:

N= järjestysluku sekä P/T=paikkakunta

1T = haastateltava yksi Tampereelta, tai 2P = haastateltava kaksi Porista.

4.1.1. Sampolan säkkiviljely

Sampola on Porin kaupunginosa, joka sijaitsee Itä-Porissa, noin neljän kilometrin päässä Porin keskustasta. Sampolan vanhimmat rakennukset ovat 1970-luvulta ja kerrostalojen lisäksi Sampolassa on omakotitaloalue. Vuoden 2014 lopussa Sampolassa asui yhteensä 2549 asukasta, joista nuoria ja aikuisia (16-54 vuotiaita) oli noin 37 prosenttia, 55-74 vuotiaita 34 prosenttia ja yli 75-vuotiaita 18 prosenttia.¹²⁷

Sampolassa säkkiviljelyidea lähti alun perin Kaikkien Pori-hankkeen ja Lähiön henki-hankkeen yhteisestä hankepäivästä Sampolan asukastuvalla. Kaikkien Pori-hanke kuului ympäristöministeriön ja Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARA:n koordinoimaan Asuinalueiden kehittämisohjelmaan. Hankkeen tarkoitus oli edistää vuosina 2013–2015 asuinalueiden elinvoimaa ja ehkäistä alueellista eriytymistä. Hankkeen painopisteet olivat fyysisessä ja sosiaalisessa ympäristössä ja toimenpiteitä olivat muun muassa kohdistettu osallistumisen, osallistumismahdollisuuksien, yhteistyön ja palveluiden sekä viihtyisyyden lisääminen. Kaikkien Pori-hankkeen tarkoituksena oli tavoitella aidosti viihtyisää ja sosiaalisesti kestävästä ympäristöstä sekä luoda toiminnalle jatkuvuutta ja pysyvyyttä. Hankkeeseen kuuluivat Sampolan lisäksi Pihlavan, Pormestarinluodon, Impolan ja Väinölän kaupunginosat. Kaikkien Pori -hanke toimi yhteistyössä Turun yliopiston Kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen koulutusohjelman Lähiön henki-hankkeen kanssa.¹²⁸ Lähiön henki-hankkeen tavoitteena oli kulttuurisuunnittelumenetelmän pilotointi Porin lähiöissä ja jalkauttaminen hyvänä hallintokäytäntönä.¹²⁹ Sampolan säkkiviljely oli vain yksi osa isompaa hanketta.

Kaikkien Pori- ja Lähiön henki-hankkeen yhteisessä hankeillassa asukkailta oli tiedusteltu, millaista toimintaa asukkaat haluaisivat alueelle, ja yksi esille noussut asia oli kaupunkiviljely. Sampolassa oli kokeiltu aiemmin palstaviljelyä, mutta huonon maaperän vuoksi se oli loppunut ja tilalle toivottiin jotain uutta. Säkkiviljelyyn osallistumishalukkuudesta kyseltiin asukastuvalla ja koska halukkuutta löytyi, lähti Kaikkien Pori-hankkeen työntekijä Mikko Kyrönviita viemään asiaa eteenpäin. Säkkiviljelyyn osallistumismahdollisuudesta tiedotettiin Sampolalainen-lehdessä, asukastuvalla sekä Sampolan ostokeskuksen ilmoitustauluilla. Kevään aikana asukastuvalla järjestettiin kaksi kaupunkiviljely-iltatapahtumaa, joissa esiteltiin esimerkkejä, miten kaupunkiviljelyä voidaan

¹²⁷ Porin kaupunki, Tilastollinen vuosikirja, 2015, 16

¹²⁸ Porin kaupunki, Kaikkien Pori

¹²⁹ Turun yliopisto, Lähiön henki - Porin lähiöiden kulttuurisuunnitteluhanke

tehdä ja millaisia projekteja muualla on ollut. Lisäksi tapahtumassa käytiin läpi, millaista sitoutumista viljely vaatii ja miten viljelyprojektia käytännössä organisoidaan.¹³⁰

Viljelyssä käytetyt säkit, mullat ja siemenet eivät maksaneet asukkaille mitään, vaan ne tulivat lahjoituksena yrityksiltä (esimerkiksi Siemen Vesa), Porin kaupungilta tai puisto-toimelta. Viljelysäkit (liite 2) pystytettiin Sampolan nuorisotalon pihaan kesäkuussa 2014. Säkkien pystytystilaisuudessa oli runsaasti osanottajia, mutta lopulta säännöllisesti viljeleviä alueen asukkaita oli kesän aikana viitisen henkilöä. Lisäksi muutamia nuorisotalon nuoria osallistui viljelyyn satunnaisesti. Viljelijöiden tarkkaa lukumäärää en pystynyt selvittämään, koska viljelijöiden yhteystietoja ei kerätty, tietoni perustuu haastattelemani henkilön arvioon.

Haastattelin Sampolassa kahta viljelijää, ensin toista kahden kesken ja toista myöhemmin jo aiemmin haastattelemani henkilön läsnä ollessa. Lisäksi kävin sähköpostikeskustelua kolmannen viljelijän kanssa sekä haastattelin hanketyöntekijää. Kaikki viljelijät olivat naisia. Viljelijöiden haastattelut suoritettiin Sampolan asukastuvalla ja haastattelut olivat puolistrukturoituja tutkimushaastatteluja. Tämä tarkoittaa sitä, että minulla oli kysymykset valmiina mutta haastateltavat saivat vastata omin sanoin. Haastattelutilanteista muotoutui rentoja keskusteluhetkiä kahvikupin äärellä.

Sampolan säkkiviljelyn tavoitteena oli projektin näkökulmasta parantaa alueen viihtyisyyttä, lisätä yhteisöllistä toimintaa sekä saada toiminnalle jatkuvuutta ja antaa asukkailla mahdollisuus vaikuttaa omaan ympäristöön.¹³¹

Puhuttaessa Sampolan säkkiviljelystä, käytän jatkossa nimiä Sampolan viljely- tai Sampolan tapaus.

4.1.2. Koskentie laatikkoviljely

Tampereella tutkimuskohteeni oli Asunto Oy Koskentie asukkaiden keväällä 2012 perustama laariviljelmä Kalevan kaupungin osassa Tampereella. Kalevan kaupungin osa on rakennettu vuosien 1940-1960 aikana ja alue edustaa tyypillistä ja puhdaslinjaista oman aikakautensa kaupunkisuunnittelua ja arkkitehtuuria. Kaleva on yksi laajimmista

¹³⁰ Kyrönviita, 2015

¹³¹ Kyrönviita, 2015

ja yhtenäisimmistä funktionalististen kaavoitusperiaatteiden mukaan rakennetuista alueista Suomessa.¹³² Kalevan kaupunginosan alueella asui vuonna 2014 lähes neljä ja puolituhatta asukasta (4442), joista iältään 16-49-vuotiaita oli 2610 henkilöä (noin 59 %). 50-74-vuotiaita oli 979 (noin 22 %) ja yli 75-vuotiaita 517 (noin 11 %) henkilöä.¹³³

Lähestyin taloyhtiötä sähköpostitse syksyllä 2014 ja sain yhteyden viljelyä perustamassa olleeseen henkilöön, ja hänen avullaan haastattelupyyntöä lähetettiin viljelijöiden sähköpostilistalle. Haastattelin Tampereella kolmea vapaaehtoisesti ilmoittautunutta viljelijää. 17 viljelijästä vain kolme ilmoittautui vapaaehtoisesti haastatteluun. Kaikki haastateltavani olivat naisia, iältään 30-50-vuotiaita. Haastattelut suoritettiin Asunto Oy Koskentien kerhotilassa syyskuussa 2014 ja haastattelut olivat puolistrukturoituja tutkimshaastatteluja. Olin tehnyt kysymykset etukäteen valmiiksi, mutta haastateltavat saivat vastata kysymyksiin omin sanoin. Haastatteluista muotoutui rentoja keskustelunomaisia tilaisuuksia.

Koskentien viljelyyn osallistui ensimmäisenä vuonna 24 henkilöä. Ensimmäisenä keväänä viljelijät rakensivat viljelylaatikot talkootöinä ja ne sijoitettiin taloyhtiön pihaan. Toisena kesänä viljelijöitä oli noin kaksikymmentä (tarkka tilasto puuttuu) ja kolmantena kesänä 17 henkeä.

Puhuttaessa Asunto Oy Koskentien asukkaiden perustamasta laariviljelmästä käytän jatkossa siitä nimitystä Koskentien viljelytapaus tai Tampereen tapaus.

4.2. Tutkimusprosessin kriittinen arvioiti

Tutkielmaa tehdessäni yritin olla mahdollisimman objektiivinen, tiedostaen omat ajatukseni ja mielipiteeni, mutta jättäen ne tietoisesti taka-alalle, antaen puheenvuoron haastattelemilleni kaupunkiviljelijöille. Tarkoitukseni on tuottaa tietoa kaupunkiviljelystä tekemieni haastattelujen perusteella. Koska molemmissa tapauksissa haastateltavien määrä (Sampolassa 3kpl, Koskentiellä 3kpl) oli vähäinen, on tutkimustulosten yleistettävyyks melko heikko. Koska erityisesti Koskentien tapauksessa haastateltavia oli viljelijöiden kokonaismäärään nähden vähän, tutkimustuloksia ei voida pitää koko ta-

¹³² Tampereen kaupunki, Kaleva

¹³³ Tampereen kaupunki, Tampereen väestö

pauksia selittävinä. Haastateltavat ovat kertoneet omista kokemuksistaan ja ajatuksistaan, ja kokoamalla ja analysoimalla näitä tietoja olen päätenyt luvussa viisi esitettävään analyysiin ja pohdintaan. Tulokset kertovat tutkimukseen osallistuneiden haastateltavien silloisista aikaan ja paikkaan sidotuista motiiveista ja ajatuksista. Olen pyrkinyt työssäni avaamaan parhaalla mahdollisella tavalla lukijoille käyttämäni tutkimusmenetelmää, tutkimusaineistoani sekä tekemiäni tulkintoja.

Tutkielman tekeminen oli alussa haastavaa, koska haastateltavien määrä jäi odotettua vähäisemmäksi. Useista yrityksistä huolimatta en saanut kaikkia Sampolan viljelijöitä osallistumaan tutkimukseen. En kuitenkaan osaa antaa vastausta siihen, miksi viljelijät eivät halunneet osallistua. Sama koskee Koskentien tapausta. Otantana kolme viljelijää noin kahdestakymmenestä on melko vähän. Tässäkään tapauksessa en tiedä, miksi muut viljelijät eivät halunneet osallistua tutkimushaastatteluun. Pohdin tutkielman alkuvaiheessa aiheen vaihtoa tai sitä, että yrittäisin löytää vielä kolmannen viljelytapauksen, koska koin, että tutkimusmateriaalia oli niukasti. Kuten jo aiemmin kirjoitin, yksi vertailututkimuksen keskeisimmistä vaiheista on tutkittavien tapausten lukumäärän valinta. Tutkimukseen voidaan esimerkiksi valita ennalta ajateltuna kaksi samankaltaista tai kaksi mahdollisimman erilaista tapausta.¹³⁴ Tämän vuoksi päädyin pitämään tutkielmassani vain kaksi tapausta, koska halusin vertailuasetelman säilyvän nykyisellään. Kolmannen tapauksen ottaminen mukaan tutkielmaan olisi muuttanut alkuperäistä tutkimusasetelmaa merkittävästi.

Clarkeburn ja Mustajoki puhuvat teoksessaan *Tutkijan arkipäivän etiikka* siitä, että hyvät eettiset taidot eivät vielä automaattisesti takaa eettisiä päätöksiä. He jakavat eettisen taidon ja todellisuuden väliin jäävän pohdinnan neljään vaiheeseen. Ensimmäisessä vaiheessa eettinen kysymys on tunnistettava, jotta se voidaan ottaa pohdinnan kohteeksi. Toisessa vaiheessa havaittuun kysymykseen on reagoitava ja kolmannessa vaiheessa, kun ongelmalle on löytynyt ratkaisu, sitoudutaan toteuttamaan se. Viimeisessä vaiheessa tutkija voi joutua pohtimaan tekemänsä eettisen ratkaisun lujuutta ulkopuolisten paineiden puristuksessa.¹³⁵ Tutkielmassani tutkimuseettiset kysymykset liittyvät tutkimuskohteiden valintaan, tutkimusaineiston käyttöön ja säilyttämiseen sekä metodologisiin valintoihin. Kaikki haastattelut nauhoitettiin ja aineistoa säilytetään ainoastaan kirjoittajan henkilökohtaisella tietokoneella. Lisäksi haastatteluista kirjoitetut litteraatit

¹³⁴ Kurunmäki, 2007, 76-77

¹³⁵ Clarkeburn, Mustajoki, 2007, 26-28.

sekä analyysit säilytetään samaisella koneella salasanan takana. Kaikki haastateltavat allekirjoittivat haastattelun päätteeksi haastattelukäyttöluvan, josta käy ilmi haastattelun käyttötarkoitus sekä aineiston säilyttäminen ja mahdollinen jatkokäyttö. Haastattelut eivät sisällä arkaluontoista materiaalia, mutta haastateltavien pyynnöstä, en käytä haastateltavien nimiä suorissa lainauksissa. Haastattelut ja haastateltavat on koodattu, joten tutkimusmateriaalia tarkastelemalla voi helposti tarvittaessa tarkistaa kuka on kukin.

Käytin tutkimusmetodinä tutkimushaastattelua ja aineistonanalyysimenetelmänä sisälönanalyysia. Molemmat metodit sopivat mielestäni hyvin tutkimukseen, jossa tarkastellaan henkilöiden omakohtaisia motiiveja ja kokemuksia. Toisaalta kyselytutkimukseen olisi voinut tulla enemmän vastauksia, mutta siihen, olisiko aineisto silloin ollut parempi, on vaikea antaa vastausta. Jos lähtisin nyt tekemään tutkielmaa uudelleen, pyrkisin ensisijaisesti saamaan enemmän tutkimushaastatteluja. Tämän kokemuksen perusteella noin viisi haastattelua kummastakin tapauksesta olisi tuonut jo enemmän tietoa ja näin parantanut yleistettävyyttä. Lisäksi keskittyisin tutkimushaastattelussa vain muutamaan teemaan, kuten osallisuuteen ja aktiivisuuteen. Nyt huomasin aineiston analyysivaiheessa, että osa kysymyksistä, jotka aluksi tuntuivat merkittäviltä, eivät sitä lopulta olleet.

5. Aineiston analyysi

5.1. Koskentien laatikkoviljelmä

5.1.1. Aktiivisia kansalaisia

Koskentien laariviljelyn perustaminen lähti liikkeelle aktiivisesta kaupunkilaisesta, joka halusi ottaa ison kerrostalon pihan hyötykäyttöön sekä viljellä omaa ruokaa. Hän kysyi laariviljelyn perustamiselle luvan taloyhtiöstä, minkä jälkeen viljelymahdollisuudesta ilmoitettiin taloyhtiössä. Ensimmäisenä vuonna viljelyyn osallistui 24 viljelijää. Viljelyryhmä on pysynyt suunnilleen samankokoisena vuosien aikana, muutamia on jättäytynyt pois.

Pourias (2015) kollegoineen selvitti tutkimuksessaan yhteisöviljelyyn osallistuneiden viljelijöiden henkilökohtaisia osallistumismotiiveja. Pourias löysi ruoantuotannon lisäksi kahdeksan muuta merkitystä tai päätehtävää viljelylle, joita olivat: viljelystä muodostunut sosiaalinen paikka, viljelyn terveysvaikutukset, kaupunkielämästä hetkeksi vapautuminen, luonnon kohtaaminen, vapaa-ajan vietto, oppiminen ja opettaminen sekä vaikuttaminen maisemaan ja ympäristöön.¹³⁶ Koskentien laatikkoviljelyyn osallistumisen taustalla oli monia eri syitä. Haastatteluissa nousivat esille ruoantuotannon lisäksi seuraavat: itse tekeminen – ”kädet mullassa” -työskentely, yhdessä tekeminen/harrastaminen, oppiminen ja kehittyminen sekä viljelymahdollisuus itsessään. Koskentien haastatteluista nousi esiin siis samankaltaisia asioita kuin Pouriasin tutkimuksessa, erityisesti yhdessä tekeminen koettiin tärkeäksi kaikissa haastatteluissa, lisäksi oppiminen ja kehittyminen nousivat esiin yhdessä haastattelussa, samoin kuin omaan ympäristöön ja maisemaan vaikuttaminen.

No ensisijaisesti se tekeminen ja sitten – no minusta on mukavaa ylipäänsä, että meillä on tällainen mahdollisuus mihin asukkaat voi osallistua ja että se on sellainen väline mitä kautta ihmiset voivat tutustua toisiinsa. Ja sit just tota pihaa, mikä usein kerrostaloissa jää hyödyntämättä edes jotenkin hyödynnetään ja että tapahtuu asioita ja että ihmiset ottaisivat sellaisen aktiivisemman roolin, tavallaan olla mukana semmosessa ilmiössä on mulle semmonen mitä mää saan siitä.

T2

Koska viljelijät olivat kukin mukana toiminnassa omista lähtökohdistaan ja motiiveistaan, Koskentien viljelyryhmässä voidaan nähdä tietynlaista samankaltaisuutta kuin vapaaehtoistyössä. Juha Heikkalan mukaan moderni vapaaehtoistyöntekijä kohdentaa työpanoksensa yhä tarkemmin kohdennettuun toimintaan ja vaatii selkeämpää näyttöä siitä mihin hänen työpanoksensa menee. Erityisesti nuoret aikuiset hakeutuvat sellaisiin projekteihin, joissa on selvästi alku ja loppu tai tietty ajallinen kesto sekä toiseksi suora henkilökohtainen merkitys. Työskentelyssä korostuu ryhmän itseorganisoituminen, mikä tarkoittaa, että projektin läpivienti tapahtuu toimijoiden toteuttamana ja heidän ehdoillaan, mikä edellyttää modernia mahdollistavaa johtamistyyliä. Koskentien viljelyta-

¹³⁶ Pourias, Aubry & Duchemin., 2015, 265

pauksen voidaan nähdä edustavan perinteisten järjestö- ja yhdistysmallien rinnalle nousutta vapaamuotoista ryhmittymää, joka toteuttaa toimintaa ilman muodollista yhdistyspohjaista organisoitumista.¹³⁷

Koskentiellä yhteyttä pidettiin sähköpostitse ja ryhmällä oli vuosittain vaihtuva projektivetäjä sekä rahastonhoitoja, joiden vastuulla oli kerätä maksut ja pitää viljelyprojektin langat käsissään. Haastateltavien mukaan viljelyn käynnistäminen sujui helposti ja melko vaivattomasti. Yhdessä tekemisessä on aina vaarana, että toiset tekevät enemmän kuin toiset, mutta saavat samat edut. Haastateltavien mukaan Koskentiellä talkootyöt sujuivat pääsääntöisesti erittäin hyvin, mutta joukkoon mahtui myös muutamia, jotka eivät vastailleet viesteihin aktiivisesti eivätkä osallistuneet talkootöihin yhtä ahkerasti kuin muut. Haastateltava T1 mukaan talkootyöt sujuivat silti jouhevasti ja luonnollisesti; yhdellä viljelijöistä oli aikaa hakea siemeniä, toisella oli peräkärri, jolla saatiin multaa ja yksi hoiti laarien suunnittelun. Lisäksi taloyhtiön talonmiehen apu oli merkittävä viljelyn alussa. Työelämästä tutut tiimityötaidot, joustaminen, oma-aloitteisuus ja omaehtoisuus sekä yhdessä asioista päättäminen näkyivät selvästi Koskentien viljelytapauksessa. Koskentiellä viljely oli hyvin organisoitu ja informaatio kulki sähköpostilistan kautta kaikille viljelijöille.

Lappalaisen mukaan itseorganisoituminen alkaa usein kaikkein tavallisimmista arkipäivän ongelmista. Koskentien tapauksessa kyse ei ollut varsinaisesta ongelmasta, mutta taloyhtiön iso piha haluttiin ottaa hyötykäyttöön, sekä haluttiin tuottaa omaa ruokaa. Tässä tapauksessa itseorganisoituminen tapahtui tilan haltuunoton, ruoantuotannon ja mielekkään tekemisen lähtökohdista.

-- ja ei pelkästään se, että voidaan ruokaa kasvattaa myös kaupungissa vaan sitten myös se, että hei tää pihahan on meidän yhteinen piha ja että tähän vois tehdä jotain asioita ja me voidaan itekin päättää miten tätä pihaa käytetään.

T2

Kaksi haastateltavista kertoi kaupunkiviljelykäsitteeseen liittyvistä ideologisista ajatuksista, kuten lähiruoasta, ekologisuudesta sekä vaikuttamisesta omaan ympäristöön. Haastateltavan T2 mukaan kaupunkiviljely-käsitteeseen kuuluu ajatus aktiivisesta toi-

¹³⁷ Heikkala, 2002, 75-76

minnan kehittämisestä ja suunnitelmallisuudesta. Hänen mukaansa Koskentiellä tapahtuva viljely oli ennemminkin puuhastelua, kuin varsinaista kaupunkiviljelyä. Haastateltava T3 kertoi kaupunkiviljelykäsitteeseen liittyvän, niin perinteiset siirtolapuutarhat, kuin esimerkiksi parvekeviljelyn. Hän ei maininnut kaupunkiviljely-käsitteen ideologista puolista, vaan keskittyi käsitteen määrittelyssä historialliseen ja käytännölliseen lähestymistapaan.

Ilmoituksella kasatusta viljelyryhmästä harvat tunsivat toisensa. Asukkaat olivat ehkä tavanneet yhtiökokouksessa, mutta he eivät olleet muuten tekemisissä keskenään. Viljelyn perustamisesta vastasi ensimmäisenä vuonna yksi talon asukkaista. Hän loi aikataulun ja hankki materiaalit laatikoiden rakentamiseen sekä organisoi projektia. Ensimmäisenä vuonna talkoita oli usein, ja yhteyttä pidettiin sähköpostitse. Haastateltava T1 kertoi, että aloitusvuosi oli ollut tähän asti raskain, vaikkakin antoisa. Toiminnan käynnistys vaati osallistujilta isoa panostusta ajallisesti. Ensimmäisenä vuonna oli paljon kokouksia ja talkootöitä, jotka vaativat osallistujilta sitoutumista. Koskentiellä viljely tapahtuu taloyhtiön pihamaalla, jossa viljely on varsin helppoa. Laareille on lyhyt matka ja vesipiste on lähellä. Kasvit on helppo käydä kastelemassa esimerkiksi aamulla töihin lähtiessä. Ensimmäisen vuoden jälkeen viljelyyn käytetty aika on vähäistä, koska matkaan ei kulu lainkaan aikaa ja yhdessä viljelemällä kasteluvuorokin tulee vain muutama viikon välein.

Tää on vaan kauheen mukavaa ja aika tälleen kevyttä kun me tehdään tätä ryhmässä -- Koko toiminta on mun mielestä mukavaa ja että saa sitä tuottoa sieltä niitä syötäviä nii se on tietysti kivaa ja vähän meillä on sato parantunut joka kesä.

T2

Koskentiellä viljelijät pitivät laariviljelyä helppona viljelyn muotona. Laarit oli sijoitettu taloyhtiön pihaan, johon oli lyhyt matka, ja esimerkiksi aamulla oli mahdollista hakea leivän päälle tuoretta salaattia tai hoitaa laarin kastelu samalla kun lähti töihin. Lisäksi laareja pidettiin mahdollisuutena myös viljelemättömille henkilöille. Laarien toivottiin tuovan vihreyttä ja kaunistusta pihapiiriin, luovan ympäristöön ajatuksen mahdollisuudesta osallistua sekä ajatuksen kaupunkipihaan käytöstä viljelytarkoitukseen.

Koskentien viljelijät voidaan nähdä edustavan Harjun mainitsemaa toiminnallisen kansalaisen kuvausta. Toiminnallinen kansalainen haluaa osallistua, toimia vapaaehtoisena

ja myötävaikuttaa henkilökohtaisella panoksella itselle ja/tai muille mieluisten ja tärkeiden asioiden hyväksi, eli tässä tapauksessa toimimalla viljelyryhmässä yhteisen hyvän puolesta, kuitenkin jokainen omista lähtökohdistaan ja motiiveistaan. Lisäksi Koskentiellä viljelyssä voidaan nähdä piirteitä kansalaisaktiivisuudesta, joka tarkoittaa siis kansalaisten oma-aloitteisuutta ja itseorganisoitumiskykyä heille tärkeissä asioissa. Tämä näkyy Koskentiellä esimerkiksi viljelyn alkuun laittamisessa ja ryhmän kokoamisessa. Viljelyryhmä perustettiin tiettyä tarkoitusta varten.¹³⁸

Se on ollut se sato, mutta täytyy sanoa, että se et on oppinut tuntemaan näitä ihmisiä täällä, ja varsinkin sillon ekana vuonna se ryhmäpuuhastelu ja kaikki oli tosi kivaa ja oli sadonkorjuujuhlat.

T1

Viljelyyn osallistuneiden keski-ikä oli kolmenkymmenen ja neljäkymmenen välillä, mutta taloyhtiössä asui paljon vanhempaakin väkeä, joista kukaan ei osallistunut viljelyyn. Onko vaarana, että kaupunkiviljelystä tulee tulevaisuudessa vain hyvin toimeentulevien, nuorten aikuisten puuhastelua? Yksi haastateltavista otti asiaan kantaa ja kertoi pohtineensa kaupunkiviljelyn tulevaisuutta. Muuttuuko kaupunkiviljely elitistiseksi esimerkiksi hintojen nousun ja viljelyalueiden vähentymisen myötä?

5.1.2. Toimintaa ohjaavat intressit

Kahdella viljelijällä (T1 ja T2) ei ollut ennen laariviljelmään osallistumista merkittävää aiempaa kokemusta hyötykasviviljelystä. Kolmas haastateltava kertoi viljelleensä joskus palstaa, mutta pitäneensä siitä taukoa nyt jo useamman vuoden ajan. Koskentiellä viljelijät olivat hankkineet tietoa kaupunkiviljelystä pääosin internetistä sekä osa haastateltavista oli lainannut tai ostanut kaupunkiviljelyä käsittelevää kirjallisuutta.

Lähtökohtaisesti kaikki haastateltavat osallistuivat viljelyyn sadon toivossa, mutta varsinkin ensimmäisen vuoden talkoot ja yhdessä tekeminen olivat haastateltavien mielestä mielekäästä puuhaa. Ideologian tasolla ajatus lähiruoasta nousi kaikkien haastateltavien vastauksista. Ajatuksena lähiruokaa pidettiin hyvänä ja tavoiteltavana asiana. Viime

¹³⁸ Harju, 2005, Aktiivisen kansalaisen sisältömääritys ; Lappalainen, Kansalaisaktivismi.

vuosina ihmiset ovat alkaneet enenevässä määrin kiinnostua siitä, mistä heidän ruokansa on peräisin ja haluta puhtaampaa ja lähellä tuotettua ruokaa.¹³⁹ Koska laareista saatu sadon määrä oli melko vähäinen, varsinaisesta lähiruoasta ei voitu puhua. Kuitenkin kaikki haastateltavat olivat saaneet satoa niin, että olivat voineet hyödyntää sitä ruoanlaitossa ja esimerkiksi yksi haastateltava kertoi syöneensä koko kesän vain omassa laarissa kasvanutta salaattia. Koskentiellä viljeltiin monipuolisesti erilaisia hyöty- ja kukkakasveja, esimerkiksi mangoldia, pensaspapuja ja muita papuja, tomaattia, paprikaa, rukolaa, pinaattia, salaattia, erilaisia, yrtejä, retiisiä sekä perunaa.

Viljelyn alkuperäinen tavoite oli saada iso taloyhtiönpiha hyötykäyttöön ja lisäksi ruoantuotanto kaupunkiympäristössä kiinnosti viljelyn alkuun laittanutta henkilöä. Ajatus viljelystä lähti käytännön tasolla taloyhtiönpihan hyödyntämisestä sekä mielekkään puuhan saavuttamisesta, mutta ideologisella tasolla ajatus oli lisäksi lähiruoan tuottamisessa sekä aktiivisen kansalaisen roolin ottamisessa, kun kyse on omasta pihasta ja elinympäristöstä. Kaikki haastateltavat kertoivat lähteneensä mukaan, koska pitivät ajatusta hyvänä ja sellaisena, johon oli tartuttava. Käytännön tasolla viljelytoimintaa pidettiin mukavana ajanvietteenä ja mielekkäänä puuhana. Viljely tuotti kaikille vastanneille iloa ja erityisesti kahdelle haastateltavalle itse tekeminen ja ryhmässä toimiminen olivat viljelyn antoisimpia asioita.

- - musta siinä oli myöskin tämmönen, että hei kerrostalossa joku polkasee käyntiin jotakin mitä vois tehdä yhdessä kun ihmiset ei yleensä tunne toisiaan, että kyllä siinä tämmösessä asumismuodossa on aika vahvasti ainakin mulle se yhteisöllinen puoli mikä siihen vaikuttaa, että jos joku olis sanonut, että tosta voi ruveta tai saanut luvan yksin ruveta viljelemään nii en tie olisko tullut.

T3

5.1.3. Uusi yhteisöllisyys ja viljelyn muita hyötyjä

Viljelyyn osallistuneet eivät tunteneet aluksi toisiaan, vaan tutustuminen tapahtui viljeluprojektin edetessä. Talkoilla ja yhdessä tekemällä asukkaat oppivat tuntemaan toisiaan ja viljelyporukka ryhmäytyi. Haastateltava T3 kertoi että, se että hän oppi tuntemaan

¹³⁹ Tavi, 2013, 13

muut asukkaat, oli yksi parhaimpia asioita mitä viljely on hänelle antanut. Yhteisöllisyydestä ja uusista tuttavista on ollut hyötyä laariviljelyn ulkopuolellakin. Nyt viljelijät tuntevat toisiaan paremmin ja avun pyytäminen (esimerkiksi sisäkukkien kastelu ulkomaanmatkan aikana) onnistuu helpommin. Sama haastateltava kertoi lisäksi, että hän ei aiemmin tuntenut ketään talon asukkaista, mutta viljelyprojektin alettua hän tervehti monia pihalla nähdessään. Myös haastateltava T1 kertoi, että oli ystäväystynyt toisen, entuudestaan tuntemattoman viljelijän kanssa viljelyn lomassa. Koskentiellä viljely toimi siis välineenä, jonka kautta asukkaat tutustuvat toisiinsa. Isoissa Koskentien kaltaisissa taloyhtiöissä ihmiset eivät usein tunne toisiaan, mutta viljelyn ja yhteisten talkootöiden kautta asukkaiden on helpompi tutustua toisiinsa ja luoda uusia suhteita.

Mutta kyllä mä ehkä kuitenkin sanoisin, että se on se yhteisöllisyys tai se yhdessä vaikei sitä yhdessä tekemistäkään niin paljoo oo mut se, että oppii tuntemaan ihmisiä täällä taloyhtiössä et on jotenkin niin paljon mun mielestä hausempaa kun tuntee ihmisiä kun se että ei tunne. Ja tälleen yhdessä tekemällä tutustuu ihan eri tavalla kun esimerkiks tulis rappukäytävässä joka päivä vastaan.

T3

Vaikka Koskentiellä syntyi uudenlainen yhteisöllisyys, itse viljelyssä painottui individualistinen ote. Vaikka talkoissa ja sadonkorjuujuhliissa oltiin ja tehtiin yhdessä, varsinaisen viljelyn oli melko yksinäistä puuhaa. Yksi haastateltavista kertoi, että oikeastaan melko harvoin hän osui saamaan aikaan muiden viljelijöiden kanssa laareille. Kesällä laarien hoito perustuu lähinnä kasteluun ja rikkakasvien nyppimiseen, joten laatikolla vietetty aika oli melko vähäistä.

Nykyään kun menee yhtiökokoukseen niin tosi paljon moikkailee ihmisiä et melkein kaikki tuntee jotain kautta -- On ollut kiva oppia tuntemaan, et jos lähdet vaikka reissuun voit pyytää jonkun naapurin kastelemaan sisäkukat. Et muutakin apua löytyy täältä, et melkein se yhteisöllisyys on ollut se kivoin juttu tässä kun ne sadot.

T1

Haastateltavat kokivat, että viljelyharrastuksen jakaminen yhdessä lisää viljelystä saatavaa iloa. Haastateltavista kaksi viljeli omaa laatikko ja yksi yhdessä neljän muun asukkaan kanssa kolmea laatikkoa. Yksi haastateltava kolmesta viljeli mieluummin jaettua

laatikkoa kuin omaa. Yksi haastateltavista kertoi, että oli aiemmin viljellyt jaettua laatikkoa, mutta koki, että oma laatikko sopi hänelle paremmin, näin hän tiesi mistä on vastuussa, eikä kommunikaatio-ongelmia tullut kasteluun tai sadonkorjuuseen liittyen.

Mä halusin tänä vuonna sen oman, vaikka tykkäsinkin niistä ihmisistä. Niitä lajikkeita piti olla niin paljon ja kasteluvuorot oli jotenkin hankalat järjestää. Mulle sopii paremmin että tiedän mistä olen vastuussa.

T1

Viljelemällä yksin yhdessä, saa yhteisön hyödyn, mutta halutessaan viljelijä on vastuussa omasta laatikostaan/alueestaan ja valinnoistaan. Yksi viljelijä kertoi, että hänellä oli kerran ollut pieniä kommunikointiongelmia muiden viljelijöiden kanssa. Laatikosta oli syksyllä kerätty kasvit hänen mielestään hieman liian aikaisin, kysymättä kaikilta viljelijöitä. Pienistä ongelmista huolimatta, hän viljelee mieluummin jaettua laatikkoa kuin omaa. Jaetun laarin hyödyt ovat suuremmat kuin yksin viljelemisessä. Jaetussa laarissa kasteluvuoro tulee vain muutaman viikon välein, eikä esimerkiksi kesälomamatka haittaa, koska vastuu laarista on jaettu.

Oon valinnut tämän ryhmässä viljelyn, toki minä tykkään että siellä oikeesti kasvaakin ja että niitä hoidetaan ja siinä mielessä musta ois kiva että sieltä tulis tosi paljon niitä kasveja ja että ne kasvas siellä ja sais sitä satoa, että siinä mielessä se omakin laatikko vois olla ihan kiva, mutta sitten mä en myöskään haluu sitoo itteeni, kun mä tiedän että mulle tulee kesällä sellasia kausia että mä en voi olla, että siks haluan olla mieluummin ryhmässä, että joku muu voi käydä kastelemassa ja sitä kautta saadaan se kolme laatikkoa missä on vähän helpompi kokeilla kaikkia eri että jos mulla olis se yks oma laatikko nii sit siihen ei mahtuis niin paljoa kaikkea.

T2

Laariviljely on luonut pohjaa myös muulle yhteiselle toiminnalle Koskentiellä. Viljelykauden päätteeksi on järjestetty yhteiset sadonkorjuujuhlat. Lisäksi taloyhtiössä on järjestetty muun muassa villiyrtti-ilta. Kaupunkiviljelyn nähtiin kaikissa haastatteluissa tarjoavan enemmän mahdollisuuksia kuin haasteita. Ainoana haasteena nähtiin maaperän ja ilmansaasteet. Laariviljelmässä maaperän saastuminen ei ole ongelma, jos multa on tuotu muualta ja se on puhdasta. Isolehtisistä kasveista mahdolliset ilmansaasteet on hyvä pestä pois ennen kasvien käyttöä. Yksi haastateltava pohti lisäksi ulkomailta tuotujen kasvien puhtautta sekä kuljetuskustannuksia. Onko kotimaan ilmansaasteet todellisuudessa ongelma, verrattuna ulkomaisiin kasviksiin ja niiden ekologisuuteen?

Haastateltavien mukaan Koskentien laariviljelystä oli tullut pääosin vain positiivista palautetta, esimerkiksi yhtiökokouksissa ei ole koskaan tullut negatiivista palautetta, päinvastoin, aktiivisuutta on pidetty vain hyvänä asiana. Haastateltava T1 mainitsi, että usein, kun hän oli käymässä viljelylaarilla, tuli joku tuttu tai tuntematon talon asukas keskustelemaan ja katsomaan mitä laareissa kasvaa. Jopa talon ulkopuoliset ihmiset tulivat toisinaan katsomaan laareja ja kyselemään lisätietoa niistä. Kaupunkiviljely kiinnostaa siis oma talon asukkaita, mutta kiinnostusta on myös laajemminkin.

5.2. Sampolan säkkiviljely

5.2.1. Aktivoituja asukkaita?

Sampolan säkkiviljelyyn osallistui kesän 2014 aikana vaihtelevasti kolmesta seitsemään henkilöä, vaikka säkkien pystytyspäivänä osallistujia oli reilusti toista kymmentä. Muutamat aktiivisesti kesän 2014 aikana viljelleistä kuuluivat Martta-järjestöön ja lisäksi muutamia nuorisotalolla käyviä nuoria osallistui satunnaisesti viljelyyn. Suurin osa viljelijöistä oli sampolalaisia eläkeläisiä. Haastateltava P1 mukaan osa asukastuvalla käyvistä asukkaista jätti osallistumatta viljelyyn, koska he luulivat, että viljely on kaupungin projekti, eikä heille ollut selvää ketkä kaikki saavat osallistua. Haastateltavat (P1 ja P2) toivoivat tulevana keväänä mukaan enemmän erityisesti nuoria viljelijöitä. Haastateltavien mukaan varsinkin mainonnan laajuuteen ja monipuolisuuteen pitäisi kiinnittää tulevaisuudessa huomiota, jotta uusia viljelijöitä saataisiin mukaan toimintaan.

Se rupee toi ikäkin tekemään kun osa on yli 70-vuotiaita. Kyl meit täs aktiivisii on mut ei sit saatu tähän hommaan nyt sit viel mukaan.

P1

Sampolan viljelytapausta voidaan pitää ylhäältäpäin annettuna tai hallintovetoisena, koska säkkiviljely perustettiin osana Kaikkien Pori-hanketta ja hankkeen työntekijän panos viljelyprojektin alkuun laittamiselle oli suuri. Viljelyn aloittaminen vaati sitoutumista ja pitkäjänteisyyttä hankkeen työntekijältä. Vaikka asukkaat olivat innostuneita viljelystä, heiltä ei löytynyt aluksi oma-aloitteisuutta toimia, vaan he tarvitsivat hanketyöntekijän työpanosta projektin alussa. Haastateltavan P1 mukaan kaupungin rooli säkkiviljelyprojektissa oli merkittävä. Hän epäili, että ilman kaupungin panosta ei viljelyä

olisi saatu alkuun. Viljelijä P2 oli samaa mieltä, hän koki, että yhdessä tekeminen oli kaiken perusta, eikä hän olisi yksin alkanut viljellä.

”Emmää yksi viitti”

P2

Kaikilla haastateltavilla oli yksi viljelysäkki, P1 kertoi, että hän viljeli säkkiä puoliksi toisen viljelijän kanssa. Myös P2 kertoi viljelevänsä säkkiä yhdessä lapsenlapsensa kanssa. Viljelysäkit herättivät alueella mielenkiintoa, ja useat ohikulkijat pysähtyivät katselemaan niitä. P1 kertoo, että säkeistä oltiin ylpeitä ja niitä esiteltiin kylään tulleille sukulaisille ja tuttaville. Säkeistä muodostui kesän aikana tärkeitä ja niitä jopa ”vahditettiin” ikkunasta, ettei viljelyksille tehdä esimerkiksi ilkivaltaa.

Kaupunkiviljelyn imago on positiivinen ja esimerkiksi Helsingissä erilaiset kaupunkiviljelyprojektit ovat luoneet asuinalueille positiivisia mielikuvia. Hankkeen näkökulmasta Sampolan viljelytoiminta voidaan nähdä tietynlaisena placemakingina (niin sanottuna paikan hengen luomisena). Hyvin hoidetut säkit voivat luoda vehreyttä ja positiivista mielikuvaa alueen aktiivisuudesta.

Ja kyllä mä nään ite siis tollasen toiminnan tälläsena niinkun positiivisena tekijänä, jos miettii vaikka kyseistä aluetta Sampolaa, nii kyllähän se tuo tälläsii positiivisia mielikuvia ja tällai, et siel on tällastä aktiivisuutta. Mut noihin hyviin puoliin viel sen verran, että oli se sillai kuitenkin, et siinä oli mukana tää hanke kaupunkisuunnittelusta, sit puistotoimi, sit se nuokkari, sit nää yhdistykset asukasyhdistys, martat ja sit muita asukkaita ja sit toi siemenvesa liike sponsoroi niitä, että kyllä siinä tälläsiä hyviä elementtejä oli vaikkei se kauheen laajaa oo niin ehkä siinä on toiminnalle jatkuvuutta --.

Hanketyöntekijä

Kaupunkiviljely ja säkkiviljely olivat osalle asukkaille melko uusia ilmiöitä ja haastateltavan mukaan etenkin asukastuvalla pohdittiin, voiko kaikki osallistua toimintaan. Lisäksi haastateltavat olivat pohtineet mitä kasveja kannattaisi viljellä säkissä. Haastateltava P1 olisi toivonut hanke-iltojen lisäksi vielä pelkästään viljelyyn liittyvää infotilaisuutta, jossa olisi käyty läpi mitkä kasvit pärjäävät viljelysäkissä ja miten säkkejä tulisi hoitaa. Monilla vanhemmilla asukkailla on usein kokemusta perinteisestä maanviljelystä, esimerkiksi porkkanapenkin hoidosta tai omakotitalon pihamaaviljelystä, mutta

Sampolassa viljelijät olisivat toivoneet kaupungin puutarhurin täsmävinkkejä siitä, mitä säkkeihin kannattaa laittaa.

Viljelyn aloitus loi omat haasteensa. Hankaluuksia loi haastateltavien P1 ja P2 mukaan esimerkiksi vesipiste, joka ei aluksi toiminut ja asukkaat joutuivat kantamaan vettä kotoa. Lisäksi haastateltavien mukaan viljelysäkeille tehtiin pienimuotoista ilkivaltaa, esimerkiksi nyppimällä kukat irti mullasta ja irrottamalla herneenpalkoja. Ensimmäisen kesän aikana viljelijät olivat pohtineet viljelysäckien siirtoa uuteen kohteeseen. Uudessa paikassa säkit olisivat aidatulla alueella, johon olisi kuitenkin kaikilla vapaa pääsy. Siirron perimmäinen tarkoitus olisi välttää mahdollinen ilkivalta tulevina kesinä sekä paikkaa pidettiin lähtökohtaisesti parempana kuin ensimmäisen kesän paikkaa (joka sijaitsi nuorisotalon vieressä). Viljelijät ehdottivat hanketyöntekijälle säkkien siirtoa kehitysvammakeskuksen pihaan. Haastateltava P1 toivoi, että siirrosta hyötyisivät myös keskuksen asukkaat, jotka voisivat osallistua säkkiviljelyyn.

Suurimpana haasteena P1 koki tiedon puuttumisen. Jos hänen pitäisi alkaa suunnitella tai selvittää säkkien siirtoa uuteen paikkaan yksin, hän ei tietäisi mistä lähteä liikkeelle ja kenelle soittaa. Tämän vuoksi hän piti erittäin tärkeänä, että säkkiviljely oli osa hanketta ja hanketyöntekijä hoiti tarvittavat selvitykset ja asiat viljelijöiden puolesta. Viljelijöillä oli jo suunnitelmia koskien säkkien uutta paikkaa, ajatuksena oli ostaa alueelle komposti ja lisäksi toivottiin penkkejä, joilla voisi istua viljelyn lomassa. Alkuperäisen paikan lähellä järjestettiin kesäisin Zumbaa ja haastateltava P1 mukaan tällainen erilaisen asioiden yhdistäminen voisi toimia myös uudessa paikassa. Näin ihmiset tulisivat tutuiksi säkkiviljelyn kanssa ja ehkä kiinnostuisivat siitä.

Haastateltava P1 kävi viljelysäkeillä vähintään kerran päivässä, joskus jopa kaksi tai kolmekin kertaa. Hän koki viljelyn helpoksi, koska säkit sijaitsivat lähellä asutusta (vrt. palstaviljely tai siirtolapuutarha). Viljelijä P1 toivoisi enemmän kaupunkiviljelymahdollisuuksia Poriin. Hän mainitsi, että muissa kaupungeissa kaupunkiviljely on menestynyt paremmin kuin Porissa. Tähän hän piti yhtenä syynä tiedotuksen vähyyttä, ihmiset eivät tiedä mikä ja mitä kaupunkiviljely on. Haastateltava P2 kertoi, että hän ei ollut ennen hanketta kuullut kaupunkiviljelystä, eikä tiennyt mitä se oikeastaan oli. Hän lähti mukaan hankkeeseen, koska halusi toimia ja puuhastella yhdessä muiden asukkaiden kanssa. Kaikki viljelyyn osallistuneet (paitsi haastateltava P3) olivat vakituisia asukastuvalla kävijöitä. Kaikki haastateltavat aikovat jatkaa kaupunkiviljelyä, viljelijä P3 ei

jatka Sampolassa, mutta hän ajatteli perustaa oman säkkiviljelyn oman asuintalonsa pihamaalle. Haastateltavat P1 ja P2 molemmat aikovat jatkavat viljelyä tulevana keväänä (2015).

Ensimmäisenä vuonna viljelijät olivat istuttaneet muun muassa retiisejä, jotka eivät olleet menestyneet hyvin viljelysäkeissä. Tietämättömyys ja kokemattomuus vaikuttivat sadon vähyyteen ensimmäisenä vuonna, mutta samalla sadon vähyys lisäsi nälkää ja halua kehittyä kaupunkiviljelyssä. Syksyllä ensimmäisen viljelykauden jälkeen haastateltava P1 kertoi, että he olivat suunnitelleet ystävänsä kanssa istukkaiden ja taimien istuttamista seuraavan vuoden keväällä hyvissä ajoin, samoin suunnitelmissa siinsi jo seuraavan vuoden kurpitsajuhla. Haastateltava P2 kertoi kokeilevansa tulevana vuonna ainakin yrtejä, lisäksi viljelijät olivat pohtineet mahdollisuutta saada siemeniä esimerkiksi lahjoituksena yrityksiltä. Edellä mainitut asiat kertovat sitoutumisesta viljelyyn ja osoittavat, että viljelijöillä oli suunnitelmallisuutta ja tavoitteita viljelyä kohtaan. Lisäksi pienimuotoista kasvien vaihtoa käytiin viljelijöiden välillä.

Säkkiviljelyyn osallistui vaihtelevasti vain kolmesta seitsemään viljelijää ensimmäisen kesän aikana, mutta nämä muutamat viljelyyn osallistuneet innostuivat viljelytoiminnasta, ja vaikka alussa omaa aktiivisuutta ei ollut, se löytyi myöhemmin yhdessä tekemisen ja sadon odottelun kautta. Aktiivisuuden heräämisestä kertoo myös se, että viljelyä jatkettiin seuraavana vuonna.

5.2.2. Toimintaa ohjaavat intressit

Sampolassa viljelyyn osallistuttiin useammasta syystä, mutta erityisesti yhdessä tekeminen koettiin tärkeäksi. Lisäksi oppiminen ja kehittyminen nousivat esiin yhdessä haastattelussa, samoin kuin omaan ympäristöön ja maisemaan vaikuttaminen. P3 mainitsi lisäksi luonnon kohtaamisen sekä kaupunkielämästä hetkeksi vapautumisen, molemmat mainittiin myös Pouriaksen tutkimuksessa.¹⁴⁰

¹⁴⁰ Pourias, Aubry & Duchemin, 2015, 265

Kaupunkiviljely tuo luonnon lähemmäksi ja läheisemmäksi. Rakkaimmat harrastukseni liittyvät luontoon. Kerään myös villivihanneksia, puistojen antimia, marjoja ja sieniä. Raakaruokavalion kannalta itse kerätty ja tuotettu ruoka on todella arvokasta. Elämäntapani on nykyään sellainen, että ruokavaliolla on suuri merkitys. Tällä hetkellä olen työtön, joten tämä elämäntapa tuo mielekästä sisältöä elämääni. Luonnossa oleminen virkistää myös henkisesti ja kaikki edellä mainittu antaa tunteen elämänhallinnasta.

P3

Viljelyyn osallistuneet sampolalaiset lähestyivät viljelyä ruoantuotannon ja tekemisen näkökulmasta. P1 kertoi lähteneensä viljelyyn mukaan spontaanisti, ilman että olisi asiaa miettinyt liikaa. Hän kertoo olevansa ihminen, jonka pitää saada kokeilla erilaisia tapoja toimia. Haastateltava P2 kertoi lähteneensä mukaan toimintaan, koska halusi puuhastella yhdessä muiden kanssa. Haastateltava P3 kertoi, että osallistui viljelyyn mielenkiinnosta ja yhteisöllisyyden toivossa. Lisäksi häntä kiinnosti viljelyn ideologinen puoli.

Tää on lähinnä vaan et saa tehdä käsillä jotain ja saa jotain aikaseks ja sit jotain satoa tulee.

P1

Kahdella haastattelemallani viljelijällä tekeminen ja viljely perustuivat ansainta-malliin. Tällä tarkoitan sitä, että he sitoutuivat viljelyyn, koska odottivat saavansa satoa. Heillä ei ollut lähiruokaa tai ekologisuuteen liittyviä tausta-ajatuksia. Baker (2003) huomauttaakin, että kaupunkiviljely ei aina ole poliittista, vaan viljely voi olla ihmisille tärkeä harrastus, jokapäiväinen rutiini tai liittyä ruoantuotantoon ja kauppakuluissa säästämiseen.¹⁴¹ Haastateltava P2 näki viljelyn lisäksi sosiaalisen hyödyn näkökulmasta. Viljelykauden edetessä haastateltavat sitoutuivat viljelyyn yhä enemmän. Kaikki haastateltavat mainitsivat tärkeimmäksi syyksi lähteä mukaan viljelyyn ruoantuotannon mahdollisuuden, mutta viljelykauden edetessä viljelyn sosiaalinen puoli korostui. Kaikki haastateltavat saivat jotain satoa säkeistä, mutta ruoan osuus oli melko vähäinen. P2 kertoi laittaneensa säkkiin sipulia, tilliä ja perunaa. P1 kertoi kokeilleensa retiisiä, persiljaa ja kehäkukkia.

¹⁴¹ Baker, 2004, 306

Haastateltavien mukaan säkkiviljelyssä on monia hyviä puolia. Se on lähellä, joten matkaan ei kulu aikaa, lisäksi jopa ikkunasta voi seurata mitä säkeillä tapahtuu. Viljelyn lomassa tapaa uusia ihmisiä, jotka pysähtyvät katsomaan säkkejä. Tärkeimpänä pidettiin kuitenkin yhdessä tekemistä ja viljelyuutisten jakamista ja puimista. Lisäksi säkkiviljely tarjoaa tekemistä kesän ajaksi, jolloin on usein vähemmän muuta tekemistä ja esimerkiksi asukastupa on kiinni.

5.2.3. Pragmaattinen yhteisöllisyys

Juha Heikkalan mukaan projektiorganisaation suurin haaste on toiminta-ajatuksen jatkuvuuden varmistaminen.¹⁴² Vaikka Sampolassa ei ole kyse projektiorganisaatiosta, voidaan toiminnan jatko nähdä siellä haasteena. Miten projektimuotoisesta toiminnasta, jossa on aina alku ja loppu, saadaan muotoiltua pysyvää toimintaa, joka jatkuu projektin päätyttyä? Sampolassa on nyt viljelty kesästä 2014 saakka, mutta mitä vaaditaan, että toiminnasta tulee vakituista? Jatkon kannalta on tärkeää päättää, kuka ottaa vastuun vetämisestä ja organisoimisesta. Miten tiedotus ja toiminnan organisointi jatkossa tapahtuu? Kuka vastaa mullan hankinnasta ja siementen tai taimien ostamisesta?

Jos ihmiset kävis enemmän siin kattomas ja tulis sit keskusteltua ihmisten kans ja se tietoisuuskin leviäis.

P1

Haastateltavan mielestä kaupunkiviljelystä pitäisi puhua enemmän ja asiaa tuoda paremmin esille, näin varmistettaisiin myös uusien viljelijöiden osallistuminen viljelyyn. Hankkeen toimesta perustettu säkkiviljely tavoitti lopulta vain pienen osan sampolalaisista, joten viljelyn markkinointiin olisi kiinnitettävä enemmän huomiota. Heikkalan mukaan osallistumiskynnys laskee, kun vapaaehtoisille voidaan selkeästi näyttää mitä heiltä odotetaan.¹⁴³ Rinnastan tässä yhteydessä vapaaehtoistyön ja Sampolan säkkiviljelyn, koska viljely tapahtui yleisellä alueella ja viljelyn tarkoitus oli luoda aktiivisuutta ja vehreyttä koko alueelle. Osalle asukastuvan kävijöistä ei ollut täysin varmaa, millaisesta projektista Sampolan säkkiviljelyssä on kyse ja siitä mitä heiltä odotetaan. Kaupunkivil-

¹⁴² Heikkala, 2002, 75-76

¹⁴³ Heikkala, 2002, 76

jely käsitteenä saattoi olla osalle kävijöistä vieras, vaikkakin erilaisia kaupunkiviljelyprojekteja käytiin hankeilloissa läpi. Olisiko osallistumiskynnys laskenut, jos asukkailla olisi ollut selkeämpi kuva siitä, millainen viljelyprojekti käytännössä olisi?

Sampolan viljelijöille viljelysäkeistä muodostui sosiaalinen paikka. Kaksi haastateltavaa kertoi, kuinka he vaihtoivat aina viljelykuulumiset säkeillä ja selvästi nauttivat siitä, että saivat vertailla ja jutella kasveista ja sadosta. Sampolassa haastattelemani viljelijät (P1 ja P2) saivat iloa yhdessä tekemisestä ja ”viljelyuutisten” jakaminen ja vertailu toivat viljelyyn erilaisen ulottuvuuden, jota viljelijät eivät aluksi osanneet odottaa. Sampolassa viljelyssä korostui yhteisöllisyys ja yhdessä tekeminen. Edellä esitetyn perusteella voidaan sanoa, että Sampolassa säkkiviljelystä muotoutui viljelijöille sosiaalinen paikka ja maisema, säkkiviljelyyn liittyi paljon muutakin kuin vain itse viljely.

Sampolassa viljelyssä korostui perinteinen tarvelähtöinen viljely, jossa viljelyn motiivit liittyivät vahvasti ruoantuotantoon. Viljelijät kokeilivat erilaisia kasveja, osa menestyi paremmin kuin toiset. Isoa satoa ei säkeiltä syksynä kerätty, mutta jotain satoa viljelijät saivat. Vaikka viljelyyn osallistuttiinkin sadon toivossa, tärkeimmäksi asiaksi molemmat haastateltavat (P1 ja P2) kuitenkin mainitsivat yhdessä tekemisen ja erityisesti viljelykokemuksista puhumisen ja jakamisen.

Ehkä se on se yhdessäolo ja pähkäily, ooks sää käyny kattoos, sielt on noussut vähän sitä ja tätä – tyyppisesti.. se odottaminen.. Ja suomalainen perusluonne, se on aina möyrinyt maata, sil on aina ollut joku pieni pläntti jossain.

P1

Sampolan tapauksessa asukkaat eivät aluksi olleet täysin sitoutuneita projektiin ja projekti tarvitsi aktiivisen hanketyöntekijän panostusta lähteäkseen käytiin. Sampolan tapauksessa innostus ja sitoutuminen viljelyyn muodostuivat vähitellen ajan ja tekemisen myötä. Lisäksi pienet vastoinkäymiset, kuten kukkien nyppiminen irti mullasta ja huono sato ensimmäisenä vuonna, vain vahvistivat halua jatkaa viljelyä. Lisäksi yhdessä tekeminen, toiminnan ja ajatusten jakaminen muiden viljelijöiden kanssa olivat syy jatkaa toimintaa. Säkeillä tavattiin tuttuja ja vaihdettiin viljelykuulumiset. Myös yhteisöllisyys lisääntyi, mikä näkyi esimerkiksi siinä, että kaikkien säkeistä pidettiin huolta.

”Katottii vähä toistemme perää”

P2

5.3. Tapausten vertailu

Alla on koostamani vertailutaulukko, jossa on lyhyesti yhteen vedettynä edellä kirjoitettu aineiston analyysi. Vertailutaulukon tarkoitus on antaa selkeämpi kuva vertailtavista kohteista ja suurimmista eroista ja yhtäläisyyksistä.

	Koskentie	Sampola
Tyyppi	Itseorganisoituva ryhmä <ul style="list-style-type: none">- omaehtoinen toiminta- kansalaisaktiivisuus	Ylhäältäpäin annettu projekti <ul style="list-style-type: none">- virkamiesvetoinen hanke- kaupunkisuunnittelullinen tausta
Toimintaympäristö	Taloyhtiön piha <ul style="list-style-type: none">- yksityinen tila- taloyhtiön pihan halluunotto- koettiin helpoksi toimintaympäristöksi	Yleinen alue <ul style="list-style-type: none">- julkinen tila- yleinen alue aiheutti joitakin ongelmia- alkuperäinen paikka vaihtunut
Osallistujat	Nuoria aikuisia tai aikuisia <ul style="list-style-type: none">- aktiivisia kansalaisia- toiminnallisen kansalaisuuden ajatus	Pääosin eläkeläisiä <ul style="list-style-type: none">- aktivoituja asukkaita

Tavoite	Ruoantuotanto pienissä määrin, oman pihan hyödyntäminen, yhdessä tekeminen	Viljelijöiden tavoite: ruoantuotanto ja kädet mullassa-tekeminen	Hankkeen näkökulmasta: asukkaiden aktivoiminen ja asuinalueen viihtyvyyden lisääminen, toiminnan vakiinnuttaminen
Tulokset	Viljelystä saatava ilo, joka muodostuu niin itse tekemisestä kuin yhteisöllisyydestä. Pienimuotoinen sato sekä pihan hyödyntäminen	Viljelystä saatava ilo ja yhdessä tekeminen ja viljelyn jakaminen muiden kanssa Vaikuttamisen ja osallistumisen mahdollisuuden nousu	Toiminnan vakiinnuttaminen, asukkaiden vaikutusmahdollisuuksien parantaminen
Toiminnan jatko	Jatkunut jo useamman vuoden, jatkuu toistaiseksi.	Jatkuu toistaiseksi.	

Taulukko 1. Koskentie ja Sampolan vertailutaulukko. Kirjoittajan laatima.

5.3.1. Kaupunkiviljely – ideologista toimintaa ja perinteistä puutarhanhoitoa

Käsitteen määrittelyä voidaan tarkastella haastateltavien kokemusten kautta. Haastateltavani ovat luoneet kaupunkiviljelystä käsitteellisen kokonaisuuden, joka on sidottu haastateltavan arvoihin ja käsityksiin, jotka liikkuvat niin ajallisella kuin alueellisella tasolla. Haastateltavien käsitykset kaupunkiviljelykäsitteestä erosivat toisistaan hieman, mutta yhteistä kaikille oli ajatus ruoantuottamisesta kaupunkiympäristössä, viljelyn pienimuotoisuudesta ja helppoudesta sekä yhdessä tekemisestä. Koskentien viljelijät lähtivät käsitteen määrittelyssä liikkeelle kaupunkiviljelyn ideologisesta näkökulmasta (kaksi kolmesta haastateltavasta), kun taas Sampolassa käsitettä määritettiin enemmän pragmaattisuuden kautta (kaksi kolmesta). Koskentiellä kaupunkiviljelyyn liitettiin ajatuksia niin lähiruoasta, ekologisuudesta, ruokaturvasta kuin vaikuttamisesta, kun taas Sampolassa käsitteeseen liitettiin perinteinen hyötykasviviljely ja ajatus varautumisesta tulevaisuuden ruokapulaan. Haastateltavien erilaiset näkökulmat voivat olla selitettävissä esimerkiksi iällä ja koulutustaustalla. Koskentien viljelijät olivat pääasiassa nuoria aikuisia ja/tai aikuisia, ja he ovat mahdollisesti tietoisempia kaupunkiviljelyn ideologisesta kytkenästä, kun taas Sampolassa eläkeläiset ja vanhempiväki yhdistävät kaupunkiviljelyn enemmän perinteiseen hyötypuutarhanhoitoon.

Yhteenvedon voidaan sanoa, että kaupunkiviljely tässä tapauksessa näyttäytyy kaupunkiympäristössä tapahtuvana pienimuotoisena hyötykasviviljelynä, joko omalla pihamaalla tai yleisellä alueella ja johon voi liittyä ideologisia ajatuksia, tai toisaalta toiminta voidaan nähdä vain pragmaattisuuden kautta. Bakerin (2004) mukaan kaupunkiviljely on usein hyvin politisoitunutta, mutta viljely voi silti toisille olla pelkkä harrastus, arkipäiväinen askare tai hyötyliikuntaa.¹⁴⁴

Siinä missä Koskentiellä viljelyyn osallistuneilla oli kaupunkiviljelyyn liittyviä ideologisia ajatuksia (esimerkiksi aiemmin mainitut lähiruoka, vaikuttaminen omaan ympäristöön, kaupunkien ekologisuus), Sampolassa viljelyn motiivina oli perinteisempi tarvelähtöinen viljely, eikä Sampolan viljelijöillä ollut viljelyyn liittyviä ideologisia taustamotiiveja. Juha Heikkalan mukaan toiminta-ajatus on tiivistelmä arvosta, intressistä tai tarpeesta, joka yhdistää toiminnassa mukana olevia.¹⁴⁵ Jos nojaudumme Heikkalan ajatuksen toiminta-ajatuksista, voimme ajatella, että kaikilla viljelyyn osallistuneilla olisi

¹⁴⁴ Baker, 2004, 306

¹⁴⁵ Heikkala, 2002, 78

samankaltaisia ajatuksia, arvoja tai tarpeita. Koskentien ja Sampolan tapaukset näyttävät, että kaupunkiviljelyn voidaan nähdä edustavan ideologista ajatusmaailmaa, aktiivista toimintaa oman ympäristön hyväksi mutta toisaalta sen voidaan nähdä edustavan harrastustoimintaa tai perinteistä tarvelähtöiseen viljelyyn perustuvaa toimintaa. Viljelijät osallistuivat viljelyyn molemmissa tapauksissa ruoantuotannon ja sosiaalisten suhteiden näkökulmasta. Lisäksi Koskentien haastatteluissa nousi esille mahdollisuus vaikuttaa ja osallistua.

Sampolassa viljeltiin pääosin perinteisiä viljelykasveja, kuten sipulia, retiisiä, tilliä, persiljaa ja kehäkukkia. Koskentiellä viljelyssä korostui monipuolisuus ja ruokatrendit. Haastateltavat olivat viljelleet esimerkiksi mangoldia, rukolaa, ruohosipulia, pensaspapuja ja muita papuja sekä kirsikkatomaattia ja paprikaa. Molemmissa tapauksissa sadon osuus jäi melko vähäiseksi, vaikkakin kaikki saivat satoa ja yksi haastateltava kertoi syöneensä koko kesän salaattia omasta viljelylaarista.

5.3.2. Syyt ja seuraukset

Jaakko Blomberg on listannut *Yhteisömanagerointi ja uusi kaupunkikulttuuri* -raportissa (2004) ihmisten syitä lähteä mukaan yhteisölliseen toimintaan. Blombergin mukaan syitä voivat olla *palkinnot* (jokin mikä saa toimimaan asian eteen, kuten rahallinen korvaus, yhteisöllisyyden tunne, oma hyvä olo), *suhteet* (sosiaaliset suhteet, yhteisöllisyys, uudet ystävät), *rooli* (ihmiset haluavat kuulua ryhmään, jossa heidän rooliaan ja tekemistään arvostetaan), *tulokset* (mitä toiminnalla saavutetaan), *arvostus* (toiminnan kautta saatu arvostus vertaisiltaan) ja *tunnustus* (ihmiset haluavat saada tunnustusta tekemästään työstä). Blomberg kirjoittaa, että osallistumisen edellytys on, että ryhmään kuulumisen hyödyt ovat suuremmat kuin siitä aiheutuvan ajan ja vaivan uhraukset.¹⁴⁶ Lisäsin Blombergin listaukseen vielä *vaikuttamisen*. Ihmiset haluavat vaikuttaa asioihin osallistumalla (esimerkiksi toiminnallinen kansalainen).

Haastattelujen perusteella voidaan todeta, että Koskentiellä asukkaat osallistuivat viljelyyn kolmesta syystä. joita olivat 1) tulokset, 2) suhteet ja 3) vaikuttaminen, kun taas Sampolassa osallistumisen syyt olivat 1) tulokset ja 2) suhteet.

¹⁴⁶ Blomberg, 2014, 5

	Koskentie	Sampola
1) Tulokset	Ruoantuotanto	Ruoantuotanto
2) Suhteet	Yhteisöllisyys, yhdessä tekeminen	Yhteisöllisyys, yhdessä tekeminen
3) Vaikuttaminen	Pihan haltuunotto, kansalaisaktiivisuus	

Taulukko 2, Syyt osallistua viljelyyn. Kirjoittajan laatima.

Molemmissa viljelytapauksissa viljelijöiden tavoitteena oli tuottaa ruokaa itse viljelemällä ja molemmissa tapauksissa niin kävikin, mutta todellisuudessa sadon osuus jäi vähäiseksi verrattuna viljelyn muihin hyötyihin, joita olivat jo aiemmin mainittu yhteisöllisyyden lisääntyminen, ryhmäytyminen, yhdessä tekeminen ja yhteisen harrastuksen jakaminen sekä niistä syntyvä ilo. Vaikka viljelyjen taustat olivat erilaiset, voidaan todeta, että viljely tuotti kummassakin tapauksessa viljelijöille aitoa iloa. Hankkeen toimesta perustettu ja ylhäältäpäin tullut ohjaus koettiin Sampolassa tarpeelliseksi, eikä se vähentänyt tai heikentänyt viljelystä saatavaa iloa. Sampolassa haastateltavat saivat iloa, niin itse viljelystä, kuin yhdessä tekemisestä. Koskentiellä laatikkoviljely tuotti kaikille haastatteluun osallistuneille iloa, joka syntyi yhdessä tekemisestä ja kädet mullassa-puu-hastelusta. Viljelystä saatava ilo oli lähtöisin viljelijöistä itsestään, eikä ollut riippuvainen järjestävästä tahosta tai taustaorganisaatiosta.

5.3.3. Aktiivisia kansalaisia

Koskentiellä viljelyn takaa löytyi aktiivisia asukkaita, kun taas Sampolassa viljelyn taustalla oli kaupunkisuunnittelullinen ajatus sekä asukkaiden osallistaminen ja aktiivointi. Koskentien viljelyn voidaan nähdä edustavan uudenlaista kaupunkilaisten aktiivisuutta, koska viljelytoiminta on asukkaiden itse organisoimaa omaehtoista yhteistoimintaa.¹⁴⁷ Koskentien viljelyyn voidaan lisäksi liittää Harjun toiminnallisen kansalaisuuden käsite. Toiminnallinen kansalainen haluaa osallistua ja toimia, ja näin myötäväi-

¹⁴⁷ Kaupunkiaktivismi, Käsitteitä

kuttaa henkilökohtaisella panoksellaan itselle ja/tai muille mieluisten ja tärkeiden asioiden hyväksi.¹⁴⁸ Tässä tapauksessa jokainen viljelijä toimi omista lähtökohdistaan ja motiiveistaan, joko vaikuttamisen, yhteisöllisyyden tai ruoantuotannon näkökulmasta.

Martti Siisiäisen mukaan osallistuminen on muuttunut, ja sen painopiste on siirtynyt aatteellisista ja maailmankatsomuksellisista pitkäkestoista sitoutumista vaativista yhdistyksistä kevyttä, hetkellistä sitoutumista vaativaan ”minäprojektin” luonteiseen, rentoutumiseen ja vapaa-ajanharrastuksiin keskittyvän osallistumisen suuntaan. Tässä tapauksessa sellaiseksi voidaan nähdä Koskentie viljelylaarit.¹⁴⁹ Sampolassa viljelijät eivät olleet samalla tavalla aktiivisia kansalaisia kuin Koskentiellä, vaan Sampolassa asukkaat tarvitsivat enemmän ohjausta, jota virkamiesvetoinen hanke heille tarjosi.

Siinä missä Koskentiellä syntyi uusi yhteisöllisyys, Sampolan yhteisöllisyys voidaan nähdä enemmän pragmaattisena. Koskentie asukkaat eivät tunteneet toisiaan entuudestaan, mikä auttoi luomaan viljelijöiden välille uudenlaisen yhteisöllisyyden tunteen. Sampolassa taas suurin osa viljelyyn osallistuneista asukkaista tunsivat toisensa asukastuvan kautta ja koska viljelijät olivat tuttuja, yhteisöllisyys muodostui käytännöllisyyden kautta, joka näyttäytyi muun muassa säkkien yhteisenä hoitamisenä ja kastelemisenä, jos joku viljelijöistä ei päässyt paikalle. Erityisesti juuri Sampolan viljelijöille viljelysäkeistä muodostui sosiaalinen paikka. Kaksi haastateltavaa kertoi, kuinka he vaihtoivat aina viljelykuulumiset säkeillä ja selvästi nauttivat siitä, että saivat vertailla ja jutella kasveista ja sadosta. Sampolassa haastattelemieni viljelijöiden (P1 ja P2) suurin iloa oli tehdä ja puuhailla viljelysäkeillä yhdessä, ”viljelyuutisten” jakaminen ja vertailu toivat viljelyyn erilaisen ulottuvuuden, jota viljelijät eivät aluksi osanneet odottaa. Kansainvälisessä kaupunkiviljelytutkimuksessa juuri yhteisöllisyys ja sosiaaliset hyödyt nähdään yhtenä merkittävimmistä kaupunkiviljelyn hyödyistä (esimerkiksi Pourias 2015).¹⁵⁰

Koskentiellä aloittanut viljelyryhmä ei tuntenut toisiaan entuudestaan, mikä edesauttoi uuden viljelykulttuurin luomisessa juuri tähän taloyhtiöön. Talkootöiden ja viljelyn lomassa asukkaat tutustuivat toisiinsa, eikä aiempia ennakkokäsityksiä ollut. Sampolassa aloittanut ryhmä taas tunsivat toisensa jo entuudestaan asukastuvan kautta, mikä ehkä sulki asukastuvan ”ulkopuolisilta” mahdollisuuden osallistua toimintaan. Jos hankkeen tavoitteena oli saada mukaan muitakin kuin vain asukastuvalla käyviä eläkeläisiä, siinä ei

¹⁴⁸ Harju, 2005, Aktiivisen kansalaisen sisältömäärittely

¹⁴⁹ Siisiäinen, 2010, 9

¹⁵⁰ Pourias, Aubry & Duchemin, 2015, 266

onnistuttu. Sitä, miksi Sampolassa asuvat nuoret ja työikäiset eivät osallistuneet viljelyyn mainonnan monipuolisuudesta huolimatta, on vaikea arvioida. Oliko kyseessä pelko ”leimautua”, koska viljely oli osa lähiöprojektia? Vai eivätkö alueella asuvat kuitenkaan saavuttaneet informaatiota viljelystä? Osallistumattomuus voi olla monien syyden summa. Nuoret saattavat vierastaa hankelähtöistä toimintaa, jonka he saattavat kokea kuuluvan vain eläkeläisten tai ehkä syrjäytyneiden aktivoinniksi. Yksi syy voi olla epä tietoisuus. Heikkalan mukaan osallistumiskynnys laskee, kun osallistujat tietävät tarkalleen mitä heiltä odotetaan.¹⁵¹ Haastattelujen perusteella osa asukastuvalla kävijöistä ei tiennyt tarkalleen minkälaisesta projektista säkkipiljelyssä oikeastaan oli kyse. Jos infotilaisuudessa käyneille oli jäänyt jotain viljelyyn liittyvää epäselväksi, se saattoi olla sitä myös asukastuvan ulkopuolisille sampolalaisille.

Koskentie viljelyryhmässä toiminen vaati viljelijöiltä niin sanottuja työelämävalmiuksia. Työelämästä tutut toimintatavat, kuten tiimityötaidot, organisointikyky, viestintätaidot, vastuunotto ja -jako korostuivat Koskentie tapauksessa. Tämä tarkoittaa sitä, että viljelyyn osallistuneet olivat sitoutuneita ryhmän toimintaan, osallistuivat talkoisiin, tekivät oman osansa ja pitivät yhteyttä pääasiassa sähköpostitse. Lisäksi ryhmällä on vuosittain vaihtuva projektivetäjä ja rahastonhoitoja, joiden vastuulla on kerätä maksut ja pitää viljelyprojektin langat käsissään. Sampolan tapauksessa edellä mainitut työelämävalmiudet jäivät vähäisimmiksi tai niitä ei ollut.

Sampolassa viljelyn aloitus vaati Kaikkien Pori-hankkeen työntekijän suurta työpanosta, mutta vähitellen asukkaat innostuivat asiasta aidosti. Sampolan säkkipiljely voidaan nähdä onnistuneena erimerkki siitä, miten yhtäältäpäin tuleva ohjaus voidaan omaksua osaksi omaa toimintaa. Hanke voidaan nähdä onnistuneeksi niin asukkaiden kuin hankkeenkin näkökulmasta. Vaikkakaan viljelyyn ei ensimmäisenä vuonna osallistunut kuin kourallinen viljelijöitä, Sampolaan saatiin hankkeen toimesta perustettua säkkipiljely, joka on jatkanut jo kaksi viljelykautta. Sampolassa kysymysmerkkinä jatkon onnistumisen kannalta on, kuka ottaa viljelyprojektin vetääkseen. Löytyykö viljelijöistä aktiivisuutta lähteä vetämään projektia itse, jos kukaan muu tahoa ei ota projektia vetääkseen? Nähtäväksi jää, kuinka pitkäaikainen viljelystä lopulta tulee. Jatkoon vaikuttavat monet

¹⁵¹ Heikkala, 2002, 76

tekijät, kuten se, kuinka uudet viljelijät löytävät säkkipiljelyn ja kuka ottaa viljelystä vetovastuun. Tulevaisuudessa Sampolassa voisi olla hyödyllistä ottaa mallia Koskentien vuosittain vaihtuvasta projektivetäjä-mallista.

Koko analyysin vaiheen pohdin myös kysymyksiä: onko projektin tarjoama vaikuttamismahdollisuus todellisuudessa vaikuttamista omaan ympäristöön? Vai onko vaikutusmahdollisuus keinotekoinen – projektin muotoon laitettu osallistamishanke, joka päinvastoin passivoi asukkaita? Sampolan viljelyyn osallistuneiden määrä jäi lopulta hyvin vähäiseksi. Voiko syy tähän olla hankkeen osallistavassa oteessa? Vaikka haastateltavani kokivat, että ylhäältäpäin tullut ohjaus oli tarpeellista, ei se välttämättä kaikille sitä ollut. Jo asukastupa itsessään saattoi sulkea ovia asukastuvan ulkopuolisilta osallistua viljelyyn. Asukkaat, jotka eivät käy tavallisesti asukastuvalla, saattoivat kokea olonsa ulkopuoliseksi, ja siten jättäytyä pois viljelystä. Sampolan säkkipiljelyyn osallistuneiden mielestä ylhäältäpäin tulevaa ohjausta ei koettu passivoivaksi, vaan tarpeelliseksi patistamiseksi ja asukkailta puuttui Koskentiehen verrattuna oma aktiivisuus, jonka voimin he olisivat pystyneet itse laittamaan viljelyn pystyyn. Aktiivisuuden puutos voi johtua monista eri syistä, mutta esimerkiksi asukastuvan ikäjakauma voi olla selittävä tekijä. Päinvastoin kuin Sampolassa, Koskentiellä viljelyyn osallistui nuoria aikuisia tai aikuisia, mutta ei esimerkiksi eläkeläisiä (vaikka taloyhtiössä asuu paljon myös eläkeikäisiä). Koettiinko Koskentiellä, että kaupunkiviljely on enemmän nuorten, aktiivisten asukkaiden puuhastelua, jossa on takana ympäristölliset arvot? Vanhemmalle väelle kaupunkiviljely saattaa näyttäytyä omituisena puuhasteluna, jos on esimerkiksi kasvanut maalla ja tottunut perinteiseen maanviljelyyn. Toisaalta syyt osallistumattomuuteen voivat löytyä muualta, on muita harrastuksia, kunto ei ehkä ole riittävän hyvä tai viljely olisi vaatinut liika työpanosta.

5.3.4 Osallisuuden arviointi

Horelli ja Kukkonen tiivistävät Arnsteinin tikapuut artikkelissaan *Osallistuminen, ympäristö, vuoropuhelu*, neljään portaaseen, jotka ovat: täysivaltainen osallistuminen, kumppanuus, kuuleminen ja tiedottaminen. Horellin ja Kukkonen mukaan täysivaltaisesta osallistumisesta on kyse, kun kansalaiset voivat sopia keskenään tavoitteistaan ja toteutuskeinoistaan, ilman, että yhteiskunta puuttuu siihen merkittävästi. Kumppanuus

taas voi syntyä, jos asukkaat ja virkamiehet yhdessä suunnittelevat esimerkiksi kaupunginosan parannushankkeita. Tilanne, jossa poliitikot tekevät edelleen päätökset, mutta parhaimmillaan kumppanuus voi johtaa jaettuun päätösvaltaan. Kuulemisessa on kyse tilanteesta, jossa kansalaisilta kysytään mielipidettä erilaisista vaihtoehdoista, mutta viranomaiset kantavat kuitenkin vastuun projektista. Tiedottamisessa on kyse Arnsteinin tikapuiden tapaan lähes muodollisesta osallistumismahdollisuudesta, jota ei voida pitää enää varsinaisena osallistumisena.¹⁵²

Sampolassa osallistaminen sijoittuu Horellin ja Kukkonen sekä Arnsteinin asteikoilla tiedottamisen ja kumppanuuden rajamaastoon. Jos taas tarkastelemme Sampolan tapusta Oikeusministeriön jaottelun näkökulmasta (kuva 2), Sampola sijoittuu toiselle, niin sanotulle suunnitteluportaalille. Säkki viljelyn voidaan nähdä edustavan kunta-organisaation ja kuntalaisten välistä valmisteluun liittyvää vuorovaikutusta.¹⁵³ Projektin alkuvaiheessa asukkaille annettiin mahdollisuus osallistua projektin suunnitteluun hankkeissa, mutta väitän, että koska kaupunkiviljely oli asukkaille uudenlainen viljelymuoto, he eivät osanneet ottaa suunnittelun alkuvaiheessa aktiivisen kansalaisen roolia. Toisaalta on hyvä muistaa, että kyseessä oli pääosin eläkeläisille suunnattu aktivointi, jolloin lähtökohtana ja oletusajatuksena on, että asukkaat tarvitsevat ylhäältäpäin tulevaa ohjausta. Perustelen kuitenkin sijoittumista myös sillä, että säkki viljelyidea oli alun perin lähtöisin hankkeista, jossa mietittiin virkamiesvetoisesti erilaisia aktivointimahdollisuuksia asukkaille, eli lähtötilanne oli jo osallistamisessa, eikä niinkään osallistumisessa. Hanketyöntekijän rooli oli merkittävä projektin alussa, hän hoiti tarvittavat viljelysäkit, siemenet ja mullat viljelijöille, sekä piti huolen, että viljely lähti käyntiin. Näin ollen asukkaiden osallistuminen projektin käytännön alkuun laittamiseen jäi vähäiseksi. Säkki viljelyyn osallistui ensimmäisenä vuonna vain kourallinen asukkaita, ja osallistuneiden vähyyttä voidaan pohtia osallisuuden näkökulmasta. Oliko osallistumismahdollisuus kuitenkin liian vähäinen? Koettiinko säkki viljelyn suunnittelu enemmän tiedottamiseksi ja osallistamiseksi kuin kumppanuudeksi ja osallistumiseksi? Osallistuminen ja kumppanuus tulevat esille esimerkiksi paikan valinnassa, mikä toteutettiin yhdessä hanketyöntekijän ja viljelijöiden kanssa. Lisäksi säkkien siirto uuteen paikkaan seuraavana vuonna on osoitus yhteistyön toimivuudesta. Voidaankin todeta, että Sampolassa asukkaiden mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa omaan ympäristöönsä paranivat hankkeen

¹⁵² Horelli, Kukkonen 2002, 243-244 ; Arnstein 1969, 218-220

¹⁵³ Oikeusministeriö, 2002, 5

toimesta. Lisäksi osallistumista voidaan lähestyä osallistujan näkökulmasta. Itse osallistujalle osallistumisen tasoja voi olla useita, esimerkiksi mukana olo (osallistumiskynnyksen madaltaminen), mukana toiminen (osallistuminen toimintaa), tai aktiivinen osallistuminen. Vaikka viljelijöiden määrä jäi aloitusvuonna vähäiseksi, hanke madalsi kuitenkin osallistumiskynnystä ja antoi mahdollisuuden osallistua omalla tasolla viljelyyn.

Koskentiellä osallistumisen taas voidaan nähdä sijoittuvan tikapuiden yläpäähän.

Vaikka Koskentiellä viljelyssä ei ollut mukana viranomaistahoa, viljely voidaan katsoa tapahtuneen täysivaltaisella osallistumisen tasolla. Viljelijät saivat taloyhtiöltä luvan viljelylaarien perustamiseen, minkä jälkeen viljelyprojekti lähti liikkeelle asukkaiden itseorganisoinnista. Oikeusministeriön jaottelussa Koskentie edustaa ylintä toimintaosallisuuden tasoa, joka on kuntalaisten omaa toimintaa elinympäristössään. Toiminta voi olla esimerkiksi talkoovoimin toteutettavaa ympäristön kunnostusta ja ylläpitoa tai palvelujen tuottamista, eli tässä tapauksessa oman asuinalueen viihtyvyyden lisäämistä sekä taloyhtiön pihan hyödyntämistä.¹⁵⁴ Koskentiellä löytyi tahtoa vaikuttaa, kun taas Sampolassa oli tahtoa osallistua, mutta ei niinkään vaikuttaa.

6. Pohdinta

Tutkielmani tavoite oli tarkastella kahta erityyppistä viljelyprojektia, viljelijöiden motiiveja viljellä sekä sitä, mitä viljelijät viljelytoiminnasta saavat. Tässä kappaleessa pohdin edellä esitettyä analyysia ja pyrin parhaani mukaan sitomaan tutkielmani punaiset langanpäät yhteen. Viljelijät osallistuivat molemmissa tapauksissa viljelyyn kahdesta syystä, joita olivat ruoantuotanto ja yhteisöllisyys tai yhdessä tekeminen. Lisäksi Koskentiellä motiiveiksi mainittiin vaikuttaminen omaan ympäristöön sekä mahdollisuuteen tarttuminen. Molemmissa tapauksissa haastateltavien syyt osallistua viljelyyn heijastelevat samoja motiiveja kansainvälisen kaupunkiviljelytutkimuksen kanssa (Pourias 2015, Armstrong 2000). Kaikki viljelijät kokivat viljelyharrastuksen ja kädet mullassa-työkentelyn mielekkääksi toiminnaksi, mutta erityisesti yhdessä tekeminen oli kaikille viljelyn antoisampia asioita. Kaikki viljelijät osallistuivat viljelyyn sadon toivossa, mutta lopulta sadon osuus jäi melko vähäiseksi kaikilla viljelijöillä. Kaupunkiviljelyn mahdollisuudet tuottaa ruokaa suurissa määrissä ovat rajalliset, siksi pääpaino viljelyssä on

¹⁵⁴ Oikeusministeriö, 2002, 5

usein siitä syntyvässä sosiaalisessa tai fyysisessä hyödyssä (yhteisöllisyys, harrastus, hyötyliikunta).

Kiinnostavaa oli huomata, kuinka erilaisia ajatuksia viljelijöillä oli kaupunkiviljelyyn liittyen. Erityisesti kaupunkiviljelyn ideologinen ajatusmaailma puuttui lähes kokonaan Sampolan viljelijöiltä. Sampolassa viljely nähtiin perinteisenä, pragmaattisena hyötykasviviljelynä. Koskentiellä viljelyn taas nähtiin edustavan ekologisia arvoja. Koskentie viljelyn voidaan nähdä liittyvän keskusteluun ilmastonmuutoksesta ja ekologisemmista kaupungeista, mutta myös itsestä huolehtimiseen, kotoiluun ja lähiruokabuumiin. Sampolan säkkiviljely voidaan nähdä kuvastavan Budupin mainitsemana järjestettyä kaupunkiviljelyhanketta (organized garden projects).¹⁵⁵ Sampolan viljelyssä korostui Budupin mainitsema yksilöllisyyden korostaminen. Viljelyn lähtökohtana oli tuoda alueelle vehreyttä ja lisätä asukkaiden vaikutusmahdollisuuksia omaan ympäristöönsä, mutta se oli samalla yksittäisten henkilöiden aktivointia. Sampolan viljely kiinnittyy keskusteluun asuinalueiden kehittämisestä ja aktivoimisesta sekä kaupunkiviljelyn ja kaupunkisuunnittelun kohtaamisesta ja osallisuudesta. Viljelykohteiden eroa voidaan lisäksi tarkastella osallistumisen ja aktiivisuuden kautta. Straniuksen mukaan osallistuminen on enemmän olemista mukana muiden rakentamissa tilanteissa kuin omakohtaista aktiivisuutta.¹⁵⁶ Näin ollen Sampola voidaan nähdä kuvauksena osallistumisesta, kun taas Koskentie voidaan nähdä kuvauksena aktiivisuudesta.

Sampola on onnistunut esimerkki siitä, miten ylhäältäpäin tullut ohjaus omaksuttiin osaksi omaa toimintaa. Sampolassa asukkaiden aktivointi onnistui, mutta aina näin ei käy. Se, miksi tässä tapauksessa uuden toimintatavan luominen onnistui, on vaikea kysymys, eikä tutkimusmateriaalini anna siihen täydellistä vastausta. Uskon, että siihen vaikuttivat monet tekijät, kuten hanketyöntekijän panostus projektin alussa, asukkaiden innostuksen kasvaminen vähitellen sekä viljelystä saatava ilo ja sadon määrän lisääntyminen seuraavana vuonna. Nälkä kasvaa syödessä–sanonta sopii hyvin kuvaamaan Sampolan viljelyprojektin etenemistä. Katja Lindroos on kiteyttänyt hyvin osallisuuden ajatuksen artikkelissaan *Eriössä vai keskiössä? – Mitä kaupungit ja lähiöt opettavat osallisuudesta* ” osallisuuden perimmäinen tavoite on voimaantumisen lähtevä vastuun ottaminen. Se taas edellyttää vastuuttamista eli vastapuolelta vallan luovuttamista. Vasta

¹⁵⁵ Pudup, 2008, 1231

¹⁵⁶ Stranius, 2009, 143

kun valtaa on annettu pois, voi syntyä jaettua vastuuta, positiivista keskinäisriippuvuutta.”¹⁵⁷ Sampolalaisille on nyt luovutettu vastuu säkkiviljelystä, lopulta viljelyn menestys ja jatko ovat viljelijöistä itsestään riippuvaisia.

Edellä esitetyn perusteella voidaan todeta, että molemmissa tapauksissa haastatteleman viljelijät ottivat (tietoisesti tai tiedostamatta) aktiivisen kansalaisen ja osallistujan roolin tekemällä ja toimimalla kaupunkitilassa. Tällainen toiminta kiinnittyy keskusteluun niin kaupunkien ekologisuudesta kuin kaupunkien viihtyvyydestä. Kaupunkilaiset voidaan nähdä aktiivisina toimijoina, jotka hyödyntävät ja/tai ottavat haltuun yhteisiä, yksityisiä ja/tai julkisia tiloja kaupunkiviljelyn keinoin ja näin luovat yhteisöllisyyttä ja kansalaisaktiivisuutta. Toisaalta samaan aikaan kaupunkiviljelyn harrastuksenomainen puoli vahvistuu ja useat kaupunkialueella viljelijät eivät tiedosta olevansa *kaupunkiviljelijöitä*.

Asukaslähtöinen alueiden kehittäminen on ottanut suuria askelia viime vuosikymmenien aikana, ja kaupunkisuunnittelu on muuttumassa suuntaan, jossa alueella toimivat ja asuvat ihmiset voivat oikeasti saada äänensä kuuluviin. Tulevaisuudessa kaupunkiviljelyn ja kaupunkisuunnittelun polut risteävät varmasti useasti ja erilaisia projekteja tullaan toteuttamaan, niin kaupungin-, kuin aktiivisten kansalaisten toimesta. Jatkotutkimus aiheesta olisi varmasti paikallaan, erityisesti osallistamishankkeiden kriittinen arviointi ja tutkiminen ovat tärkeitä. Lisäksi ekologisen kansalaisen ja aktiivisen kansalaisen käsitteiden tarkempi määrittely ja tutkiminen kaupunkiviljelykontekstissa olisi mielenkiintoista.

Ilmaston lämpeneminen ja kaupungistuminen luovat omat haasteensa tulevaisuuden kaupunkilaisille. Vaikka kaupunkiviljely ei ole ratkaisu kaikkiin ruoantuotanto-ongelmiimme tai osallisuuden kysymyksiin, voidaan se nähdä merkittävänä hyödyn tuojana tulevaisuudessakin. Suomalaisessa yhteiskunnassa on käynnissä jo suuria muutoksia, väestö ikääntyy ja muutokset työvoimassa sekä pitkäaikaistyöttömyys ovat tämän päivän haasteitamme.¹⁵⁸ Erilaiset kaupunkiviljelyprojektit voivat tuoda iloa ja yhteisöllisyyttä, niin lähiöihin, kuin kaupunkien keskustoihin, nuorille ja vanhoille, aktiivisille kansalaisille sekä aktivointia tarvitseville. Samalla kädet mullassa-puuhastelun lomassa voimme omalta osaltamme vaikuttaa kaupunkien ekologisuuteen ja mahdollisesti edesautamme tulevaisuudessa kaupunkien monimuotoisuutta ja kestävästä kehitystä.

¹⁵⁷ Lindroos, Eriössä vai keskiössä?

¹⁵⁸ Stranius, 2009, 140

Lähteet

Kaikki Internet-osoitteet on tarkistettu 9.5.2017

Tutkimusaineisto:

Kolme tutkimushaastattelua, Koskentien viljelijät, 29.10.2014, (haastattelija Johanna Koskinen, nauhoite, litteroitu). Tekijän hallussa.

Kaksi tutkimushaastattelua, Sampolan viljelijät, 24.9.2014 ja 17.2.2015, (haastattelija Johanna Koskinen, nauhoite, litteroitu). Tekijän hallussa.

Sähköpostihaastattelu, Sampolan viljelijä, 20.10.2014 (haastattelija Johanna Koskinen, teksti). Tekijän hallussa.

Haastattelu, Mikko Kyrönviita, hanketyöntekijä, 5.2.2015, (haastattelija Johanna Koskinen, nauhoite, litteroitu). Tekijän hallussa.

Kirjallisuus:

Anttiroiko, Ari-Veikko 2010: Luova kaupunkikehittäminen, Kaupunkikonseptit innovatiivisen kaupunkikehittämisen apuna. Tampereen yliopisto, Alueellisen kehittämisen tutkimusyksikkö, Sente-julkaisu 32/2010. http://www.uta.fi/jkk/sente/julkaisut/sentejulkaisut/luova_kaupunki.pdf

Anttonen, Mika 2002: ”Matkailun tilat”: Henri Lefebvren sosiaalisen tilan näkökulmia maantieteelliseen matkailututkimukseen. Terra 3/2002.

Arnstein, Sherry R. 1969: A ladder of citizen participation. Journal of the American Planning Association, 35:4. Routledge. <http://www.participatorymethods.org/sites/participatorymethods.org/files/Arnstein%20ladder%201969.pdf>

Armstrong, Donna 2000: A survey of community gardens in upstate New York: Implications for health promotion and community development. Health & Place, 6.

Arkkitehtuurimuseo, Rintamamiestalo, <http://www.mfa.fi/rintamamiestalo>

Baker, Lauren E. 2004: Tending Cultural Landscapes and Food Citizenship in Toronto’s Community Gardens. Geographical review. Volume 94, Issue 3.

Barss, Robert 1997: Sustainable Urban Food Production in the City of Vancouver: An Analytical and Strategy Framework for Planners and Decision-Makers. Urban agriculture notes. <http://www.cityfarmer.org/barrsUAvanc.html>

Björklund, Annika 2010: Historical Urban Agriculture. Food Production and Access to Land in Swedish Towns before 1900. Stockholm University. <http://su.diva-portal.org/smash/get/diva2:349838/FULLTEXT01.pdf>

- Blomberg, Jaakko 2014: Yhteisömanagerointi ja uusi kaupunkikulttuuri. Case-esimerkinä siivouspäivä. Vyyhti - verkostot, yrittäjäyysosaaminen ja yhteistoiminnallisuus luovilla aloilla –hanke. Metropolia Ammattikorkeakoulu. http://settlementti-fi-bin.directo.fi/@Bin/c48f6c0a79a5552197626223bc68ef7d/1460370497/application/pdf/495043/Jaakko_Blomberg_-_Yhteisömanagerointi_ ja_uusi_kaupunkikulttuuri_2014.pdf
- Clarkeburn, Henriikka & Mustajoki Arto 2007: Tutkijan arkipäivän etiikka. Vastapaino Tampere.
- DelSesto Matthew 2015: Cities, Gardening, and Urban Citizenship: Transforming Vacant Acres into Community Resources. *Cities and the Environment (CATE)*, Volume 8, Issue 2. <http://digitalcommons.lmu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1182&context=cate>
- Dodo ry, Dodon viljelijät. <http://kaupunkiviljely.fi/dodon-viljelijat/>
- Dobson, Andrew 2003: *Citizenship and the Environment*. Oxford University Press.
- Duany, Andrés & Talen, Emily 2002: Transect Planning. *Journal of the American Planning Association* Volume 68, Issue 3.
- Green guerillas, Our history, <http://www.greenguerillas.org/history>
- Greens grow, what is urban farming. <http://www.greensgrow.org/urban-farm/what-is-urban-farming/>
- Haarni, Tuukka 1997: Johdatus nykymaantieteeseen. Teoksessa *Tila, paikka ja maisema. Tutkimusretkiä uuteen maantieteeseen*. Toim. Haarni Tuukka, Karvinen Marko, Koskela Hille, Tani Sirpa. Tampere.
- Harju, Aaro 2005: Aktiivisen kansalaisuuden sisältömäärittely. Järjestötoiminnan tietopalvelu – Aktiivinen kansalaisuus. http://www.kansalaisyhteiskunta.fi/tietopalvelu/aktiivinen_kansalaisuus/aktiivisen_kansalaisuuden_sisaltomaarittely
- Heikkala, Juha 2002: Järjestön strategia. Käsikirja elinvoimaisen tulevaisuuden luomiseen. Tampereen yliopiston julkaisu. Tampere.
- Horelli, Liisa & Kukkonen, Heikki 2002: Osallistuminen, ympäristö, vuoropuhelu. Teoksessa *Osalliset ja osaajat. Kansalaiset kaupungin suunnittelussa*. Toim. Bäcklund, Pia & Häkli, Jouni & Schulman, Harry. Gaudeamus, Helsinki.
- Häyrynen, Maunu 2016: Maisema vaiko vallan kulttuuriympäristö? Taidehistorian seura. TAHITI 01/2016 <http://tahiti.fi/01-2016/kolumni/maisema-vaiko-vallan-kulttuuriymparisto/>
- Idström, Anna 2016: Katsaus demokratiaa ja osallisuutta käsittelevän keskustelun nykytilaan. Tutkimuskatsauksia 2016:13. Helsingin kaupunki. Tietokeskus. http://www.hel.fi/hel2/Tietokeskus/julkaisut/pdf/16_12_02_Tutkimuskatsauksia_13_Idstrom.pdf

Ilonen, Juha 2001: Slummeja vai keitaita. Umpikortteleiden takapihat Helsingin keskustan perinnemaisemana. Teoksessa *Näkökulmia Helsingin ympäristöhistoriaan*. Toim. Laakkonen, Simo & Laurila, Sari & Kansanen, Pekka & Schulman, Harry. Helsinki.

Jacobi, Petra & Drescher, Axel W. & Amend, Jörg : Urban Agriculture - Justification and Planning Guidelines. <http://www.cityfarmer.org/uajustification.html>

Opas kaupunkiaktivismiin. Uutta kaupunkikulttuuria luomaan 2015: (toim.) Jyrkäs, Petra & Luoto, Karoliina http://www.sompasauna.fi/wp-content/uploads/2015/01/kaupunkiaktivismiopas_finaali.pdf

Jyväskylän yliopisto, Kansalaisuus. <http://kans.jyu.fi/sanasto/sanat-kansio/kansalaisuus>

Kallio, Kirsi Pauliina 2012: Paikka politiikan välineenä. Nuorten artikuloimaton arkipolitiikka. Tampereen yliopisto. http://www.uta.fi/jkk/tutkimus/alat/sparg/julkaisut/Paikka%20politiikan%20v%C3%A4lineen%C3%A4_taittovedos.pdf

Kaupunkiaktivismi, Kaupunkiaktivismi metropolin voimavarana -hankkeen foorumi. Käsitteitä. <https://kaupunkiaktivismi.wordpress.com/kasitteita/>

Kaupunginpuutarhurien seura ry, Puutarhakaupunki, <http://www.kaupunginpuutarhurienseura.fi/puutarhakaupunki/>

Karanja, Nancy & Njenga, Mary 2011: Maataloutta kaupungeissa. Teoksessa *Maailman tila 2011*. Kuinka maailma ruokitaan. Worldwatch-instituutti. Gaudeamus, Helsinki.

Karhunen, Eeva 2014: Porin Kuudennen osan tarinoista rakennettu kulttuuriperintö. Väitöstutkimus. Turun yliopisto.

Kettunen, Pekka 2002: Miksi osallistumisesta puhutaan? Osallistumisen kehittäminen suomalaisissa kunnissa. Teoksessa *Osalliset ja osajat. Kansalaiset kaupungin suunnittelussa*. Toim. Bäcklund, Pia & Häkli, Jouni & Schulman, Harry. Gaudeamus, Helsinki.

Kiiski Kataja, Elina 2016: Megatrendit 2016. Tulevaisuus tapahtuu nyt. Muistio. Sitra. https://www.sitra.fi/julkaisut/Muut/Megatrendit_2016.pdf

Kortelainen, Jarmo & Vepsäläinen, Mia 2000: Teollisuuskaupungin ekologinen modernisaatio. Teoksessa *Vihertyvä kaupunkiseutu. Suunnittelun ja hallinnan ekomodernikäänne*. Toim. Kortelainen, Jarmo. Jyväskylän yliopisto. SoPhi 47.

Kortelainen, Jarmo & Vartiainen, Perttu 2000: Kohti ekomodernia kaupunkiseutua? Teoksessa *Vihertyvä kaupunkiseutu. Suunnittelun ja hallinnan ekomodernikäänne*. Toim. Kortelainen, Jarmo. Jyväskylän yliopisto. SoPhi 47.

Koskinen, Johanna 2014: Porkkanoita hiekkalaatikossa - Näkemyksiä kaupunkiviljelystä. Tutkielmaseminaarityö, Kulttuuriperinnön tutkimus, Turun yliopisto.

- Kumpulainen, Kaisu 2012a: Kylätoiminta ja aktiivisen kylän tuottaminen. Väitöstutkimus. Jyväskylän yliopisto. https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/40912/978-951-39-4972-3_2012.pdf?sequence=1#page=33&zoom=auto,-107,517
- Kumpulainen, Kaisu 2012: Kylä sosiaalisena tilana – Henri Lefebvren sosiaalisen tilan teoria kylän määrittelyä välineenä. *Maaseudun uusi aika* 3/2012.
- Kurunmäki, Kimmo 2007: Vertailu. Teoksessa *Tapaustutkimuksen taito*. Toim. Laine Markus, Bamberg Jarkko, Jokinen Pekka. Yliopistopaino Helsinki.
- Laine, Markus & Bamberg, Jarkko & Jokinen, Pekka 2007: Tapaustutkimuksen käytäntö ja teoria. Teoksessa *Tapaustutkimuksen taito*. Toim. Laine Markus, Bamberg Jarkko, Jokinen Pekka. Yliopistopaino Helsinki.
- Lahtinen, Rauno 2007: Kaupunkimaatalous ja -ympäristö maailmansotien aikana. Teoksessa *Sodan ekologia: nykyaikaisen sodankäynnin ympäristöhistoriaa*. toim. Laakkonen, Simo & Vuorisalo, Timo. Suomalaisen kirjallisuuden seura. Helsinki.
- Lappalainen, Pertti, Kansalaisyhteiskunnan tutkimusportaali, Kansalaisaktivismi. Jyväskylän yliopisto. <http://kans.jyu.fi/sanasto/sanat-kansio/kansalaisaktivismi>
- Lappalainen, Pertti 2010: Kansalaistoiminta ja kansalaisyhteiskunta. Pääkirjoitus Kansalaisyhteiskunta-lehti 1/2010. https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/51785/KY2010-1_paakirjoitus.pdf?sequence=1
- Lappi, Tiina-Riitta 2007: Neuvottelu tilan tulkinnoista. Etnologinen tutkimus sosiaalisen ja materiaalisen ympäristön vuorovaikutuksesta jyvaskyläläisissä puhunnoissa. Jyväskylän yliopisto. <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/19881/9789513935313.pdf?sequence=1>
- Lawson, Laura J. 2005: *City Bountiful: A Century of Community Gardening in America*. University of California Press.
- Lindroos, Katja, Eriössä vai keskiössä? – Mitä kaupungit ja lähiöt opettavat osallisuudesta, Sitra, <https://www.sitra.fi/artikkelit/eriossa-keskiossa-mita-kaupungit-lahiot-opettavat-osallisuudesta/>
- Leinonen, Liisa 2016: Viljelypalstoille jonotetaan – "Halutaan kokea, kuinka omalla työllä tulee ruoka pöytään". Yle uutiset. <http://yle.fi/uutiset/3-9098054>
- Leminen, Katariina & Pyrylä, Reetta 2001: Teollisuuden muisto. Helsingin maaperän saastuminen ja kunnostus. Teoksessa *Näkökulmia Helsingin ympäristöhistoriaan*. Toim. Laakkonen, Simo & Laurila, Sari & Kansanen, Pekka & Schulman, Harry. Helsinki.
- Leppälähti, Merja 2004: Hermeneutiikkaa suomeksi. *Elore* 2/2004, 11. vuosikerta. http://www.elore.fi/arkisto/2_04/lep204a.html
- Maankäyttö- ja rakennuslaki, Finlex. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990132>

Maaseudun tulevaisuus, S-ryhmä: Kasviproteiini Härkiksen myynti ohitti broilerin paistisuikaleet, <http://www.maaseuduntulevaisuus.fi/ruoka/s-ryhm%C3%A4-kasviproteiinih%C3%A4rkiksen-myynti-ohitti-broilerin-paistisuikaleet-1.163548>

Mitchell, Don 2012: *The Right to the City. Social Justice and for Public Space the Fight*. Guilford Publications. New York.

Muotoilutarinat. Mistä kyse: Osallistava suunnittelu. <http://www.muotoilutarinat.fi/fi/artikkeli/osallistava-suunnittelu/>

Mäkelä, Miinu: Koskesta voimaa, Siirtolapuutarhaliike – Urbanisoituvan työväestön pelastaja, <http://www15.uta.fi/koskivoimaa/arki/1918-40/siirtolapuutarhaliike.htm>

Oikeusministeriö 2005: Kohti aktiivista kansalaisuutta, Kansalaisyhteiskunta 2006 -toimikunnan raportti. Oikeusministeriön julkaisu 2005:14. Helsinki. http://www.oikeusministerio.fi/fi/index/julkaisut/julkaisuarkisto/200514kohtiaktiivistakansalaisuutta/Files/OMJU_2005_14_Kohti_aktiivista.pdf

Oikeusministeriö 2002: Valtioneuvoston selonteko Eduskunnalle kansalaisten suoran osallistumisen kehittymisestä. http://docplayer.fi/4475115-Valtioneuvoston-selonteko-eduskunnalle-kansalaisten-suoran-osallistumisen-kehittymisesta.html#show_full_text

Oksman, Virpi & Ylikauppila, Mari & Väättänen, Antti 2014: Tulevaisuuden havainnollistava ja osallistava kaupunkisuunnittelu, Näkökulmia uusiin digitaalisiin palveluihin. VTT TECHNOLOGY 171 Espoo. <http://www.vtt.fi/inf/pdf/technology/2014/T171.pdf>

Pakarinen, Terttu 2002: Osallistumisen taustalla olevat ajatusmallit ja osallistumisen tulevaisuus. Teoksessa *Osalliset ja osajat. Kansalaiset kaupungin suunnittelussa*. Toim. Bäcklund, Pia & Häkli, Jouni & Schulman Harry. Gaudeamus, Helsinki.

Peltola, Taru 2007: Empirian ja teorian vuoropuhelu. Teoksessa *Tapaustutkimuksen taito*. Toim. Laine Markus, Bamberg Jarkko, Jokinen Pekka. Yliopistopaino Helsinki.

Perustuslaki, Finlex [http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731?search\[type\]=pika&search\[pika\]=suomen%20perustuslaki](http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731?search[type]=pika&search[pika]=suomen%20perustuslaki)

Pourias, Jeanne & Aubry, Christine & Duchemin, Eric 2015: Is food a motivation for urban gardeners? Multifunctionality and the relative importance of the food function in urban collective gardens of Paris and Montreal. *Agriculture and Human Values*, 6/2016, Volume 33, Issue 2.

Porin kaupunki, Kaikkien Pori, <https://www.pori.fi/kaupunkisuunnittelu/kaikkien-pori.html>

Porin kaupunki 2015: Tilastollinen vuosikirja. https://www.pori.fi/material/attachments/hallintokunnat/talousoalvelut/QL9ijRzw8/TILASTOLLINEN_VUOSIKIRJA_2015_nettiversio.pdf

Pudup, Mary Beth 2008: It takes a garden: Cultivating citizen-subjects in organized garden projects. *Geoforum*, Volume 39, Issue 3.

Rahikka-Räsänen, Niina & Ryyänen, Sanna 2014: Osallistuminen ja osallisuus lähidemokratiassa. Suomen Setlementtiliitto ry:n Uusi paikallisuus -hankkeen kehitysprojekti osallistumisen ja osallisuuden mahdollisuuksien lisäämiseksi lähidemokratiassa 5/2014. https://setlementti-fi-bin.directo.fi/@Bin/8f3a30f466f6a613d600725a5ad7572b/1467277045/application/pdf/516745/Rahikka_Ryyanen2014.%20Osallistuminen%20ja%20osallisuus%20l%C3%A4hidemokratiassa%20-tutkimusraportti.pdf

Rakennustaito, Viherkatoilla parannetaan asuinympäristön laatua, RT 4/2016. <http://rakennustaito.fi/mestari-ja-insinööri/viherkatoilla-parannetaan-asuinympariston-laatua/>

Raivo, Petri 1997: Kulttuurimaisema: alue, näkymä vai tapa nähdä. Teoksessa *Tila, paikka ja maisema. Tutkimusretkiä uuteen maantieteeseen*. Toim. Haarni Tuukka, Karvinen Marko, Koskela Hille, Tani Sirpa. Tampere.

Ristola, Petra 2017: Turkulaiset hullaantuivat kaupunkiviljelystä – oman laatikkonsa saanut maalata. Yle uutiset. <http://yle.fi/uutiset/3-9550184>

Ruusuvuori, Johanna & Nikander, Pirjo & Hyvärinen, Matti (toim.) 2010: Haastattelun analyysin vaiheet. Teoksessa *Haastattelun analyysi*. Vastapaino Tampere.

Saarikangas, Kirsi 2002: Asunnon muodonmuutoksia. Puhtauden estetiikka ja sukupuoli modernissa arkkitehtuurissa. Suomalaisen kirjallisuuden seura. Helsinki.

Salmela, Ulla 2006: Omat kodit ja puutarhat. Paradokseja paratiiseissa. Näkökulmia urbaanin luonnon kysymyksiin. Toim. Haapala Arto, Kunnaskari Mia. Helsinki.

Seppo, Maija 2013: Kansalaisyhteiskunta nyt - Selvitys suomalaisen kansalaisyhteiskunnan toiminta edellytyksistä, tilasta ja asemasta. Kepan taustaselvitykset n:o 38. http://www.maaseutupolitiikka.fi/files/3927/Kansalaisyhteiskunta_nyt_Selvitys_suomalaisen_kansalaisyhteiskunnan_toimintaedellytyksista_tilasta_ja_aseasta.pdf

Siisiäinen, Martti 2010: Osallistumisen ongelma. Kansalaisyhteiskunta-lehti 1/2010. <http://content.yudu.com/Library/Aluzsh/Kansalaisyhteiskunta/resources/index.htm?referrerUrl=http%3A%2F%2Ffree.yudu.com%2Fitem%2Fdetails%2F449266%2FKansalaisyhteiskunta-numero-1-2010>

Sillanpää, Miina 2016: Kesäkurpitsalle elinsijaa hylätyltä asfalttikentältä – viljelijät saivat urbaanin kasvimaan. Yle uutiset. <http://yle.fi/uutiset/3-9111008>

Sipari, Pinja 2015: Henkilökohtainen tiedonanto, sähköpostiviesti. Käsitteen määrittely.

Sipari, Pinja & Lehtonen Jaakko 2014: Viljellään kaupungissa. Opas yhteisö- ja pienpalstaviljelmien perustamiseen Helsingissä. Helsingin kaupungin rakennusviraston julkaisut 2014:1/ Arkkitehtuuriosasto. http://www.hel.fi/static/hkr/julkaisut/2014/viljellaan_kaupungissa_opas_2014.pdf

Sipari, Pinja 2014: Henkilökohtainen tiedonanto, sähköpostihaastattelu.

Smit, Jac 2001: Urban agriculture, Food, Jobs and Sustainable Cities. Toim. Smit Jac, Nasr Joe, Ratta Annu. Alkuperäinen julkaisu vuodelta 1996. <http://jacsmiit.com/book/Chap04.pdf>

Stadin katot elävät, Helsingin kaupungin viherkattolinjaus. https://www.luomus.fi/sites/default/files/files/stadin_katot_elavat_helsingin_viherkattolinjaus.pdf

Stranius, Leo 2009: Epämuodollinen kansalaistoiminta – järjestötoiminnasta kevytaktivismiin. Raportissa Suomalaiset osallistujina - Katsaus suomalaisen kansalaisvaikuttamisen tilaan ja tulevaisuuteen. Oikeusministeriön julkaisu 2009:5. <http://www.oikeusministerio.fi/fi/index/julkaistut/julkaisuarkisto/200905suomalaisetosallistujina.katsaus-suomalaisenkansalaisvaikuttamistilaaanjatutkimukseen/Files/OMJU.pdf>

Stranius, Leo 2008: Yksilöllinen kevytaktivismi haastaa perinteisen kansalaistoiminnan. Järjestötoiminnan tietopalvelu – Aktiivinen kansalaisuus. http://www.kansalaisyhteiskunta.fi/tietopalvelu/aktiivinen_kansalaisuus/yksilollinen_kevytaktivismi_haastaa_perinteisen_kansalaistoiminnan

Talen, Emily 2009: Sense of Community and Neighbourhood Form: An Assessment of the Social Doctrine of new Urbanism. *Urban Studies* Vol. 36, No. 8,

Tantarimäki, Sami 2003: Urbaani maatalous maankäytön ja yhteiskunnallisen tilanteen muutoksessa. Tapaustutkimuksena Turun ja Seinäjoen taajamat. Turun yliopiston julkaisuja. Painosalama Oy Turku.

Tantarimäki, Sami 2001a: Henkinen vai fyysinen, laadullinen vai määrällinen? – Kaupunkiviljelyn muuttuva merkitys ja motiivi. *Maaseudun uusi aika* 1/2001.

Tantarimäki, Sami 2001: Puutarhan antimilla yli pulavuosien. Ruokahuollon täydennystä Suomessa 1917-1950. Teoksessa *Tutkimusretkistä paikkatietojärjestelmiin: matkalla kulttuurimaantieteen maailmoissa*. Toim. Tuhkanen, Sakari & Yli-Jokipii, Pentti. Juhlakirja professori Pentti Yli-Jokipiin 60-vuotispäivän kunniaksi. Turun yliopisto. Turku.

Tampereen kaupunki, Kaleva. <http://www.tampere.fi/asuminen-ja-ymparisto/kaavoitus/asemakaavoitus/kaleva.html>

Tampereen kaupunki, Tampereen väestö 31.12.2014. Tilastot 2015. http://www.tampere.fi/liitteet/v/uXEVsMcrE/Vaesto_31.12.2014.pdf

Tapiolan Kilta ry. Tapiolan historia kulttuurimaisemana. <http://www.tapiolankilta.fi/tapiola/tapiolan-historia/>

Tavi, Varpu 2013: Villiinny kaupunkiviljelijäksi: Lähiruokaa tosi läheltä. Gummerus, Helsinki.

Tieteentermipankki, Maisema. <http://tieteentermipankki.fi/wiki/Estetiikka:maisema>

Toukolehto, Saara 2015: Antroblogi, Maisema, sosiaalisuus ja materiaalisuus. <http://www.antroblogi.fi/2015/10/maisema-sosiaalisuus-ja-materiaalisuus-antropologipaiivat-2015/>

Tuan, Yi-Fu 1979: Space and place: Humanistic perspective. Teoksessa *Philosophy in geography*. Toim. Stephen Gale & Gunnar Olsson. D. Reidel Publishing Company, London.

Turun yliopisto, Lähiön henki – Porin lähiöiden kulttuurisuunnitteluhanke, <https://www.utu.fi/fi/yksikot/hum/yksikot/ktmt/tutkimus/projektit/Sivut/L%C3%A4hi%C3%B6n-henki-%E2%80%93-Porin-l%C3%A4hi%C3%B6iden-kulttuurisuunnitteluhanke.aspx>

Vanhatalo, Jaana 2008: Suunnittelijan pöydältä katukiveksi - suunnittelu ja osallisuus Virroilla case esteettömyys. Pro gradu- tutkielma, Tampereen yliopisto. <https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/79680/gradu02948.pdf?sequence=1>

Yle uutiset 2011: Yle Helsinki. Kaupunkiviljely toi ympäristöpalkinnon. <http://yle.fi/uutiset/3-5447316>

van Veenhuizen, René 2006: Cities Farming for the Future : Urban Agriculture for Green and Productive Cities. Ottawa, ON, CAN.

Virkkala, Inari 2014: Paikan henki lisää viihtymistä - ja nostaa hintoja. Yle kulttuuri, arkkitehtuuri 22.10.2014. <http://yle.fi/aihe/artikkeli/2014/10/22/paikan-henki-lisaa-viitymista-ja-nostaa-hintoja>

Willman, Krista 2015: Yhteisöllisen kaupunkiviljelyn keholliset merkitykset. Alue ja ympäristö 44:2 (2015)

Wylie, John 2007: Landscape. Routledge, Taylor and Francis. London and New York.

Liitteet

Liite1, Haastattelukysymykset Koskentien viljelijöille ja Sampolan viljelijöille

Koskentien viljelijät:

Perustiedot

Ikä?

Oletko työssäkäyvä, työtön, opiskelija, eläkeläinen? Jokin muu?

(liittyykö ammattisi jotenkin puutarhanhoitoon tai järjestystoimintaan?)

Kaupunkiviljely

Mitä tarkoitat/mitä mielestäsi tarkoittaa kaupunkiviljely?

Miten kaupunkiviljely eroaa mielestäsi perinteisestä maanviljelystä?

Mitkä ovat kaupunkiviljelyn tavoitteet, mitä sillä saavutetaan?

Kaupunkiviljely Koskentiellä

Onko sinulla aiempaa kokemusta puutarhanhoidosta (ennen kaupunkiviljelyä)?

Kerro Koskentien kaupunkiviljelystä, miten lähdit mukaan, miksi, mikä motivoi ym.

Osaatko sanoa mistä idea lähti, otettiinko inspiraatiota jostain toisesta viljelystä/ulko-mailta?)

Mistä rahoitus?

Miten muut asukkaat ovat suhtautuneet? Entä naapurit? Muu palaute?

Kuinka kauan olet viljellyt? Miksi olet jatkanut viljelyä? / Aiotko jatkaa viljelyä seuraavana vuonna?

Mitä viljelet? Mistä olet hankkinut tietoa kaupunkiviljelystä? Mistä hankit taimet/siemenet ym.?

Mitkä ovat viljelyn tavoitteet ja onko ne toteutuneet?

Kuinka paljon aikaa vietät kaupunkiviljelyalueella? Kuinka paljon viljely vie aikaasi (esim. vuorokaudesta/viikosta)?

Onko jokin muuttunut kaupunkiviljelyn myötä? (vrt ennen ja jälkeen kaupunkiviljelyn?)

Mitä kaupunkiviljely sinulle antaa? Henkinen, fyysinen..?

Millainen käsityksesi oli aiemmin kaupunkiviljelystä (ennen Koskentieä)? Ja onko se muuttunut jotenkin?

Saatko/saitko viljelyksiltäsi satoa? Käytitkö sen hyödyksi?

Onko viljelyllä ollut taloudellista hyötyä (säästöä)? Jotain muuta hyötyä?

Ovatko ruokatottumuksesi muuttuneet viljelyn myötä? Jos, miten?

Onko viljelysi taustalla jokin ideologia? (ekologisuus, lähiruoka tms.)

Mitä kaupunkiviljely sinulle on? (esim. harrastus, lähiruoka-ajatus ym)

Itseorganisoituminen

Kerro vähän, miten tämä viljely lähti liikkeelle?

Miten jaointte vastuut, työt, yms.?

Miten viljely lähti liikkeelle ja kuka sitä veti? Otettiin mallia jostain?

Yhteisöllisyys

Tunsitko entuudestaan muita viljelijöitä?

Oletko tutustunut kaupunkiviljelyn myötä uusiin ihmisiin?

Millaista on viljellä muiden viljelijöiden kanssa? Mitä se antaa ja mitä haasteita siinä on?

Viljelisitkö mieluummin yksin vai muiden viljelijöiden kanssa? Miksi?

Kaupunkitila

Haluaisitko Tampereelle enemmän kaupunkiviljelymahdollisuuksia? Miksi, miksi et?

Millaisia ne voisivat olla?

Mitkä ovat kaupunkiviljelyn hyödyt sinulle?

Millaista on viljellä kaupunkitilassa/lähiössä? Mitä haasteita tai mahdollisuuksia se tarjoaa?

Olisitko valmis järjestämään itse kaupunkiviljelyä asuinalueellasi? (Jos jo järjestänyt ->)
Mikä saa sinut järjestämään tämän tyylistä toimintaa vapaaehtoisesti?

Millaisena näet kaupunkiviljelyn tulevaisuuden?

Sampolan viljelijät:

Perustiedot

Ikä?

Oletko työssäkäyvä, työtön, opiskelija, eläkeläinen? Jokin muu?

Liittyykö ammattisi jotenkin puutarhanhoitoon tai järjestystoimintaan?

Kaupunkiviljely

Onko sinulla aiempaa kokemusta puutarhanhoidosta (ennen kaupunkiviljelyä)?

Mitä tarkoitat/mitä mielestäsi tarkoittaa kaupunkiviljely?

Miten kaupunkiviljely eroaa mielestäsi perinteisestä maanviljelystä?

Kaupunkiviljely Sampolassa

Mistä sait tiedon kaupunkiviljelyprojektista? Ja miksi päätit lähteä mukaan?

Mitä kasveja kasvatit säkeissä? Miksi?

Millaista kaupunkiviljely oli?

Kuinka paljon viljely vei aikaasi (esim. vuorokaudesta/viikosta)?

Kuinka paljon aikaa vietit kaupunkiviljelyalueella?

Tunsitko kaikki muut viljelijät entuudestaan vai oliko joukossa sinulle tuntemattomia henkilöitä?

Tutustuitko uusiin ihmisiin kaupunkiviljelyksen myötä?

Tapasitko tuttuja viljelyalueella?

Miten viljely vaikutti arkeesi? Vapaa-aikaasi?

Onko jokin muuttunut kaupunkiviljelyn myötä? (vrt ennen ja jälkeen kaupunkiviljelyn?)

Mitä kaupunkiviljely sinulle antaa?

Saatko/saitko viljelyksiltäsi satoa? Käytitkö sen hyödyksi?

Onko viljelyllä ollut taloudellista hyötyä (säästöä)? Jotain muuta hyötyä?

Ovatko ruokatottumuksesi muuttuneet viljelyn myötä? Jos, miten?

Projekti

Mitä mieltä olet Sampolan kaupunkiviljelyprojektista? Plussat ja miinukset?

Oliko kokeilu mielestäsi onnistunut?

Mitä voisi tehdä vielä paremmin?

Koetko, että kaupunkiviljelyn myötä pystyt vaikuttamaan enemmän omaan asuin ympäristöösi? Miksi, miksi et?

Olisiko kaupunkiviljelyprojekti onnistunut ilman kaupungin panosta? Miksi, miksi ei?

Haluaisitko jatkaa viljelyä ensi keväänä?

Millaisia panostuksia viljelyn jatkaminen vaatisi?

Mitä hyötyä kaupunkiviljelystä oli Sampolalle? Vai oliko hyötyä vain viljelijöille?

Yhteisöllisyys

Millaista oli viljellä muiden viljelijöiden kanssa? Mitä se antaa ja mitä haasteita siinä on?

Viljelisitkö mieluummin yksin vai muiden viljelijöiden kanssa? Miksi?

Onko viljelysi taustalla jokin ideologia?

Mitä kaupunkiviljely sinulle on? (esim. harrastus, lähiruoka-ajatus ym)

Kaupunkitila

Millaista on viljellä kaupunkitilassa/lähiössä? Mitä haasteita tai mahdollisuuksia se tarjoaa?

Haluaisitko enemmän kaupunkiviljely mahdollisuuksia asuinalueellesi?

Millaisena näet kaupunkiviljelyn tulevaisuuden?

Liite2,

Kirjoittajan ottama valokuva Sampolan säkkiviljelystä kesällä 2014.

